

EEN STAAT HERRIJST

door
JAAP SOETENDORP

EEN STAAT HERRIJST....

Aan

Jekoetiel Auerbach en Jitschak Berger

in eerbiedige herinnering aan hun vriendschap en hun moed.

Zij vielen — opdat de staat zou herrijzen.

EEN STAAT HERRIJST....

Indrukken

uit het Joodse Land

na de beslissing van de U.N.O.

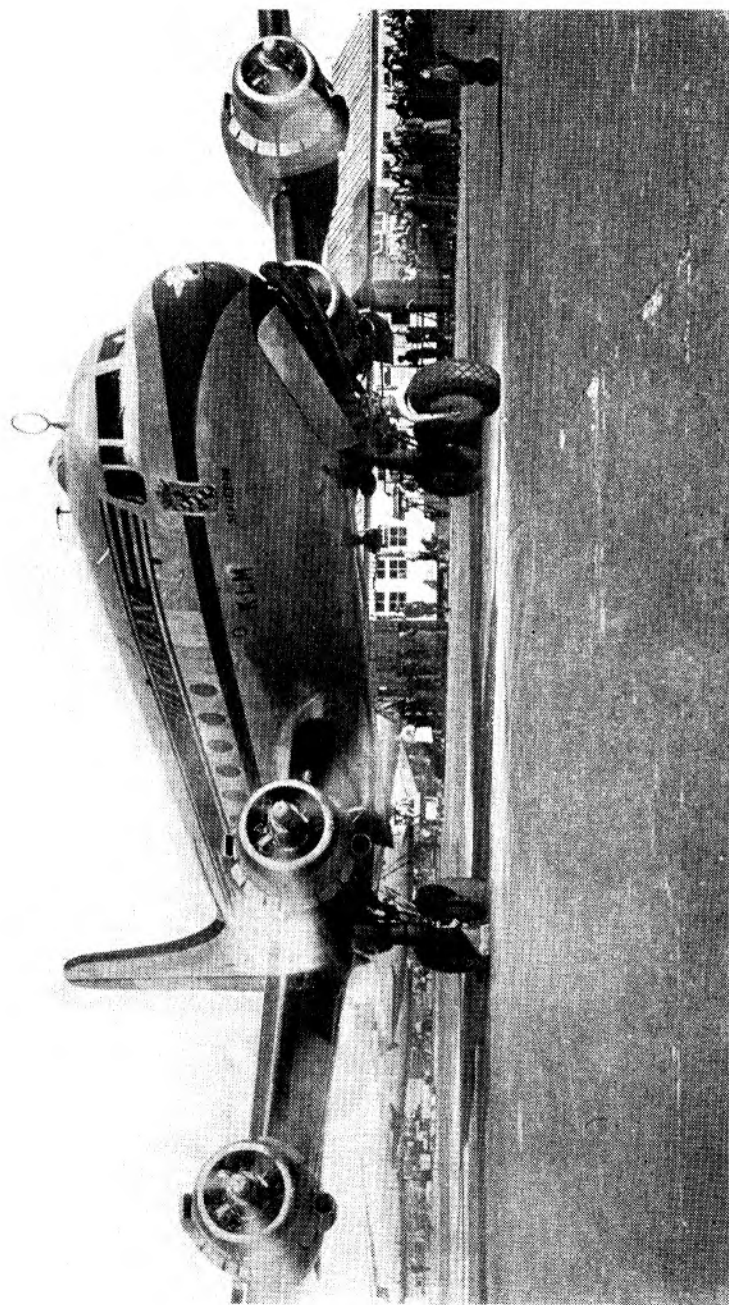
door

JAAP SOETENDORP

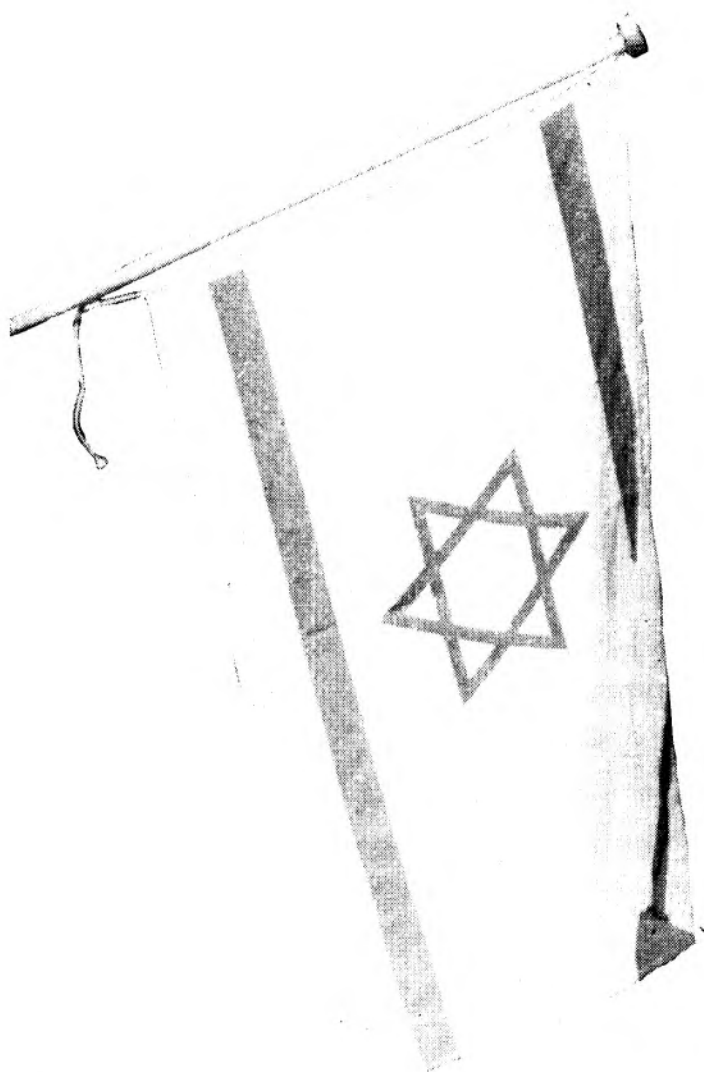

Amsterdam, MCMXLVIII

Joachimsthal's Boekhandel, Uitgevers- en Drukkerijbedrijf N.V.

De verbinding tussen Nederland en Palestina.

Palestina — Bron van Headlines

PALESTINA levert al geruime tijd de stof voor de koppen der kranten. De strijd van de Joden en de Arabieren, de Engelse politiek — de illegale immigratie, het optreden of beter het niet optreden van de Verenigde Volken zijn de oorzaak van een dagelijkse berichtenstroom die op de voorpagina van de wereldpers in felle en grote koppen zijn ontlasting vindt.

Wat is de oorzaak van het feit dat dit oude land van belofte zo zeer het middelpunt is geworden van scherpe tegenstellingen, van strijd en terreur? Dat is de eerste vraag die opkomt bij iedere geïnteresseerde lezer. En de tweede is: „Is dit land alleen een toneel van strijd en terreur of ... gaat de ontwikkeling, de wonderbaarlijke ontwikkeling van dit oud-nieuwe land gewoon door, ondanks oorlog en bomaanslagen?

Want in de pers wordt slechts nu en dan, als bij een adempauze gesproken van de wonderlijke ontwikkeling van dit land — maar wanneer er over wordt gesproken lijkt het alsof het verhaal wordt

verteld van een schone slaapster die na honderden, neen na duizenden jaren tot nieuw leven werd gewekt, waar woestijnen veranderen in bedrijvige steden, en door malaria vergiftigde moerassen in bloeiende landstreken.

Is het een sprookje — of heeft de Joodse dromer en schrijver, staatsman en politicus, Theodor Herzl gelijk gehad, toen hij zijn volk toeriep: „Indien ge slechts wilt — is het geen sprookje.”

Waar ligt het antwoord op alle vragen naar de toestand in Palestina? In Lake Success, waar de organisatie van alle volken een nieuwe modus tracht op te stellen voor een samenleving die niet beheerst zal worden door vrees of gebrek?

In de hoofdsteden der grote mogendheden, waar men tracht een tegenwicht te vormen tegen Lake Success?

Meer dan elders ligt het antwoord . . . in Palestina. Wellicht gedeeltelijk in Caïro of in Amman of Beiroet — maar eerst en vooral in Palestina en misschien ook in de plaatsen waar het falen van geheel de mensheid het sterkst aan de dag treedt, in de kampen in Centraal-Europa waar de „nooit-bevrijden” nog steeds de vrijheid wachten, in de havens waar de wanhopigen en toch door hoop bezielde bijeen komen en in de sombere mist die over Europa hangt, een dikke nevel — waarin de as verstoven is van zes millioen Joden.

In dit alles ligt het antwoord op alle vragen naar de ontwikkeling van de crisis in Palestina.

Dat alles wist ik reeds voordat ik uit een bespreking over de laatste gebeurtenissen gehaald werd voor een gesprek uit Den Haag.

De Perschef van de K.L.M. „of ik zin had om een reis naar Palestina te maken, ter gelegenheid van de opening van hun lijn naar Lydda?” — Zin had? Om met eigen ogen iets te zien van het antwoord?

„Wanneer U maar wilt,” zei ik.

Zo stond ik op een donkere Maandagmorgen 23 November op Schiphol en wachtte op mijn vertrek naar Palestina, of zoals een der passagiers in de rij al direct corrigeerde: Erets Jisraeel — (Land van Israël — de Joodse naam voor Palestina).

23 November — de kranten bevatten het verslag van de onderhandelingen in Lake Success — de kansen van het plan, van de speciale UNO-commissie die geadviseerd had om Palestina te verdelen, werden druk besproken. Zou er werkelijk een Joodse Staat ontstaan na tweeduizend jaar? Ik weet niet of de vraag op mijn gezicht te lezen stond, maar toen ik in het vliegtuig stapte, hoorde ik het antwoord in een gesprek tussen twee andere passagiers in het nadrukkelijke Hebreeuws: „De Joodse Staat wordt ons niet gegeven, de Joodse Staat is er. In de werkelijkheid van iedere dag, herrijst onze Staat — U zult het zien!”

Daartoe was ik vast besloten....

De K.L.M. heeft het vriendelijk aanbod van deze reis gemaakt tot een ontvangst die tot in de finesses verzorgd was.

Ieder die wel eens met het probleem heeft gezeten: „Hoe houd ik mijn gasten bezig,” moet eens 'n opleiding tot stewardess proberen. Van begin tot eind

was het programma ingedeeld zonder dat iets deed vermoeden dat hier routinewerk gedaan werd, zodat men zich telkens opnieuw verplaatsen kon in de aangename situatie van de man „die extra verwend wordt”.

Luchtvaartmaatschappijen leggen een brug tussen landen en werelddelen. Zij doen dat op nog veel grotere schaal dan vroeger de scheepvaartmaatschappijen. Zoals de vlag aan boord van een schip de vertegenwoordiging vormt van een land in den vreemde, zo is het nu en nog sterker het geval met de vlag van de luchtvaartmaatschappijen.

Het mag worden geconstateerd en niet zonder gerechtvaardigde trots dat de K.L.M. de best denkbare vertegenwoordiging vormt voor „Nederland in het buitenland”. En de „Vliegende Hollander” in zijn nieuwe gedaante is een heel wat aangener verschijning dan zijn legendarische naamgever.

Dat voor de nieuwe Joodse Staat en in het algemeen voor de nieuwe verhoudingen in het Midden-Oosten de K.L.M. de brug betekent naar het Westen, mag in Nederland en in Palestina met dankbaarheid worden geconstateerd.

Beneden ons verglijden de bergen met ijle spitsen in de watten lucht — in de diepte lijkt het water als met kleine schitterende vlekjes bezaaid. Zo is de branding — de dreigende en geweldige, gezien vanaf drieduizend voet hoogte. Wat blijft er over van de dreiging? De contrasten die vanaf de grond zo onafzienbaar zijn, vervagen en glijden in elkaar over. Afstand tot de dingen geeft gelegenheid tot een rustige beschouwing waarin plaats blijft voor overeenstemming — voor synthese.

En als vanzelf denk je: Is het wellicht ook zo met het Palestijnse probleem?

Wordt er niet te veel „gediscussieerd” met de neus op de feiten?

Bestaat er geen mogelijkheid voor overeenstemming tussen Joden en Arabieren?

Lopen de standpunten zo ver uiteen?

Door mijn hoofd zoemen de conclusies en de cijfers van de laatste rapporten.

In Palestina woonden in 1919, 648.000 inwoners, 65.000 Joden en 515.000 Arabieren, 61.000 Christenen en anderen.

Nu zijn deze cijfers 600.000 Joden, 1.200.000 Arabieren en 170.000 Christenen en anderen.

Is het aantal inwoners voor het kleine land te groot geworden, zijn de belangen te tegenstrijdig? En dan de vraag die telkens weer het accent beheerst van de voorpagina — „Hoe staat het met het recht op het land?”

Behoort dit land de Joden of de Arabieren? Of beiden?

Het Palestina-vraagstuk is geweldig in omvang, al heeft het betrekking op een zeer klein gebied — klein maar belangrijk. — Het betreft een land dat zeer vaak de inzet is geweest van oorlogen. Een land van herinneringen en graven — reliquien en legenden.

Een land van waaruit eens een idee de wereld veroverde, zoals van geen andere plaats in de geschiedenis ooit gebeurde.

Hoeveel volkeren noemden dit land niet 't „Middelpunt der aarde?”

Een land echter ook van droom en daad, van

heimwee-vol verlangen en bewuste terugkeer — van opbouw en ontginning.

„Dames en heren — U komt zojuist aan in Lydda Airport — wilt U de aanwijzingen precies opvolgen? Dan kunt U na het vervullen van de vereiste formaliteiten gebruik maken van de auto's die buiten wachten en die U naar Jeruzalem of Tel-Aviv zullen brengen.”

De „vereiste formaliteiten” nemen geruime tijd in beslag.

Er is een Arabisch ambtenaar die op onbegrijpelijk langzame wijze vragen stelt en formulieren invult. Van mijn haast merkt hij niets, hij heeft er volstrekt geen begrip voor.

Maar eindelijk wacht er buiten een auto, die de K.L.M. heeft gecharterd en die ons naar Jeruzalem zal brengen. Het is een Arabische taxi, want de Joodse chauffeurs krijgen geen nachtverlof op de weg naar Jeruzalem waar „curfew” heerst. De woorden „curfew” of de Hebreeuwse vertaling „Otser” ken ik.

Zij behoren bij de kolommen op de voorpagina's. Op deze weg heerst staat van beleg — er mag 's nachts niet worden gereden.

De Engelse beambte aan de slagboom onderzoekt onze papieren — in orde!

Ik ben op weg naar Jeruzalem en midden in het probleem.

„Hier langs,” zegt de vriend, die mij van het vliegveld heeft gehaald, „hierlangs loopt de grens van de voorgestelde Joodse Staat.”

Het vliegveld Lydda ligt binnen deze geprojecteerde „Joodse Staat”. De weg loopt vrij stijl op. De Joodse Staat. Zou hij er komen? De laatste

berichten waren niet erg bemoedigend. Het was de vraag of de stemming in Lake Success aan het eind van de week de vereiste tweederde meerderheid voor het plan zou opleveren.

„Weet je wat het moeilijke is,” zegt een medepassagier, „de nieuwe Staat heeft teveel grens.”

Wanneer ik dacht aan de kaartjes, waarmee wij de laatste weken gelukkig waren gemaakt, moest ik hem gelijk geven.

Toch was men aan Joodse kant bereid deze deling te aanvaarden. Men vreesde dat hij in Lake Success niet aanvaard zou worden.

Langs de weg liggen Arabische dorpen. Hoe steken zij af bij de huizen van de Joodse nederzettingen die wij later zagen. Vervallen lemen hutten — als uit de grond verzezen paddenstoelen — maar dan grauw en triest en vuil. Tussen de dorpen — steen en steen.

Is heel dit land van steen, bestaat het als na een vreselijke verwoesting uit louter rots?

„Overal waar wij de stenen niet verwijderd hebben,” zegt mijn vriend, „liggen ze nog. Ze zullen er blijven liggen tot wij komen.”

Ik heb maar al te vaak gelegenheid gehad om de waarheid van deze woorden met eigen ogen te zien. Het is niet mogelijk om de Joodse en de Arabische kolonisatie op één lijn te stellen. Men kan ook in Nederland geen vergelijking maken tussen de Batavieren in hun boomstammen en . . . de forensen in de trein tussen Hilversum en Bussum.

Hoe absurd het ook lijkt — iedere vergelijking tussen Joden en Arabieren toont dit beeld, met dien verstande, dat deze „Batavieren” weten wat een trein, een autobus en . . . een stengun is.

Maar verder is hun huizenbouw — hun landbouw — hun opvatting van het leven, de plaats van de vrouw, de betekenis van de arbeid — het begrip voor sociale verhoudingen, zó als het bij deze volken was in de periode der aartsvaders.

Abraham trekt hier rond met zijn vee dat het karig groen afgraast tussen de steenhopen en Isaak drijft er de houten ploeg zeer ondiep door de losse grond over de stenige vlakke.

Er heersen veten tussen de stammen en tussen de families als in Jacobs dagen — wreed is de bloedwraak als in de dagen van Sechem.

De nakomelingen van Abraham, Isaak en Jacob zijn echter teruggekomen van een tocht die moeizamer was dan een dooltocht door de woestijn en meer leed bracht dan van één bloedwraak het gevolg mocht zijn.

Zij zijn teruggekeerd, eindeloos vaak teleurgesteld en met de ervaring van twintig eeuwen zwerven — zij hebben besloten om hier hun geschiedenis voort te zetten tot een zinrijk en zegenrijk doel.

Wie zal het ze beletten?

„Jeruzalem,” zegt de chauffeur en wij rijden de stad in, omhoog — omlaag, door brede en smalle straten.

Het is laat en morgen heb ik gelegenheid om de stad te zien — vanmorgen reed ik op de Overtoom en nu in „de straat der Profeten”. De moderne techniek overbruggt in één dag de afstand van eeuwen.

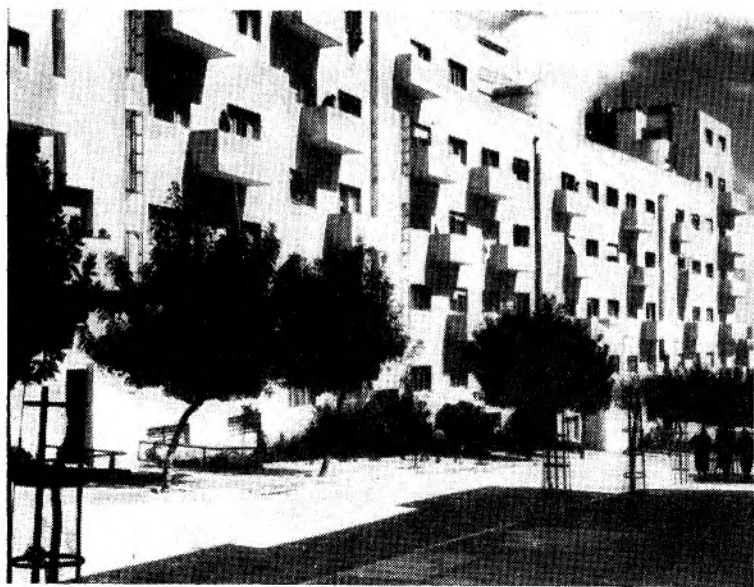
Wat voor de vroegeren een mijmerzoet verlangen was, werd het nuchter „ticket” hunner nakomelingen.

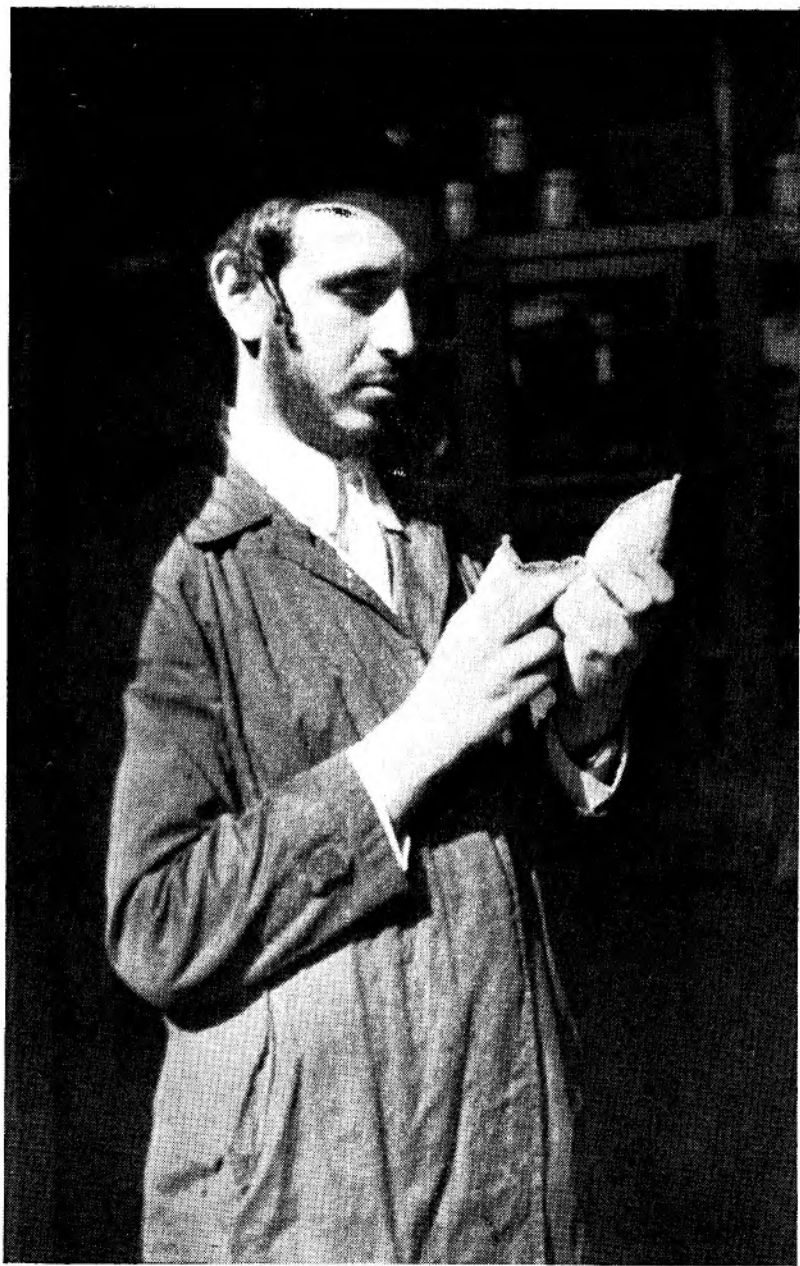
Is dit het tijdperk der vervulling....?

Jeruzalem — oude stad.

Het „nieuwe” Jeruzalem.

De „oude Jisjoew”. — De vrucht is de cederappel „Etrog”.
Foto E. Eichhorn

De ontmoeting

WIE immer van Jeruzalem gedroomd heeft, wiens jeugdherinneringen vervuld zijn van de stad der gouden poorten en torens, voor hem heeft het zien van Jeruzalem niet alleen iets van een ontmoeting, maar van herkenning. Het is alsof dit alles reeds bekend was en een antwoord vormt op een vraag, die in het eigen hart immer leefde en trilde bij de klank. Jeruzalem - Jeroesjalajim.

Duizenden beschreven reeds de bonte veelkleurigheid van de bevolkingsgroepen. Hier leven Joden uit Boecharrest en Marokko, uit Smyrna en Kiew, uit Amsterdam en Johannesburg, uit Warschau en Berlijn.

Maar daarbij blijft het niet — ook de laatste Karaïeten wonen hier — de Armenische Christenen hebben er Kerken en huizen — de Abessijnse Kopten lopen er in vreemd habijt — Grieks Katholieke en Rooms-Katholieke geestelijken schrijden door de straten, waar de Arabische lastdragers luid schreeuwend zich een weg banen, terwijl de gelukkiger effendi's van een dolce far niente genieten al zuigend op de nargilèh voor de ingang van hun koffiehuis.

Ik waag mij er niet aan U een opsomming te geven van al de groepen en secten, al de kerken, moskeeën en synagogen.

Hier leven in één stad vele werelden en haast alle tijdperken die de beschreven geschiedenis van de mensheid kent. Hier beweegt zich de bonte kaleidoscoop van een onnoemelijk groot aantal gemeenschappen. Wanneer ge wilt is één uur voldoende om van een binnenplaats der Armenische Kerk waar ge U in het Rusland der Czaren waant, te brengen naar het Joodse Bagdad en vandaar naar een leerschool waar de „Sioem” de slotlezing van een deel der Misjna de Chassidische leerlingen in religieuze extase brengt. Iedere groep heeft zijn eigen klederdrachten, zijn eigen gebruiken en eigen sfeer.

En dit alles samen vormt de sfeer van Jeroesjalajim.

Maar daar boven uit is er iets anders, het nieuwe Jeruzalem. Het „nieuwe” Jeruzalem, niet in de zin waarin de Christelijke theologie het gebruikt, maar zoals de bewoners van Jeruzalem het zelf noemen.

Het nieuwe Jeruzalem is niet zo „nieuw” meer. Reeds in de tweede helft der vorige eeuw werd begonnen met 't aanleggen van nieuwe wijken, vooral door het initiatief en dank zij de steun van Sir Moses Montefiori, de bekende Joodse philanthroop uit Engeland.

Toen werden de wijken aangelegd, de sjechoenoth, met hun woningen rond een binnenplaats, (die nu al voor 'n deel een vervallen indruk maken en die de herinnering aan zijn naam levend houden) Jemin Mosjeh, Zichron Mosjé en anderen.

Dat zijn ook de buurten, ontstaan rondom de

eeuwwende, de Joodse markt (Machaneh Jehoedah) en de straten waar de vrome Chassidim leven en de Jemeniten, waar leerhuis aan synagoge en synagoge aan leerhuis grenst....

Het „echte” *nieuwe* Jeruzalem zijn de buitenwijken die zich tot op grote afstand van het stadscentrum uitstrekken. Rechawjah en verder Beth Hakerem, Talpioth, Talbië, Katamon, Kirjath Sjemoe’eel.

En dat is het nieuwe stadscentrum zelf. De trotse Ben Jehoedastraat, genaamd naar de vader van de herleving van het Hebreeuws en de King George Avenue, uitlopend op Rechawjah waar de gebouwen van „het Joodse Parlement” de Waad Leoemie en de Jewish Agency, het Joods Nationaal Fonds en het Palestina Opbouwfonds gevestigd zijn.

Al klopt in het nieuwe Jeruzalem de polsslag van de nieuwe tijd, het oude hart van traditie en cultuur leeft er nog.

In deze stad leeft de verzamelde cultuur van vele volken en generaties, toonaangevend is er de Joodse cultuur.

Er zijn vele en schone kloosters rondom en in Jeruzalem. De heilige plaatsen der Christenen bevinden zich hier met de vele heiligdommen die op deze plaatsen zijn opgericht. De Christelijke geestelijken behoren bij het stadsbeeld —

Jeruzalem is een heilige stad der Moslims — de Moskee van Omar troont op de plaats waar eens de Tempel stond en daarnaast hebben de Joden slechts ’n armelijke herinnering aan vroeger glorie, in de vorm van een der muren van Herodes’ Tempel.

Toch is Jeruzalem een Joodse stad. En dat niet alleen omdat tweederde der inwoners Joden zijn.

Maar omdat zij de levende kracht vormen in dit geheel. Omdat zij niet alleen de band hebben met het verleden, maar ook en vooral met de toekomst.

Zij willen niet alleen herdenken, zij willen herbouwen.

De bus brengt U naar de top van de Scopus waar de universiteit staat, nu al de belangrijkste van het Midden-Oosten en zij wordt nog voortdurend uitgebreid. Men was er bezig met de bouw van de nieuwe vleugel voor de medische faculteit. De Universiteit en het vlak daarbij gelegen Hadassahziekenhuis vormen terecht de trots van de Joodse gemeenschap.

Hier heeft men niet alleen iets geschapen dat kan wedijveren met dergelijke instituten in Amerika of West-Europa. Hier heeft men de natuurlijke aansluiting gevonden aan de oude Joodse cultuur die van hier werd uitgedragen en de wereld vulde.

Achter de gebouwen der Universiteit lopen wij door een dennenbos.

Enkele jaren geleden lagen ook hier slechts stenen, heerste er de woestijn. Een stap verder en wij staan in het amphitheater —

Voor ons ligt de Dode Zee — alsof hij vermoeid is, kruipt traag de Jordaan naar het brede meer. De bergen aan de andere zijde schijnen dichtbij.

Hoe ver zijn zij. De bergen van Transjordanië.

Ginds ligt het land nog, zoals het lag toen Mozes z'n blikken over dit land liet wijden dat hij nooit betreden zou.

En hier in het Amphitheater speelt het Palestijns Symphonie-orkest, het orkest der verdrevenen, dat de thuiskomst wijding en luister geeft. De eeuwen wijken en sluiten een verbond met het heden.

Boecharse Jodin.

De meest verschillende typen.

Men had moeilijk een betere plaats kunnen vinden voor de Universiteit, wanneer men het oog gericht houdt op de functie die dit instituut in het leven van deze nieuwe gemeenschap te vervullen heeft, de brug tussen het verleden en de toekomst te vormen voor het gehele Joodse volk

De gebouwen van de Universiteit zijn ruim en geriefelijk en naast de geestelijke vorming wordt ook aan de lichamelijke ontwikkeling van de studenten de nodige zorg besteed. Zoals elders staan ook hier de studenten in de strijd voor het volk vooraan. De komende dagen zouden het bewijzen

Het Hadassaziekenhuis wordt wel een der modernste ziekenhuizen ter wereld genoemd en niet ten onrechte. De laatste vindingen worden hier toegepast. En de afstand tussen deze hyper-moderne inrichting en de primitieve gezondheidszorg in het Arabische Midden-Oosten is wel zeer groot.

In tijden van onrust is echter de ligging zeer bezwaarlijk daar het ziekenhuis in de onmiddellijke nabijheid van Arabisch gebied ligt. Maar in rustige tijden is de aanblik vanuit het raam van het Hadassaziekenhuis of van de brede balcon reeds een „halve genezing”.

In de tijden van rust.

De radio zond een verder verslag uit van de zittingen in Lake Success. Frankrijk zou tegen stemmen. Nederland had zich van stemming onthouden. De passagiers in de bus bespraken de vermoedelijke voor- en tegenstemmers.

Voor mij zat een Arabische vrouw — er waren nog meer Arabieren in de bus. Van enige animositeit was geen sprake. Zouden de Arabische leiders in

Lake Success niet weten dat de verhouding goed was en dat Joden en Arabieren het hier best konden vinden. Zij wisten het wat wilt ge ze wisten meer. Zij wisten waarom ze dit conflict probeerden en uitbuiten.

De Oude Stad

V OOR iemand die van contrasten houdt is een wandeling van Rechawjah naar de oude stad een gebeurtenis. Ik was zo gelukkig een gids te vinden, die in een uitgebreider boek een uitvoerige beschrijving verdienen zou.

Alexander kent Jeruzalem al 22 jaar en ook de geheimen van de oude stad. Met hem heb ik door de straten van dat meest vereerde en meest omstreden stadsdeel in de gehele wereld, gelopen.

Je moet iedere gedachte aan Hollandse oudheid uit je gedachte bannen, wanneer je hier denkt aan een oude stad. Ik houd bijvoorbeeld zeer van oude stadjes als Oudewater of Hoorn die in het landschap verdromen. Het lijkt alsof de eeuwen op je neerzien in de straten van Brugge. Vergeleken met de „oude stad” hier lijkt het alsof de Hollandse oudheid de dag is van gisteren.

Hier leeft de Bijbel in een vreemd bekend gevoel. De stenen met hun kleuren en grillige vormen, de stenen waar ook de huizen van het nieuwe Jeroesjalajim mee zijn belegd vormen een omlijsting van

een omgeving waarin de personen uit de Bijbel geleefd hebben. De gebouwen in de oude stad stammen niet uit de oude tijd. De meeste dateren „slechts” uit de tijd van de kruistochten.

Maar bij een Arabische markt wordt er niet te veel van de fantasie gevraagd om je voor te stellen hoe er duizenden jaren geleden gehandeld en geleefd werd.

Laat ik U zeggen, dat ik een grondige afkeer heb van sight-seeing in de stijl van: „Op deze plek hield Herodes zijn zwaard vast enz.” Dit was geen sight-seeing, het was een ontmoeting. Bij een ontmoeting moet er iets uitgaan van beide zijden, moet er een weerszijdse beïnvloeding plaats vinden. Hier vond deze plaats.

Straten en stegen, kronkelgangen en trappen, veel trappen. En dan plots een verrassende doorkijk op een binnenplaats. Er is ergens een waterput en een kind speelt er. Vrouwen dragen manden op het hoofd. Een fantastische optocht van figuren en tijdperken. In een kwartier zie je de omgeving van Abraham en David, van Maimonides en Luria, van Sabbatai Tsewi en Mendelsohn.

Een Armeense kerk, waar een priester vertelt van een schisma uit 300 n.d.g.j. en het huis van de eerste Asjkenaze in Jeruzalem, die zich er vestigde omstreeks 1710. Sjoelen en sjoeltjes in alle vormen. Hier is de omgeving, waar de sagen en legenden als in een veelkleurig tapijt worden geweven.

De sjoel is er, die men noemt, de Sjoel van Eliahoe Hanawi — omdat hij er eens op wonderlijke wijze zou zijn geweest. Als een reliqui wordt de stoel bewaard, waarop „hij” gezeten heeft. Er is een wonderlijke sjoelendoorgang, waarvan je niet weet in welke

je bent, maar waar oude mensen komen om er te bidden, mensen die zich nooit vergissen! Er zijn kinderen die er in onmogelijke nauwe straten spelen en voor wie de Hadassa zorgt, en hoe!

„Bent U niet bang om nog meer naar beneden te gaan,” vraagt Alexander. En dus gaan wij.

Het is echter geen gaan meer, het wordt kruipen.

Zo staan wij dan in een sjoeltje. Het sjoeltje van de Karaieten. Wel zijn er hier niet meer en minjan is er niet. Maar hun gebedenboek ligt er en een oud Thorahandschrift met verklaring. Maar wat zijn liturgiën en handschriften tegenover de sfeer?

Handschriften kunt U elders in een vitrine leggen en liturgiën afdrukken. Maar deze sfeer van een onderaards gewelf met een zeldzame helderheid brengt een beklemming teweeg. Zal de leider der Karaieten daar wellicht het volgend ogenblik binnentreden?

De gemeente der Karaiem lost zich op. De vrouw die bij de sjoel woont en er de sleutels van bewaart, vertelt in vlot Engels, (dat zij op de missieschool geleerd heeft) dat haar dochter getrouwd is met „a Britisher - not a Jew”, o neen.

De Karaiem vormen geen levend deel van de Joodse gemeenschap. Hier ten minste niet. En van de rest van de wereld weet ik het niet.

.... De Kotel-Maärawie. Klaagmuur.

Ik heb honderden afbeeldingen gezien, heb het klagen op de film kunnen zien en horen en toch is het geheel anders. Ik heb niet goed geluisterd naar wat de gids vertelde over de rijen stenen, die uit ver-

schillende tijdperken stammen; alleen gekeken naar die muur die belangrijker is door wat hij na de verwoestijn gezien heeft, dan in zijn vroegere staat. Deze muur is de stomme getuige van het Joodse leed en het Joodse verlangen geweest. Hij heeft de tranen gezien en de klachten gehoord om een vervolging in Polen en Spanje, hij heeft geluisterd naar verhalen van marteling en vervolging. En altijd heeft hij horen bidden om verlossing en bevrijding. Hij was immers de schakel met het verleden?

Een Jood die hier stond, dacht altijd aan de Joden die eens in feeststoet optrokken naar de Tempel en aan de Joden (o mochten 't toch zijn kinderen zijn) die eens weer zouden optrekken naar Jeroesjalajim.

O wonderlijk lot der mensen.

De Vrijdag na mijn aankomst ben ik bij de Klaagmuur geweest en heb er het aangrijpend bidden gezien van de honderden die aan de oproep van den Opperrabbijn gehoor hadden gegeven een gebed om verlossing nu uitspraken en Zaterdagavond heb ik grote groepen jongemensen zien optrekken met vlaggen juichend om het begin van de bevrijding.

En door de straten van Jeroesjalajim schalde de Sjofar (de bazuin).

Zo zag ik de ontmoeting van het verlangen en de vervulling, van een verleden vol diepe zin en een toekomst die van grote betekenis kan zijn. Een ontmoeting op deze plaats.... „Het is haast tijd,” zei iemand naast mij, „het uur is gekomen.”

Naar alle zijden breidt Jeroesjalajim zich uit. Op een van de vele heuvels staande, ligt de stad — als

uit een grote bouwdoos neergeplant — wit en schitterend. Dat heeft waarschijnlijk de Profeten tot hun taal gebracht van een stralend Jeruzalem.

Het licht van de zon wordt duizendvoudig weerkaatst. Twintig jaar geleden zegt men mij, waren deze heuvels kaal, een woestijn van stenen. Het is nauwelijks in te denken, wanneer men de ruime villawijken of tuindorpen ziet.

Het contrast tussen het oude Jeroesjalajim en het nieuwe is anders dan tussen verleden en heden. Het ware denkbaar geweest dan een foei-lelijke moderne stad naast of boven de oude zou zijn verrezen. In werkelijkheid heeft de nieuwe stad een grote schoonheid en sluit door de reeds vroeger beschreven bepleistering van de huizen, wonderlijk bij de oude aan.

Deze stad zegt: „Dezelfde levenswil drukken verschillende generaties op andere wijze uit. De basis waarop wij bouwen is echter dezelfde, een schoon en heerlijk Jeroesjalajim.” In een van deze nieuwe gedeelten, Rechawjah liggen zoals gezegd de gebouwen van de officiële Joodse instellingen, de mosadoth. Hier is het bureau van de Jewish Agency (Palestijnse afdeling), de Waäd Leoemie, het hoofdbureau van de Fondsen.

Moderne gebouwen, met al de drukte en het ge-loop van een regeringscentrum, nog niet getemperd door de statige gratie van gegalonneerde wachten.

Hier ligt het hart van de organisatie. Hier vindt de practische uitwerking plaats van al de besluiten en resoluties overal in de wereld genomen.

„Vergeet nooit,” zegt mijn begeleider, „wij zijn een volk op weg. Alles heeft nog het karakter van op-

bouw en vooruitwerken. Wij hebben geen tijd om achterom te zien." Een ogenblik later kon ik hem tegenspreken. Wij stonden voor een deur. „Wilt U hier binnen gaan? Dit is de kamer van Herzl." Theodor Herzl (1861—1904) de stichter der Zionistische Organisatie, de leider en ziener der beweging. Ik had gehoord dat Herzl's kamer bewaard wordt in dit gebouw. Maar wat je niet van te voren kunt weten is de ondefinieerbare sfeer die er hangt. De kamer is precies zo ingericht als zij in Herzl's tijd geweest moet zijn. Zorgzame handen hebben détail na détail gerangschikt tot dit geheel ontstond. Parijs of Wenen aan het eind van de vorige eeuw. Liggen er eeuwen tussen de tijd waarin deze kamer gebruikt werd en dit ogenblik? Herzl's brieven liggen daar, op de tafel waaraan hij de *Judenstaat* schreef.

De „*Judenstaat*". Vanuit het venster ziet men de mensen komen en gaan, die aan de werkelijke „*Judenstaat*” werken. Dit alles wat wij zien werd in deze kamer uitgedacht als de romantische visie van een schrijver.

De romantische visie kwam overeen tot des schrijvers verrassende ontdekking met de droom van een volk.

Zo werd een geheel gevonden dat leidde tot de daad. Nooit zal dit volk vergeten hoe Herzl's visie de droom wekte en tot de daad voerde. In dankbare herinnering houdt het zijn kamer als een nationaal monument in ere. Een volk dat zo veel oog heeft voor zijn historie, is niet meer alleen op weg. Het staat vast in zijn toekomst, het durft al achterom te zien.

Arabieren en Joden

EN dan heb ik met een Arabische gids door de oude stad gewandeld. Niet om nog eens de confrontatie met het verleden te laten plaats vinden, maar om te spreken over de Arabisch-Joodse tegenstelling. Het was aan de vooravond van de stemming in Lake Success. Straks zou een beslissing vallen die van grote invloed zou zijn op het wereldgebeuren.

Ik wist hoe de Joden er over dachten.

Wat denkt een Arabier er van? De mening van de politieke leiding had ik in de kranten gelezen. Ik liep met hem naar de omgeving van de Klaagmuur, waar Engelse militairen ons tegenhielden. Mijn gids wees op de biddende Joden. „Zij bidden voor hun staat,” zei ik. „Laat ze,” antwoordde hij in keurig Engels. Ik had hem niet verteld dat ik een Jood was. De Duitsers hebben ook enkele jaren in de waan geleefd dat ik het niet was, waarom hij niet?

„Weet U, er bestaat geen vijandschap tussen Joden en Arabieren, hier leven zij allen samen in de beste verstandhouding.”

Tot op dit ogenblik weet ik niet, waarom hij dit zei. Nog geen week later brak de bittere oorlog uit in de oude stad die nog steeds voortduurt.

Toch geloof ik, dat hij mij niet bedrogen heeft. De oorlog in de oude stad, en de oorlog in Palestina is geen oorlog van de Joden en Palestijnse Arabieren. Zij zijn het instrument dat naar believen gebruikt wordt door de Arabische machthebbers in de naburige staten en door hun vroegere (en tegenwoordige?) leider de Groot-Mufti van Jeruzalem.

Ik sprak met een onderwijzeres van een Arabische school, die al meer dan twintig jaar les geeft aan de Arabische kinderen (voornamelijk van de „upper ten”) en die zeer veel gereisd heeft in alle Arabische landen. Zij zei: „Het systeem van de Engelsen ten opzichte van de Arabieren is verkeerd. Zij maken de bovenlaag, de heersende klasse, door een oppervlakkig opvoedingssysteem dat wel kennis maar geen cultuur geeft, geschikt om te regeren.

Daarna laten zij aan de aldus opgeleide kringen het bestuur over de Arabische staten over.

Van een juist begrip voor democratie of voor de waarde van de cultuur voor de menselijke maatschappij hebben zij geen belangstelling, en dit begrip ontbreekt volkomen bij de massa die door hen wordt geleid.”

Zeven Arabische staten, onafhankelijke staten, spreken mee in de vergadering der volken en verzetten zich tegen het verlenen van onafhankelijkheid aan het Joodse Volk. Zij kunnen dat doen omdat bij de „ballotage” voor lidmaatschap geen onderzoek naar de feitelijke verhoudingen in dat land wordt ingesteld.

Wanneer dit zou worden gedaan zou blijken dat de Arabische volken door de zetels in de U.N.O. niet alleen over een macht beschikken, die in geen verhouding staat tot hun werkelijke macht, maar die bovendien belachelijk is ten opzichte van het bestaan van een democratie in deze landen, „de zelfbeschikking der analphabeten”.

In de dagen die aan de stemming voorafgingen heb ik getracht om de conclusie van de U.N.O.-commissie nog eens na te gaan, vooral ten opzichte van de vraag of de Arabische tegenstand tegen een Joodse staat in Palestina (in een deel van Palestina) wellicht gewettigd is.

De Commissie heeft voornamelijk gewezen op de belangrijke arbeid die de Joden hier hebben verricht om met de woorden van de tegenwoordige Koning van Transjordanië te spreken: „Ik was verbaasd om wat ik zag in de Joodse kolonies, toen ik van Jenin naar Lydda reisde. Zij hebben kolonies gemaakt, waar niets dan zand en duin was, water aangeboord, leven in de duinen gebracht en deze veranderd in een Paradijs.” (Mudhakkirati Abdullah B. Husseini, 1945 p. 249).

Maar men kan de zaak ook bezien van een geheel ander standpunt.

De Joden hebben in Palestina meer gepresteerd dan de Arabieren. Zij hebben afgezien van welke historische aanspraken ook, door de Balfourdeclaratie in 1917 en door de opdracht van het Mandaat in 1921 recht gekregen op Palestina. Niet zoals nu bij het U.N.O. besluit op een deel, maar op het gehele land.

Was dit niet een aantasting van de rechten der Palestijnse Arabieren?

Hebben de Arabieren dan niet het volste recht om tegen deze inbreuk op hun nationale onafhankelijkheid te protesteren?

En heeft de Volkenbond dan niet een grote fout gemaakt om ze deze nationale onafhankelijkheid te ontnemen?

De Arabieren zelf stellen de vraag zo en voegen er aan toe: „Waarom zouden juist de Palestijnse Arabieren uitgesloten zijn van een onafhankelijkheid die al de andere Arabische volken genieten?”

Ik geloof dat het billijk is om het antwoord te vermelden dat Mr. Orts, voorzitter van de Permanente Mandaten Commissie van de Volkenbond gaf in zijn rapport van 1939:

„Was de stichting van een Joods Nationaal Tehuis in Palestina, niet de prijs en een betrekkelijk geringe prijs die de Arabieren betaalden voor de bevrijding van gebieden van de Rode Zee tot aan de grens van Silicië aan de ene zijde — Iran en de Middellandse Zee aan de andere kant?

Was het niet de prijs voor de onafhankelijkheid die zij hebben verkregen of nu verkrijgen, waarvan zij niets zou hebben gehad, wanneer zij op eigen kracht hadden moeten steunen en die zij hebben verkregen dank zij de geallieerden en vooral dank zij de Engelse strijdkrachten in het nabije Oosten?

Er waren andere volken, die voor hun onafhankelijkheid wanneer zij die niet uit eigen kracht hadden kunnen verkrijgen, veel zwaarder moesten betalen.

De wereld heeft aan deze offers nooit veel aan-

lacht geschonken en zij vormden in geen enkel opzicht een verlichting van het leed van een ander volk, welks lot toch ook de aandacht verdiende."

Dan is er nog een punt dat door de Arabieren steevast naar voren wordt gebracht. Waarom zouden juist de Arabieren alleen de dupe moeten worden van de oplossing van het Joodse vraagstuk, doordat zij een minderheid zouden worden in het land waar zij immer een meerderheid zijn geweest? Zij hebben immers minder dan wie ook tot de scherpte van het Joodse vraagstuk bijgedragen. De Joodse meerderheid ontstaat door de toevloed „van vreemde buitenlanders".

Hier moet worden vastgesteld dat de Arabieren niet alleen voor de oplossing van het vraagstuk verantwoordelijk moeten zijn. Maar het is uiterst gevaarlijk om te schermen met de begrippen meerderheid en minderheid.

Voor de komst der Joden vormden de Arabieren de meerderheid tegenover.... de woestijn. In het gebied dat op het ogenblik in hoofdzaak door Joden wordt bewoond en dat door de voorstellen van de Commissie, Joodse Staat zou worden wonen niet minder Arabieren dan er vroeger woonden. Toch vormen hier de Joden een zeer grote meerderheid. Waar de Joden nu wonen, woonde immers vroeger niemand!

De Joden hebben moerassen drooggelegd waar vroeger hoogstens de muskieten woonden en bergen weggehakt waar alleen nog de klagelijke huil van de jakhals weerklonk. Het gebied waar zij kwamen was niet „vol" tenzij dan met herinneringen. En de „buitenlanders" met een ongebroken band van twintig eeuwen

hebben met bloed en zweet de plaats geschapen om hun kinderen op te voeden, die door de Arabieren voor hun vee was afgekeurd.

Het is goed deze dingen te weten, want de strijd in Palestina, vroeger en nu wordt voortdurend beheerst door argumenten van Joden en Arabieren en door de onbekendheid met de ware achtergrond wordt zo licht verkeerd stelling genomen.

Bij gesprekken met Arabieren bleek mij inderdaad soms een zekere vrees voor Joodse overheersing. Men moet daarbij echter niet vergeten dat de gemiddelde Arabier en zeker de fellach in een Joodse staat meer rechten zou krijgen dan hij ooit vroeger heeft gehad en dat de overheersing waaronder hij in het verleden en nu nog gebukt gaat veel groter is.

Wanneer men ook van het standpunt der Palestijnse Arabieren de voor- en nadelen tegenover elkaar stelt, wijst alles op een groot voordeel bij het tot stand komen van een Joodse staat. Ik geloof dat dit alles ook zou gelden wanneer geheel Palestina aan de Joden zou zijn toegewezen, zoals reeds in de Mandaatsopdracht van San Remo (1921) was geschied. De som van de strijd in de eerste en tweede wereld-oorlog zou dan voor het Midden-Oosten geweest zijn:

- (a) Onafhankelijkheid voor zeven Arabische staten en steun bij hun ontwikkeling tot moderne staten.
- (b) Een Joods bestuur over Palestina met autonomie voor de daar wonende Arabieren, genot van alle rechten, aandeel in de regering, steun bij onderwijs en sociale verzorging.

Het resultaat zou gezien de vroegere afhankelijk-

heid voor de Arabieren ook dan nog buitengewoon groot zijn geweest.

Maar zo wilde de Commissie blijkbaar niet besluiten. Het uitgangspunt luidde ditmaal niet: „Hoe staat het met rechten en vroeger gemaakte afspraken en plechtige beloften?” maar: „Waar wonen de leden der twee bevolkingsgroepen, wie heeft op deze plaatsen de meerderheid en wat zijn de resultaten in deze gebieden?”

Langs deze weg was de Commissie gekomen tot de vreemde verdeling, die van Palestina een land maakt met de meeste grenzen en twee staten schiep die voor het alternatief stonden: in vrede samen te werken.... of in chaos onder te gaan.

Over dit plan zou de Assemblee moeten beslissen — nu — Zaterdag 28 November.

DE 29ste NOVEMBER.....

„Het begin der Verlossing”

VRIJDAGAVOND de 28ste zaten wij bij de radio als in Holland in de laatste dagen van de oorlog. Met het verschil dan, altijd dat de radio rustig in de kamer stond en niet uit de hooikist behoefde te worden gehaald.

Maar de spanning was dezelfde. Elk kwartier kwam de stem van de omroeper, maar veel nieuws bracht hij niet. Het was laat in de nacht toen hij afscheid nam,er was een nieuw voorstel tot uitstel gedaan.

Veel later hoorde ik van collega's uit Lake Success hoe zwaar de strijd geweest was zowel van de voorstanders als tegenstanders van de deling om een beslissing met tweederde meerderheid te krijgen.

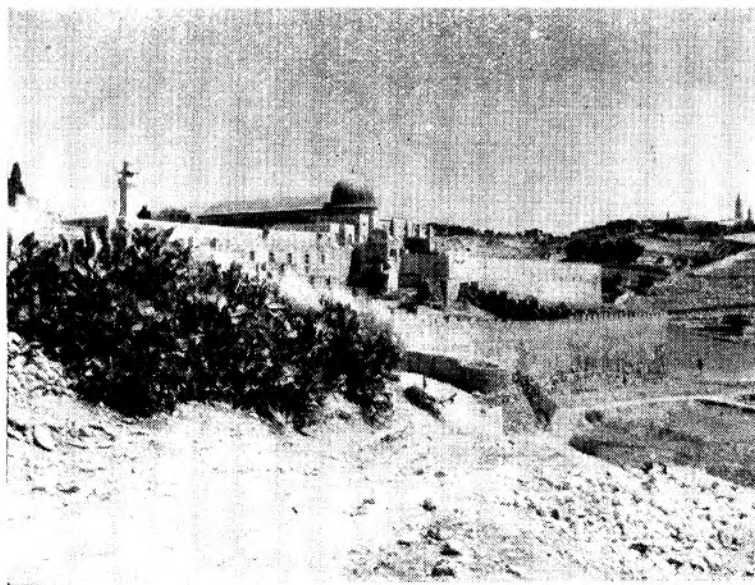
Iedere gedelegeerde moest opnieuw worden benaderd. Vele afgevaardigden vroegen in de laatste uren nog om nieuwe instructies. En boven dit alles uit - de strijd van de Verenigde Staten en van de Sovjet-Unie, voor het eerst sinds 1945 weer gemeenschappelijk, om het plan van de Commissie door te voeren.

Een meerderheid van tweederde is niet licht te

In de straat der Profeten.

„Zo ik U ooit vergeet“.

Een sabre (in het land geborene) tegen de achtergrond van een „sabre” („cactus”).

Foto E. Eichhorn

Foto E. Eichhorn

De jeugd van de oude Jisjoew.

Voor het gebouw der Jewish Agency.

vinden in internationale aangelegenheden, hier was de aard van het vraagstuk zo gecompliceerd dat er tot het laatste ogenblik reden tot gissen en speculeren bleef.

De Sjabbat (Zaterdag) is meer dan een gewone rustdag in Palestina.

Hoe men ook moge denken over de religieuze voor- of achteruitgang, een feit is het dat alle groepen der bevolking een grote waarde toe kennen aan de wekelijkse rustdag.

Jeruzalem vooral toont dan de veelkleurigheid van zijn bevolking.

Chassidiem lopen er in de traditionele dracht die in Rusland voor enige eeuwen de mode was.

De jongens en meisjes die met verlof over zijn uit de kibboetsiem in witte blouses, de Jemeniten in lila zijden dracht.

En over dit alles ligt de rust. De rust die begint wanneer de bussen op Vrijdagmiddag de bordjes dragen „naar de remise” omdat het dienstrooster aangeeft: Laatste dienst vanavond....

De rust die begint wanneer haastig ieder met bloemen huiswaarts gaat, wanneer de trompet schalt en de inkomste van Sjabbat aankondigt, wanneer op de markt de chassidiem en hun jonge ijveraars die zich „de hoeders der veste” noemen tot sluiten aanmanen, en wanneer het te lang duurt zelf ingrijpen — de rust van de vrije dag niet alleen, maar die van de wonderlijke verstilling die het stadsbeeld verandert en de wade der eeuwen over Jeroesjalajim legt.

Op die Sjabbat was het in de straten als altijd een

parade van wandelende groepen, maar steeds weer bleven er groepjes staan praten en de voorbijgangers werden dan verrast met een nieuwe prognose van de op handen zijnde stemming.

„Vandaag valt de beslissing toch niet — het zal wel weer worden uitgesteld,” was de gangbare veronderstelling.

De Sjabbat was voorbij. De bussen reden weer — de bioscopen gingen open. De winkels toonden hun overvloed in een zee van licht.

Maar er waren weinig kooplustigen. De café's waar een radiotoestel was, trokken de meeste belangstelling. Daar werden de gesprekken telkens weer onderbroken door de stem van de omroeper die de laatste berichten bracht uit het verre Lake Success.

Het werd laat — het publiek ging naar huis. De beslissing was nog niet gevallen.

„Meile” (wat zullen we er aan doen?)

Als men tweeduizend jaar gewacht heeft, wordt men toch niet wanhopig als het een dag later aan de orde komt. Als . . . het in orde komt.

Zo dacht een kleine groep studenten in een klein koffiehuis.

Wij bleven luisteren naar de Amerikaanse omroep. Het was al twaalf uur geweest. In Lake Success werd nog vergaderd. Sterker . . . de debatten liepen ten einde . . . *er werd gestemd.*

In ijzige spanning stonden wij ademloos te luisteren. Wildvreemde mensen hielden elkaar bij de hand. Een enkele herhaalde iedere uitgebrachte stem en de anderen prevelden voor zich heen, als een nieuw en vreemd gebed.

Wij telden — de omroeper telde — nog een enkele staat — voor — voor.

De meerderheid van tweederde was bereikt — de omroeper zei: „dus nu is besloten om in Palestina een Joodse en een Arabische staat op te richten —” wij lieten hem zijn zin niet afmaken. Ik keek naar de groep, zoals zij daar stonden. Met tranen in de ogen — de spanning gebroken — veranderd door het onwezenlijke der vervulling —

Iemand brak de betovering — „Jeesj lanoe medina” (wij hebben een staat) . . . zei hij.

Het werd herhaald tienmaal — twintig maal — tot het onwezenlijke van de klank week en de vervulling ook voor het oor werkelijkheid werd.

Baroech sjehechejanoe (geprezen Hij die het ons liet beleven). Daarmee was het gezegd. Wij stonden niet meer in dat café — waar zojuist de radio bekend had gemaakt dat de wereld ons recht op ons land erkende. Wij stonden in de storm der eeuwen. En om ons heen stonden de millioenen die op dit ogenblik hadden gewacht, gehoopt en gebeden, die alles hadden gedaan om dit te bereiken. Maar die omgekomen waren in ballingschap in vervolging of op de vlucht — of „gewoon” gestorven met het onervuld verlangen in het hart, het verlangen naar de hereniging. Aan de laatste slachtoffers dachten wij, aan zes miljoen die hier niet zouden komen, niet zouden bouwen, niet gelukkig zouden worden . . .

Toen klonk het Hatikwah.

„Want nooit is de hoop gestorven
Om te zijn een vrij volk
In het land van Tsion en Jeroesjalajim”

Het rustige Jeruzalem werd door de studenten uit zijn slaap gewekt. In een oogwenk stormden de mensen naar buiten (soms nog in pyama's met daarover een mantel) omarmden elkaar, vormden één stoet — meerdere stoeten.

Nog geen halfuur na het bekendworden trok men in optocht zingend naar het gebouw van de Jewish Agency.

Een vlag — een vlag, riepen de spreekkoren

Daar was dan de vlag. Nu nog de vlag van een beweging, straks de vlag van een Staat.

Opnieuw klonk het Hatikwah. Op het balkon stonden de leiders bijeen. Golda Meyerson sprak. Met een stem waarin de emotie nauw bedwongen was sprak zij over allen die hier niet aanwezig waren en legde zij de gelofte af om alles te doen om de mensen uit de kampen („want dit is *hun* dag”) zo spoedig mogelijk hierheen te brengen.

De stoet trekt weg. „Dat je nu juist hier bent,” zegt een van mijn Jeruzalemse collega's — „kerel wat een copy.” Het is meer dan copy — het is de diepste en hoogste vervulling van verlangen. Het is opgenomen worden in de geschiedenis.

En wanneer is een mens zo gelukkig als op het ogenblik waarop hij zijn plaats in het gebeuren ziet tussen verleden en toekomst.

Wij trekken naar de sjechoenoth, naar de „buurten”. En wekken ook hier de mensen uit hun slaap, wij dansen de horrah voor het huis van de Opperrabbijn, die naar buiten komt om ons z'n beste wensen te geven.

Naast mij staat een oude man. Van onder zijn jas

haalt hij — ja waarlijk — een ramshoorn (een sjo-far) te voorschijn. En daarop blaast hij de wonderlijk-aangrijpende tonen. Ik hoorde ze in Holland op het Joodse Nieuwjaarsfeest en bij het einde van de dag der Verzoening.

Ik hoorde deze tonen ook wanneer een Opperrabbijn ten grave werd gedragen. Hier klinken zij als de tonen die de verlossing aankondigen.

De tonen klinken nog eens en nog eens door de ijle lucht.

„Atchalta de geoelah — Het begin der Verlossing,” zegt een door tranen omfloerste stem. Het begin van de verlossing — na eeuwen lang lijden.

Dan breekt juichend het besef door: „En daar zijn wij bij!!”

De jeugd danst opnieuw de horrah.

Het was een nacht van wonderen. Engelse pantserwagens komen aangereden. Maar het dreigend karakter wordt weggenomen door de lachende kinderen die er aanhangen, die op de treeplank staan. Engelse soldaten klinken op de straat met bekenden en onbekenden.

Misschien - neen zeker - met de „terroristen” van gisteren, „God bless you” klinkt het over en weer. De verbroedering is begonnen.

Is het mogelijk dat nu alles goed komt? Een kring van Engelse soldaten en Joodse burgers.

Arabieren wandelen rond in de feestvreugde, rustig en bedaard. Een enkele groet zijn Joodse kennissen, wenst hen geluk.

Dus zo is het. De kranten zullen spoedig geen stof

meer hebben voor verhalen over vijandschap en oorlog.

Hier is de verlossing begonnen — hier begint de vrede.

„Wacht af,” zegt de man die mijn enthousiaste peroratie moet aanhoren, „wacht af — het is hier het Westen niet — schrijf nog maar niet over het begin van de eeuwige vrede. Wacht veertien dagen — dan weet je meer.”

Wat een wijsheid lag besloten in deze opmerking en wat een diep verdriet.

Want na veertien dagen was ook ik naar een Engels spreekwoord „a wiser and a sadder man”.

Van Jeruzalem naar Tel Aviv.

Jeruzalem is een oude historische stad, het is ook een residentie, een ambtenaren stad. Het bruisende — afwisselende leven vindt U er niet. De onderzoeker heeft er zijn werk en de geleerde bewerkt er manuscripten. Het laaiende enthousiasme om de nieuwe Staat, om de herleving dat heerste in de nederzettelingen van de jonge mensen, dat klonk langs de opnieuw bebouwde hellingen van de Carmel, dat uitte zich in levensdronken blijheid in de meest Joodse stad ter wereld in Tel Aviv.

U heeft evenals ik wel eens gelezen dat de aan wonderen en ongelooflijkheden niet te overtreffen hoofdstad van Uncle Sam meer Italianen herbergt dan Rome, meer Ieren dan Dublin en meer Joden dan Tel Aviv. Het is waar. Er wonen in New York meer dan zevenmaal zoveel Joden als in geheel Palestina

en toch... Tel Aviv is de enige volkomen Joodse stad in de wereld. Hier leeft het Joodse volk, het nieuwe Joodse volk. Hier bouwt het, hier woont het — werkt — speelt en zingt.

Het merkwaardige van Tel Aviv is niet dat in deze stad alleen of bijna alleen Joden wonen. Het kenmerkende is dat hier de ballingschap en alles waarop zij haar stempel drukt zo volkomen is verdwenen, dat het lijkt alsof zij nimmer heeft bestaan. Later hoop ik nog meer over Tel Aviv en haar instellingen, haar mensen en haar leven te vertellen.

Nu alleen iets over de 30ste November in Tel Aviv.

Vlaggen en kinderstoeten, dans en muziek in een voortdurende warreling. Hier werd afgerekend met het leed van eeuwen. Hier trachtte men de zorg om gisteren en om . . . morgen te vergeten.

Am Jisraeel chaj — Het Joodse volk leeft — dat klonk honderdmaal, duizendmaal hoog op tussen de bomen van de Rotschildavenue, langs de hoge huizen van de Allenbeyroad.

Het volk leeft — er klonk iets in van . . . en toch leeft het volk — uitdaging aan de vernietiging in het verleden — en iets van . . . wij zullen overleven — tartend tot de vijanden van morgen. Waren zij inderdaad onoverwinnelijk deze juichende kinderen — zou hun moed en geloof niet stuk breken tegen de overmacht van een vijandige wereld? Ik besprak deze vraag met mijn vrienden in Tel Aviv. „Wij zullen overwinnen” — zeiden zij — dit is een test-case voor het geweten van de mensheid en voor het slagen van het plan tot een verenigde wereld.

Deze kinderen en hun ouders hebben geleerd alleen te zijn en in de steek gelaten te worden. Men kan het

nog eens proberen. Hun moed zal niet breken en hun wil zal zegevieren — van 'n wereldgeweten moet men dan echter niet meer spreken, want dat zal gebroken zijn. Luid klonken de stemmen door de vallende nacht — de lichtstad Tel Aviv wierp zijn duizenden stralen hemelwaarts — de luidspreker bij de Mograbi schalde onvermoeid zijn lied van hoop en vertrouwen.

In een buitenwijk dansten jongens en meisjes de horrah. Misschien de honderdste die dag.

De omstanders klaptten de maat, terwijl in voortdurende kadans de voeten bewogen — Dawid inleeh Jisraeel chaj — chaj wekajam — (David de koning van Israël - leeft - leeft voort.)

En voor de zoveelste maal herhaalde ik mijn probleem: Levensmoed of angst voor de toekomst? „Beide,” zei mijn buurman. Zoëven meldde de radio de eerste Joodse gevallen. Er zijn Joden aangevallen tussen Tel Aviv en Jeruzalem

De eerste doden. Zij zouden de volgende dag in een zwartomrande lijst in de krant staan. Hoe zouden de aanstaande burgers van de Joodse Staat hier tegenover staan?

Was dit het begin van de oorlog van de Arabische Liga of slechts een „incident”.

Ik moest denken aan de woorden van mijn geschiedenisleraar „er bestaan geen incidenten — wel een voorbereiding tot nieuwe aanvallen.”

De Arabische agressie was dus begonnen. Het antwoord was nog niet bekend. Na het bericht van de eerste doden was er geen stilte gevolgd in de radio-uitzending. De Bijbellezing begon — de voortzetting van de dagelijkse cursus. Het leven ging verder.

Zou het ook verder *blijven* gaan? „U was hier zeker niet tussen '36 en '39,” zei mij iemand. Dat was ik inderdaad niet. „Dan had U wat anders beleefd. Ja, er vallen mensen. Maar dacht U dat het hun lukken zal om ons leven te verstoren. Die „simcha” (vreugde) gunnen wij ze niet.”

Pas veel later heb ik geleerd dat dat ernst was. Toen heb ik ervaren dat het een geluk is met deze mensen te verkeren, een genade een der hunnen te mogen zijn.

Terug naar Jeruzalem.

„Een taxi naar Jeruzalem — om twee uur.” „In orde.” Waarom niet met de bus — is het geen dwaze en dure inval om met een taxi te gaan? Neen, want men kent hier de prachtige instelling van de collectieve taxi - collectief in tweeërlei opzicht - van ondernemers en van passagiers. Er gaan meermalen per dag veel mensen naar Jeruzalem, naar Tel Aviv en naar Haifa. Welnu men kan op 'n bepaald uur een taxi bestellen en is dan zeker dat er meerdere gegadigden zijn. Het is de ondernemers daarom mogelijk 'n vaste prijs per persoon vast te stellen en 'n geregelde dienst te onderhouden. De passagier rijdt voor iets meer dan de dubbele prijs in een luxe wagen inplaats van in een bus.

Treinverkeer is er in Palestina nauwelijks. Door Joden wordt er bijna geen gebruik van gemaakt. Het duurt te lang. De afstand Jeruzalem-Tel Aviv bijvoorbeeld eist viermaal de tijd van een busrit en . . . het is ook te gevaarlijk. Want aangezien Engelse en Ara-

bische transporten (ook wapentransporten) per spoor gaan vindt er nog al eens een onvoorziene onderbreking van de reis plaats.

Het vervoer geschiedt dus uitsluitend per bus. De busondernemingen zijn collectieve ondernemingen, de chauffeur is dus ook mede-eigenaar van de onderneming. Dat heeft zijn zeer goede zijde, hij heeft een gevoel van verantwoordelijkheid voor de dienst en voor de noodzaak om te allen tijde de verbinding te onderhouden dat werkelijk bijzonder moet worden genoemd, het is „zijn wagen” en „zijn dienst” en „zijn weg”. Daarnaast staat (in normale tijden) dat klachten niet veel uitwerken. Want hij is geen bediende maar soeverein. De voordelen steken echter torenhoog uit boven de nadelen en de „Nehag” de chauffeur behoort tot de groepen die er 't meest toe hebben bijgedragen om het moreel hoog te houden en de strijd te winnen.

Nederland heeft in de oorlog met ontzag leren opzien naar zijn vroeger maar al te vaak vergeten spoormannen. De chauffeurs in het Joodse land hadden hun plaats in de waardering in de legenden van het volk reeds lang gevonden.

Zij hebben in de onlusten van '36 tot '39 en in deze tijd bewezen dat zij die plaats ten volle hebben verdiend.

De taxi is vol. De weg is de meest besproken en beschreven weg in het laatste jaar — van Tel Aviv naar Jeruzalem.

Toen, zo kort na 29 November, ondanks de eerste gevallen, een rustige weg. „Het loopt zo'n vaart

niet," is de algemene opinie. Dat is vreemd na alles wat wij in Europa hebben gelezen.

Het is een weg door Arabisch gebied. Vuil en vervallen liggen de Arabische huizen langs de weg. Een schitterende weg met prachtige vergezichten. Wij rijden door Arabische dorpen waar de mannen voor de deur van het café hun nargileh roken en (of verbeeld ik het mij?) met een verstolen blik naar ons kijken.

Een stoet houdt er stil en een Arabier gevolgd door zijn vrouwen (het meervoud is de maat van zijn welstand) gaat statig naar binnen. De vrouwen hurken vermoeid in het zand. Toen ik later de pleidooien las voor de zedige Arabische vrouw en de tegenstelling met de „onzedige" Joodse vrouw zonder sluier en oogspleet was ik niet eens verontwaardigd. Men moet werkelijk volkomen leven buiten de werkelijkheid van deze tijd om iets goeds te kunnen zien in deze slavinnentoestand.

Ontwikkeling hebben deze stumpers niet. Zij zijn het bedrijfskapitaal of de luxe van hun heer gemaal. Zij vormen een deel van zijn bezit. En het hangt van hem af of hij zijn vee hoger stelt dan haar. Wie voor deze toestand voelt ik moet zeggen dat ik een huivering over zoveel menselijk verval nauwelijks kon onderdrukken.

Deze weg loopt grotendeels door de „Arabische staat". Ik moet mijn aandacht niet alleen bepalen bij de bergen, de Arabische dorpen en de witte plekken ginds in de bergen waar een enkele Joodse kolonie ligt - schoon, hoog en eenzaam. En in gedachten vul ik aan „en gevaarlijk".

Ik wil met mijn medepassagiers spreken over de,

naar 't mij lijkt, zeer gevaarlijke verbindingsweg. Zij weten dat ik een nieuweling ben en een van het onbeschaamde gilde der eeuwige vragers.

Zij delen mijn bezorgdheid niet. „U moet begrijpen,” zegt mijn buurman, eens lector aan een Duitse Universiteit, thans een gelukkige boer in een van de dorpen op coöperatieve grondslag. „er zijn meer Arabieren in de Joodse Staat dan Joden in de Arabische Staat. Daarom zullen zij heus niets ondernemen. Trouwens de Arabieren hier willen niet eens wat ondernemen. Als er van buiten af maar niet gestookt wordt.”

Het oude lied. Zoëven reden wij door een dorp waar Joden en Arabieren aan beide zijden van de weg rustig samen wonen al meerdere generaties.

Maar er *wordt* gestookt — dat weet ik toch. „Jawel,” zegt mijn vriend, „maar als ze maar eenmaal zien dat de wereld besloten heeft de Joden gedeeltelijk hun zin te geven, blijft het bij protesteren en dan gebeurt er niets.”

Wie zal zeggen dat hij ongelijk had? De wereld heeft niets laten zien en... aan aanmoediging tot agressie heeft het niet ontbroken.

Vijf kwartier duurde de rit van Tel Aviv naar Jeruzalem. Ik was een van de laatsten die in 1947 in zo korte tijd de weg aflegde.

Het was 1 December 's avonds. De kranten bevatten een belangrijke mededeling: „Morgen begint de Arabische proteststaking.”

Brand in Jeruzalem

ALS ik er zelf niet bij was geweest, had ik het niet geloofd". Dat is een slagzin die meestal het ongelooflijke moet bemantelen. Mijn hospita betrok gewoonlijk wat levensmiddelen van 'n Arabische leverancier. En dat was de boodschap waarmee zij thuiskwam: „Morgen is de winkel van „mijn" Arabier gesloten. Maar hij heeft gezegd dat ik achterin kon komen." Zag de dreigende staking er zo uit? De kruidenier was *geen* uitzondering. Maar hij en zijn vrienden zouden weldra het slachtoffer worden van machten die voor zichzelf het recht van beslissing over dit land en . . . over hem, opeisten.

Neen, wij namen het niet serieus, de staking niet en de brallende Arabische pers niet en de conferentie van de Liga niet. Wij, dat waren de journalisten en het „gewone" publiek.

Wat de autoriteiten dachten, wisten wij niet. De Engelse autoriteiten verklaarden dat er 'n gespannen toestand was. De soldaten bleven achter hun prikkeldraad. Zij hadden een deel van Jeruzalem verdeeld in zônes. Zo was het mooiste deel van de nieuwe stad

voor het publiek afgesloten en voelden de Engelsen zich veilig tegen de terroristen. Het was niet zo makkelijk om een „zône-pas” te krijgen, maar een perskaart maakte ook de poort van de zône open.

Er liepen geen Arabieren in het Joodse Jeruzalem op die zonnige dag. Dat was het begin van de staking. Gisteren had een Arabische geitenhoeder zijn beestjes nog laten grazen op de met stenen en mager onkruid bedekte open plek tegenover de gebouwen van de Agency. Nu was de stad verdeeld in een Arabisch en een Joods deel. De handelswijk, een nieuw commercieel centrum, vormde de overgang. Hier was de Joodse uitbreiding van de nieuwe stad het verst doorgedrongen. Wij gingen er heen.

Het was nog drukker op straat dan anders. En de atmosfeer vertelde: „*Er moet iets gebeuren.*”

De busdienst naar Tel Aviv ging niet normaal. „Ze rijden met twee chauffeurs,” vertelde iemand en een vrouw riep met angst en ontzetting: „Wat, met twee chauffeurs!” Het werd mij uitgelegd. In tijden van onrust rijden de busdiensten met twee chauffeurs. Wanneer de een iets gebeurt

Wist niet de spreukendichter reeds: „Beter dat twee op weg gaan, dan een!!”

Wij liepen de stad door. In de richting van het merkaz mischarie — het nieuwe handelscentrum. Gistermiddag had de K.L.M. een eigen bureau in Jeruzalem geopend. Ik had daar een Engels ambtenaar ontmoet, die mij met papieren en stempels (wie kan daar zonder leven in deze dagen?) zou helpen. Hij zou in een van de bureaux op mij wachten. Voorwaarts dus.

Een Arabische jongen hield mij staande: „Wat is

er?" vroeg ik in het Engels. „Ga niet verder, mister" zei hij, „they will kill you." Nog wist ik niet wie „zij" waren. Maar aan die onzekerheid kwam al spoedig een eind.

Op enkele tientallen meters voor ons uit gooiden jongens ruiten in. Ruiten van Joodse winkels.

Het was een afschuwelijke associatie. Dit was in Berlijn gedaan in '33. Ik had hetzelfde gezien in Amsterdam in '41.

Daar was het weer. Rinkelende ruiten en op straat geworpen koopwaar. En . . . brand. Een verstikkende rook vulde de straat.

Was dit de herhaling van een nachtmerrie — dit kende ik immers?

Wie waren die vreemde figuren dan op de stoep aan de overkant. Mijn hemel — dit was geen droom — dit was afschuwelijke werkelijkheid. *Engelse soldaten stonden toe te kijken* hoe Arabische jongens ruiten ingooiden en de koopwaar op straat wierpen. Zij lachten - als wisten zij zich met hun houding geen raad - toen zij vlammen zagen opschieten uit dat wat vanmorgen nog een modern ingerichte zaak geweest was. Zij waren gewapend — waarom traden zij niet op. Ja, er gebeurde iets. Eindelijk dan kwamen zij in actie. De Joodse brandweer was aangerukt — nu traden zij op. *Zij belemmerden de brandweerlieden om het vuur te blussen.*

Toneel: Frankfurt 1938.

Acteurs: S.S. actief — Joden passief.

Aard van handeling: spontane volkswoede.

Figuranten: Duitse politie (optredend tegen slachtoffer en niet tegen „volkswoede").

Toneel: Jeruzalem 1947.

De rol van de Duitse politie wordt vervuld door Engelse soldaten — die van de S.S. door Arabische gangsters.

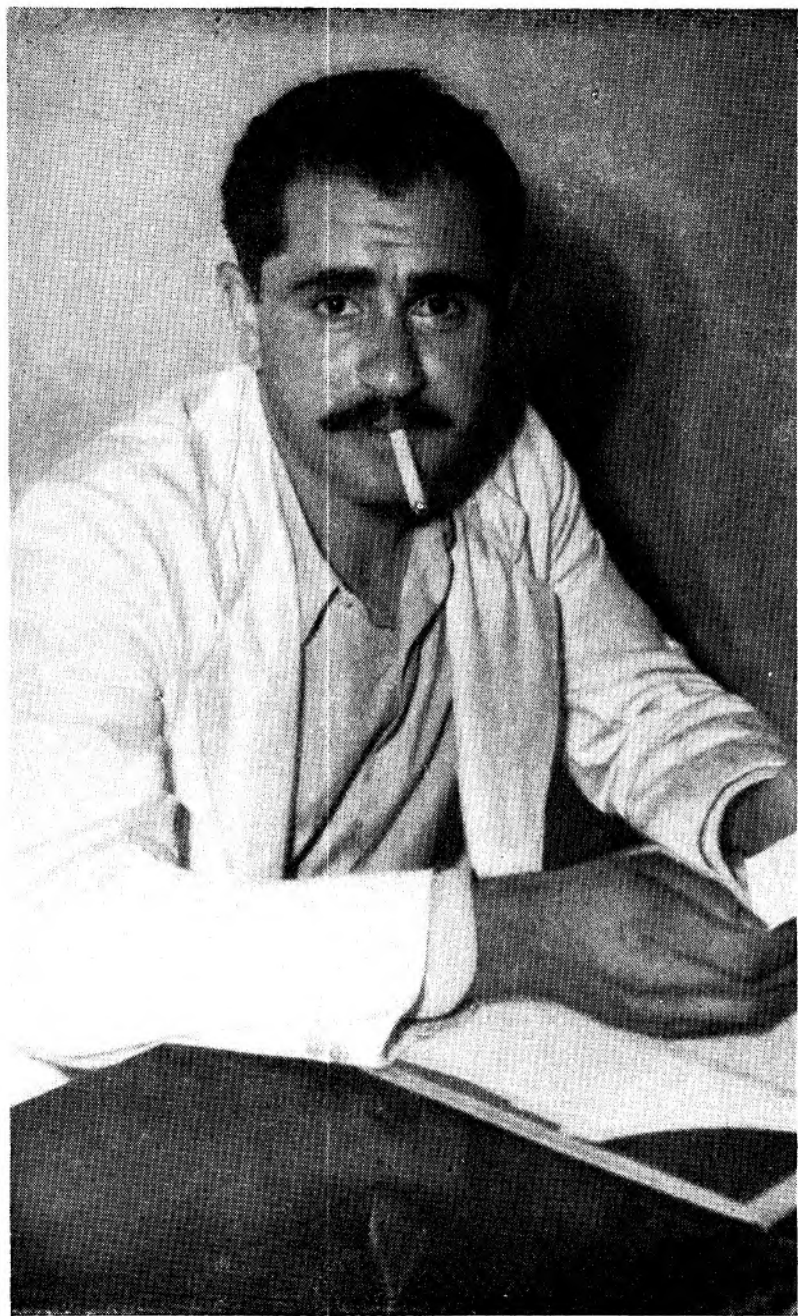
En.... de Joden zouden niet passief blijven....

Ik ging terug naar de stad. Er klonk gejuich. „De Haganah” werd geroepen. Een groep jongens op een vrachtauto. Eenvoudige jongens. Geen helmen, blootshoofds. Geen geweren, maar stokken. Wellicht had deze of gene ook een revolver bij zich — of misschien zelfs een „sten”.

Zij gingen naar de bedreigde wijk. Een kort commando. Allen van de wagen. Weg waren de Arabieren. Een verlaten straat. De jongens laden de koopwaar op de vrachtwagen. Vanuit een hoek wordt gegooid — eerst met stenen — er ontploft een handgranaat. Het opladen van de wagen gaat door. Het blussen gaat door. De Haganah — een illegale organisatie — verdedigt de brandweer.

Opnieuw wordt het Engelse leger actief. Ditmaal tegen de Haganah. De jongens worden gefouilleerd op wapens. Gevonden wapens worden in beslag genomen, de bezitters worden gearresteerd.

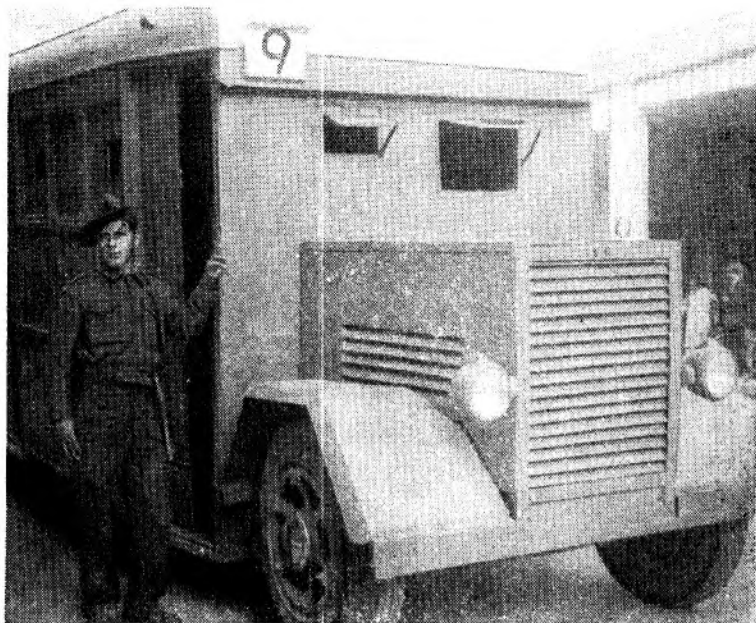
Ik ben weer terug in de binnenstad. In de verte kronkelt de rook van de smeulende wijk boven de heuvels. Weer brandt Jeruzalem. Wanneer ik mijn indrukken neerschrijf om mijn lezers in Holland deelgenoot te maken van wat ik beleefd heb, moet ik mij dwingen om beheerst en zakelijk te schrijven. Want nu is mij uit eigen ervaring duidelijk geworden wat ik zo vaak gelezen had en nooit had willen geloven. De Engelse soldaten treden samen met de Arabieren

Redacteur van Arab. Comm. orgaan „Al-Ittihad” (De Eenheid).

Malaria station der Hebräersee Universität in Arabisch gebiet

De bus naar de Scopus werd het eerst gepantserd.

Aankondiging van gevallen en op aanplakzuilen.

[illegible]

Een ogenblik pauze op wacht.

op tegen de Joden. Met de vijanden van gisteren tegen de bondgenoten van gisteren. „Een dawar - geeft niets,” zegt mijn vriend, die ook vanmiddag moest uitspreken. „Wij spelen het wel klaar.”

Zouden zij het klaar spelen?

Het waren Joodse winkels die in brand gestoken waren en de mensen van de Haganah waren gearresteerd.

Waar kwam dat wonderlijk zelfvertrouwen vandaan?

Ik had het vaker ontmoet bij Joden. Ook de mensen die in 1942 uit Amsterdam op transport gingen, „vrijwillig” d.w.z. dat zij niet van huis gehaald werden, maar zichzelf meldden, hadden een wonderlijk vertrouwen gehad in de toekomst. Zij geloofden vast: „Wij houden het wel”. — Wat was er van hun geloof geworden? Mijn overwegingen waren in de ogen van mijn vrienden defaitistisch en ik ontkende het niet. De ervaring had mij geleerd dat vaak niet de rechtvaardige wint — maar de sterkste.

„Wacht af en je zult zien dat ons vertrouwen op onze eigen kracht een goede basis heeft. Vergeet één ding niet — *wij* weten waar het om gaat. Wij zijn door niemand opgestoot en wij strijden niet alleen voor ons eigen voordeel.”

„Nirreh — wij zullen zien,” zei ik. „De tijd zal het leren.”

De tijd heeft het geleerd. Zij hebben gelijk gekregen — na hun dood — zij wisten waarom de strijd ging en zij wisten waartoe zij bereid waren. Zij voelden zich de opvolgers van de pioniers die vroeger hadden moeten strijden tegen de rotsen en de malaria en plunderende Arabieren. Zij voelden zich als een scha-

kel in de keten en wisten dat die keten moest worden voortgezet — door hun leven of . . . door hun dood.

Toen, op de avond van de eerste dag van de „onlusten” in Jeruzalem in de discussie met mijn vrienden, toen ik hun woorden hoorde en hun stralende ogen zag, heb ik kennis gemaakt met de nieuwe Jood. De nieuwe Jood die besloten heeft de enig mogelijke les te trekken uit een geschiedenis van twintig eeuwen ballingschap — van brandstapels en vernietigingskampen — van stiekeme plagerij en openlijke vogelvrij verklaring — de enige les, het lot in eigen handen te nemen. De nieuwe Jood heeft na dit besluit zichzelf ontdekt en zijn kracht — hij heeft zijn liefde voor volk en land ontdekt — voor het leven — voor de natuur. Hij is meer nog dan zijn voorganger de voortgejaagde zwerver der ghetti een mysterie voor de wereld.

Maar hij begrijpt zichzelf en hij kent zijn taak.

Ik keek hen aan. Dit was de eerste dag. Hoe ver zou de agressie gaan en hoeveel Joodse levens zouden ditmaal worden gevraagd?

Zij waren niet onrustig. Zij waren niet zo geschokt als ik om de zege van het onrecht, zo uitdagend en zo provocerend.

Zij waren niet ongerust om de afloop. Zij wisten dat niet door een uitspraak in Lake Success — maar alleen door hun wil en hun kracht hun Staat zou herrijzen. De toekomst zou hen gelijk geven.

„De belegerde veste”.

Wij hadden niet gedacht dat Jeruzalem zo spoedig

een belegerde stadveste zou worden, en zij was dat eigenlijk ook niet, vergeleken bij wat nog stond te gebeuren.

Maar het stond vast dat de ligging van Jeruzalem in de huidige verhoudingen zeer ongunstig was.

Jeruzalem ligt ten opzichte van het Joodse gedeelte van Palestina vrijwel geïsoleerd. Het drukke verkeer langs de hoofdweg Jeruzalem-Tel Aviv loopt, zoals reeds opgemerkt, vrijwel geheel door Arabisch gebied.

Zodra de onlusten een ernstiger karakter gingen aannemen vielen op deze weg de meeste slachtoffers.

De bergen aan beide kanten boden een goede schuilplaats voor de scherpschutters der Arabieren en de dorpen in de buurt maakten Arabische versterking gemakkelijk en waren tevens een goede gelegenheid om een veilig heenkomen te zoeken.

Een van de eerste maatregelen had ten doel om het verkeer langs deze weg te beveiligen.

Daartoe werden twee middelen aangewend. Het rijden in convoi en het meegeven van een geleide door de Haganah.

Dit laatste niet dan na dat de Jewish Agency herhaaldelijk had gevraagd om bescherming van Engelse zijde.

Om enig begrip te krijgen van de toestand zoals die zich in Palestina heeft ontwikkeld is het noodzakelijk om iets van die verhouding tot de Engelse autoriteiten en van de aard en de functie van de Haganah te weten. Er was een aanzienlijke controverse in de uitlegging van de verplichtingen van de mandataris van Palestina tussen de Joodse en de Engelse autoriteiten. De Engelsen beweerden dat de moeilijkheden in Palestina een gevolg waren van de

Joodse immigratie. De tegenwoordige bevolking was groot genoeg om te kunnen zeggen dat aan de belofte voor een nationaal-tehuis (geestelijk middelpunt) was voldaan en dus zou de immigratie moeten worden stopgezet of tot onbetekenende proporties worden teruggebracht. Daartegenover beoogden de Joden dat het mandaat bedoelde in Palestina een werkelijk tehuis te scheppen, dat daartoe een Joodse meerderheid de enige mogelijkheid was en dat dus de immigratie (zoals nadrukkelijk in de opdracht vastgelegd) door de mandataris verder moest worden bevorderd.

Dat aan Engelse zijde niet de uitvoering van het mandaat of een bepaalde interpretatie daarvan bepalend waren, maar de algemene lijn van de politiek van het Ver. Koninkrijk in het Midden-Oosten is **zonder meer** duidelijk.

De Engelse autoriteiten trachten hun zienswijze in ieder geval te handhaven, desnoods met geweld. Dit heeft geleid tot een van de schandelijkste bladzijden uit de geschiedenis van de na-oorlogse wereld. Bij honderden, neen bij duizenden, stroomden wanhopigen uit de kampen voor Verplaatste Personen, naar de kusten van de Middellandse Zee, teneinde naar het eigen vaderland te gaan en een nieuw leven op te bouwen. De enige plaats waar deze „overlevenden” heen konden gaan zonder duidelijk te merken dat zij te veel waren en „jammer genoeg ook niet vergast” was Palestina. Bovendien hadden hier „velen van de weinigen” de enige familieleden. Onder deze omstandigheden groeide de spanning om eindelijk de kooi open te breken en de vrijheid — de echte vrijheid — tegemoet te gaan bij de mensen in de kampen, terwijl

dan de andere kant de spanning van het weerzien, de drang om ze eindelijk gelukkig te maken groeide.

De Engelsen spraken van „illegal immigrants”, d.w.z. immigranten die binnenkwamen ondanks de verbodsbepalingen van het Witboek van 1939, dat weliswaar door alle groepen van de Labourparty en door vele anderen als onzedelijk veroordeeld was, maar nimmer, ook door de Labourregering niet, was opgeheven. De Joden noemden deze mensen Maäpie-liem — vermetelen — die, daar alles achter hen verbrand was, de moed vonden om de enige mogelijkheid aan te grijpen.

Een enkele keer kwamen zij door de blokkade heen. Op het strand stonden dan de jongens en meisjes van de Haganah die hen zwemmend of in kleine bootjes aan land brachten. Er werden dan wel de volgende dag razzia's gehouden, maar dan waren de meesten al niet meer te vinden.

Meestal echter hebben de Engelsen, die bij deze operaties gebruik maakten van de vloot en de luchtmacht, van radar, de vluchtelingenschepen weten op te sporen. Zij brachten ze op naar Haifa. Daar gingen de zieken aan land. De overigen werden, haast immer onder heftig protest, soms na hevige urenlange vechtpartijen, waarbij de soldaten traangas gebruikten, aan boord van een Engels transportschip gebracht dat de ballingen in nieuwe ballingschap op Cyprus voerde.

Zo werd de laatste periode van het mandaat gekenmerkt door een wreedheid, die niet paste noch bij de Engelse „fairness” noch bij het meest elementair begrip van mensenliefde tegenover de mensen die meer dan welke groep ook had moeten lijden door de wrede

tyrannie der Duitsers en de noodlottige compromissen politiek der beschaafde wereld.

Het „Terrorisme”.

U moogt mij geloven. Ik ben geen „terrorist”. En ik geloof ook dat de verzetsgroepen in Palestina die niet gewerkt hebben volgens de bevelen en richtlijnen van de Haganah de Joodse zaak vaak schade hebben gedaan. Ik heb gesproken met mensen van de Irgoen Zwai Leoemi en met de mannen van Lechie, afkorting voor Lochamé Cheiroet Jisraele, Strijders voor de vrijheid van Jisraeel (Sterngroep). Zij hebben mij niet overtuigd, maar ik heb ze begrepen, ik heb ze leren begrijpen. De Haganah beperkte zich tot de verdediging; het parool tot verzet was wel uitgegeven, maar het scheen dat alles of haast alles ging naar de wens van de Engelse bezetter.

Er is volharding nodig om vol te houden als broeders en moeders van de kust worden gedreven, wanneer aan de andere — de niet bewaakte grenzen — de Arabieren binnen stromen. De Haganah wist wat zij deed. De latere gebeurtenissen hebben het bewezen. Maar men kon niet verwachten dat mensen die hier waren gekomen om zich zelf te zijn en niet langer onderdrukt te worden, rustig of uiterlijk rustig zouden blijven toezien bij het grofste onrecht dat hun en de hunnen gebeurde. De Joodse leiding verloor haar greep op deze mensen, omdat de Engelse autoriteiten niet bereid waren ook maar in het minste tegemoet te komen.

Als Engeland in de zaak van de immigratie in 1946 had toegegeven, waren er geen „terroristische” aan-

slagen geweest, het conflict zou niet op de spits zijn gedreven.

Toen zou een gering militair vertoon de Arabische staten in bedwang hebben gehouden en Engeland had het gezag bij en de vriendschap van Joden en Arabieren behouden.

Wie zijn toch de raadgevers geweest van de Engelse minister van buitenlandse zaken? Engeland zal genoeg reden hebben om hun namen te onthouden. De Jewish Agency heeft geprotesteerd tegen ergelijke excessen van de daden van de Irgoen en de Stern-groep. Men heeft de ernst van die protesten in twijfel getrokken. Ten onrechte.

Het is zoals Golda Meyerson eens heeft gezegd: „Als er een aanslag gebeurt, schudden de mensen het hoofd en zijn verontwaardigd — maar later zeggen zij stil en verslagen: „Wat dan?” ”

Tegenover de „terreur” als de uiting van wanhoop en als actie van rechtelozen kon alleen maar staan een politiek van bewuste uitvoering van het recht. Omdat dit werd nagelaten was de invloed van deze ongetwijfeld kleine groepen zo groot. Wanneer ik met mensen van deze richting sprak was er altijd één argument dat naar mijn smaak niet vóór hen, maar wel tégen de wereld pleitte: „Denk je dat er hier een commissie gekomen zou zijn en denk je dat deze zaak voor een internationaal forum behandeld zou zijn zonder de aanslagen van de „dissidenten”? Alle redevoeringen en alle rapporten onzer deskundigen hebben niet zoveel indruk gemaakt als het vermoorden van een paar Engelse militairen.

Geloof mij, de taal van het geweld is de enige taal die nu nog wordt verstaan, als je die niet spreekt, word je er het slachtoffer van.”

Ik betoogde dan dat juist in deze omstandigheden alleen de gekozen en verantwoordelijke leiding te bepalen heeft waar, wanneer en welke vorm van geweld moet worden toegepast.

Niemand kan echter ontkennen dat hun redenering van de taal van het geweld maar al te veel waarheid bevatte.

Het is 1948. Meer dan 2500 jaar geleden werd de wereld er op gewezen dat de taal van het geweld door die van de liefde en van begrip moest worden vervangen.

Hier in dit land

Wereld — waar gaat gij heen?

* . *

De oude stad is afgesloten. Dat zeggen de jongens van de Haganah. Levensmiddelen worden er heen gebracht met gewapend escorte. In de oude stad vormen de Joden de minderheid.

Zij willen niet horen van evacuatie: zij willen de plaats van het Heiligdom niet verlaten. Dus trekken studenten die de oude stad goed kennen er heen. Want hier is bescherming nodig. Reeds vielen er doden.

De Arabieren krijgen versterking. De oude Arabische bewoners van de oude stad krijgen inkwartiering van Syriërs en anderen. Voor deze laatsten bestaan er geen oude banden met de Joodse bewoners. Zij zijn hier niet gekomen om er te wonen, in vrede en rust. Voor de oorlog zijn zij gekomen. En die zullen zij voeren.

De Haganah is gereed. De Engelsen zien toe. En al

toeziende helpen zij de Arabieren. Die voelen zich sterk door de Engelse houding, die hen steunt.

Convoeien gaan naar de oude stad. Convoeien gaan naar Tel Aviv. „Als in '36,” zeggen de bewoners van Jeruzalem, die als oude frontsoldaten graag vertellen van „toen”.

Hoe konden zij weten dat het niet bij onlusten zou blijven. Het was midden December — het begin van de oorlog.

In Jeruzalem ging het gewone leven door. Een zware slag — een ontploffing — licht geknetter van mitrailleurs, daar tussen nu en dan een schot. 's Nachts sterker vuren dan overdag. Meestal in de omgeving, een enkele maal dichterbij.

De Arabische dorpen in de omgeving hebben nu alle inkwartiering gekregen. De oorspronkelijke bevolking gaat weg. Zij zitten er immers altijd, zoals dat in het Hollands heet „tussen”! Wordt er vanuit hun dorp een aanval op Jeruzalem of op een Joods convooi of op een eenzame Joodse autobus gedaan, dan komt onvermijdelijk de Haganah en houdt opruiming in het dorp. Huizen worden opgeblazen, mannen worden gevangen genomen, raddraaiers terechtgesteld.

Verlenen zij de bendeleiders en hun gevolg geen inkwartiering dan weten zij wat hun lot zal zijn. Bij de onlusten van '36-'39 vielen meer onwillige Arabieren dan Joden. Dus gaan zij heen. Zij verkopen nog wat kippen aan de Joden (in 't geheim), spreken de beste wensen uit en gaan dan de ballingschap tegemoet.

De Arabische heersers en hun Engelse bondgenoten hebben een nieuwe groep toegevoegd aan de Verplaatste Personen -- Arabische ballingen.

De Haganah is gereed

DE Haganah deelt mede overal gereed te zijn, alle posten zijn bezet. Een Engelsman die de geest ziet, waarmede de mensen hier deze taak op zich nemen, moet wel tot de overtuiging komen dat deze Joden niet te overwinnen zijn. Het is deze geest die het onvoldoende bewapende Engeland gered heeft na Duinkerken.

De geest van de Home-guard, de beschermers van 't eigen huis. De mannen hebben vele zorgen — evacuatie, zakenmoeilijkheden, maar desondanks . . . sjemirah — wacht.

In de ijsskoude nacht, op de daken — in de velden — op wacht . . .

Niemand twijfelt aan de einduitslag, niemand aan de waarde van de sjemirah.

Het zijn niet alleen jonge mensen, die de moeilijke opdrachten uitvoeren. Ook ouderen doen mee. Correspondenten bezoeken de „frontlinie”. En na een doorwaakte nacht, na een gelukte „pe'oelah” wordt het relaas verteld — sober en zonder bijzonderheden.

Hier hebt U de indrukken van een jongeman die

zojuist bij de verdediging van een der punten zijn eerste vuur gehad heeft.

Ergens in Jeruzalem

Het is Zaterdagavond, in de stelling van een der buitenwijken van Jeruzalem heerst grote bedrijvigheid. De nacht is gevallen en iedereen verkeert in spanning. Men voelt dat er iets broeit. De gehele dag hebben de Arabieren stenen gesleept om hun stellingen te versterken, zware koffers zijn heen en weer gesjouwd. Er moet vannacht iets komen. Het is 6.15. In de verte hoort men schoten, die de harten van velen doen bonzen. De meesten zijn nog niet in het vuur geweest. Het onbekende benauwt hen. Om prompt half zeven begint een vreselijk geknal van sten-guns, bren-machinegeweren, het doffe geluid van ontploffende granaten is hoorbaar. Aan de overkant beantwoordt een andere Joodse stelling het vuur. De kogels dringen door de jalouzieën der ramen heen. Het licht in de ene kamer is kapot. De gehele lengte van het huis wordt bestreken en men merkt dat aan deze kant het vuur zwakker wordt. In de andere stelling staan de jongens klaar. Intussen heeft men op het dak een mortier opgesteld en gericht. Dit alles is in een minimum van tijd gebeurd. Het projectiel wordt in de mortier geschoven, de hoofden duiken omlaag en de rest kijkt geïnteresseerd en ongeduldig toe. Het projectiel wordt afgeschoten een enorm gesis, daarna een hevige ontploffing. De twee mannen die het mortier bedienen, slaan elkaar op de schouder en omhelzen elkaar.

„Mazzel Tow,” schreuwen ze zo luid, dat de Arabieren het beslist gehoord hebben. Intussen heeft het schieten even opgehouden. Maar een ogenblik later

schieten de brens weer woedender dan tevoren en het tweede projectiel wordt in de mortier geschoven.

„Totsereth Haarets” (made in Erets Jisraeel) fluisteren de jongens elkaar trots toe en ik merk hoe er een prop van ingehouden vreugde in de keel schiet. Daar gaat het tweede projectiel. Een auto nadert. Alles voorbereiden voor de bergplaats! luidt het bevel. Als het Engelsen zijn, gaan we allen de gevangenis in. De wagen stopt voor het huis waar onze basis is en de schildwacht op het dak deelt mede: „De onzen”. Een officier stapt uit met een tamelijk dikke mijnheer en nog 'n man, die waarschijnlijk van het hoofdkwartier is.

Ze kloppen aan en worden door de schildwacht van beneden binnen gelaten. De dikke heer blijkt een journalist te zijn. De stafkaarten worden gehaald en buiten de deur hoort men een knetteren van de kaarten die opgevouwen worden en men toont hen de verdeling van de stellingen.

Daarna stijgen we op het dak, net op tijd voor het derde projectiel. Een gejuich stijgt op. Een voltreffer. Daarna volgt een zwijgen.

In de tuin wordt heftig geschoten, en men hoort ontploffingen van handgranaten. De vijand is uit zijn stellingen getrokken en kruipt in de richting van de stellingen tegenover. We hebben ze al lang gezien. Het hoofdkwartier wordt opgebeld en men deelt mede wat er gebeurt: „Glimlachen en nader laten komen,” luidt het onschuldige antwoord van het hoofdkwartier.

Want de vijand luistert mee! Ja, de Engelsen luisteren de gesprekken af. Basis 2, tegenover ons heeft het begrepen. Als zij voor een grote loopgraaf zijn

gekomen verdwijnt de glimlach van hun gezicht. De bren opent een hevig vuur en de vijand duikt in de kuil. Granaatwerpers voor! Granaat gereed! Gooi weg! De granaten gaan in de kuil. Een prachtige plaats om granaten in te gooien. Rechts en links van de kuil vliegen de kogels. Kom er uit als je kunt! Weer een paar handgranaten. Dan opeens klinkt de telefoon. Engelsen komen! Nog eens opent men van alle kanten vuur op de kuil, op de stellingen, op het huis en de tuin er achter. Dan stilte. Alles is opgeborgen. De telefoon belt weer. Men deelt in code mede dat om 9 uur een groep uitgaat om de vijandelijke stelling te vernietigen. Om 11 uur zijn ze aangekomen. Bij ons werd vastgesteld, dat men over de gewone straat niet kon komen, omdat de straatlantaarn hun bewegingen zou verraden. De lantaarn uitschieten zou de waakzaamheid der Arabieren doen verdubbelen. Van de kant van de wadi stijgen ze omhoog. De bren opent het vuur nadat de granaten door de vensters gegooid zijn. Enkele minuten duurt de aanval, want het motto is: „Sla toe en verdwijnt”. Dan keert de rust terug. Allen gaan slapen, alleen de wachters blijven op.

De volgende dag delen de kranten mede:

De aanval op X is afgeslagen. Niemand weet wie, of hoe.

Maar afgeslagen is-ie.

Wat is de Haganah eigenlijk voor een organisatie? Hoe is zij ontstaan en waaruit bestaat ze?

Ik heb de vraag meermalen gesteld, wanneer ik de mensen zag van zeer onderscheiden beroep en milieu die hun kesjer (opdracht) kwamen halen. Jon-

gens en meisjes die hun urenlange wachten opknaptten zonder een woord van protest.

Mannen die maandenlang niet met geregeld verlof kwamen. Arbeiders die hun patroon kwamen mededelen dat zij „ziek” waren en advocaten die in de Decemberkou naar huis gingen na de nacht op een dak te hebben doorgebracht.

Een leger met 'n zeldzame discipline en wonderbaarlijke bereidheid om alles op te offeren. Want in het begin van de onlusten toen de mobilisatie (ingesteld en zonder mankeren uitgevoerd zonder staatsbestuur) nog in volle gang was, kwam het voor dat de geoefenden wekenlang niet uit de kleren kwamen. Er stonden geen foto's van officieren in de krant. Maar dat het leger populair was, was zeker. Zoals bij vele dingen in dit land ligt de verklaring voor de kracht en het gezag van de Haganah in haar geschiedenis. De kern ontstond al in de beweging van „De Jonge Wachter” (Hasjomeer Hatsaier) in Rusland. Daar moesten de Joden die eenmaal besloten hadden eigen lot in handen te nemen zich verdedigen tegen pogrom-helden. Zij vormden een verdedigingsorganisatie met de naam Haganah (Verdediging). Later in Palestina traden zij op tegen rovende en plunderende en soms ook moordende Bedouinen. De organisatie werd sterker door het Joodse Legioen uit de eerste wereldoorlog onder Jabotinski en kreeg een uitgebreide en belangrijke taak bij de verdediging van steden, dorpen en kolonies tijdens de onlusten in '21 en '29.

Zij werd geheel omgebouwd en op modern militaire leest geschoeid door het werk van de Engelse officier Orde Wingate tijdens de onlusten van '36 en '39.

Daarna kwam de tweede wereldoorlog. De Joden, ook de mannen en vrouwen van de Haganah, namen dienst bij alle onderdelen van de geallieerde oorlogvoering — als parachutisten, piloten, matrozen, in de transportkolonnes, als havenbouwers, veldleger.

Zij ontbraken in geen tak van dienst, al kregen zij eerst in September '44 het recht op een eigen Brigade.

In de school van de grote oorlog werd de Haganah het moderne leger dat zij nu is. Nu stonden de vroegere krijgsmaakkers vaak aan de andere zijde, maar het Joodse leger bestond niet alleen meer uit een groep fanatieke jongelui, er was een strenge en zware opleiding, er was een plan voor verdediging en aanval.

„Zijn er wapens?”

Mijn vraag kwam midden in het enthousiaste en uitvoerig relaas dat ik hierboven weergaf.

Een veelbetekenend zwijgen. „Is het waar dat de Engelsen jullie grootste wapenvoorraden hebben gevonden?” De foto's die ik bij mij had lieten Engelse soldaten zien die met behulp van hun moderne wichelroeden naar verborgen wapenvoorraden zochten. Gelach. Neen, dat is het niet. Wat zij gevonden hebben vormt slechts een onbelangrijk deel van de voorraad. Maar er ontbreekt ons nog veel. En wat erger is, alles wat wij invoeren moet clandestien worden gekocht en geïmporteerd. De Arabieren daarentegen betrekken hun wapenen openlijk van de naburige staten, die volgens verdragsovereenkomsten met Engeland langs normale weg en tegen normale prijs wapenen ontvangen.

Zo komt een gedeelte van de Lend-Lease wapenen

hier terecht om tegen ons te worden gebruikt....

„Moeten jullie *alle* wapens invoeren?”

Even een rondgaande blik of ik wel zóver in vertrouwen mag worden genomen. Accoord — gelukkig. „Wij maken ook wel wat zelf. En dat vertellen wij je om de volgende reden. Bij een onzer jongste acties werd een deel van onze wapens door de Engelsen in beslag genomen. Bij een latere aanval vonden wij onze wapens in Arabisch bezit terug. Wij konden direct vaststellen dat het onze wapens waren. Er stonden in het ijzer de initialen van Totsereth Erets Jisraeel (made in Erets Jisraeel).

Ik was er stil van. Om mij een houding te geven, greep ik naar de krant.

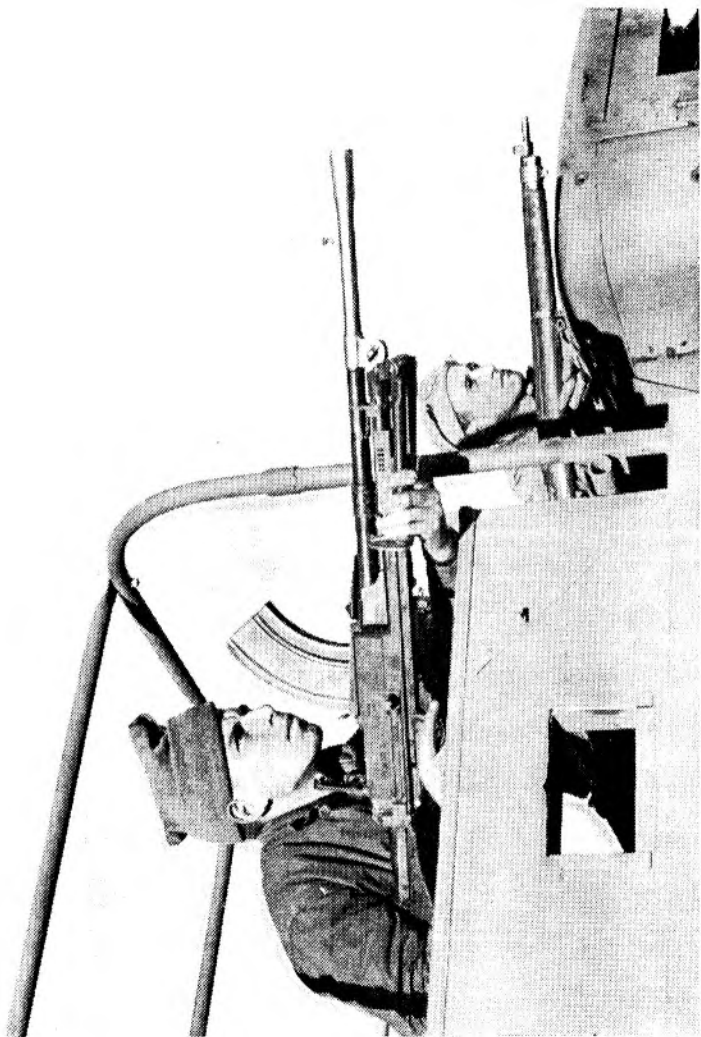
Op vragen naar de toestand in Palestina, gaf de minister van koloniën ten antwoord dat inderdaad volgens zijn mening het Engels bestuur in Palestina verantwoordelijk was voor de handhaving van orde en wet.

Verantwoordelijk waren zij ongetwijfeld voor het grootste deel van de chaos die er heerste... en die nog groter zou worden.

* * *

In Jeruzalem ging het leven gewoon door — geleidelijk aan kregen de autobussen een beschermend net van kippengaas voor de ramen en werden enkele auto's gepantserd, want gaas helpt wel tegen stenen, maar niet tegen kogels.

's Avonds was de stad uitgestorven. Na donker was er geen of weinig verkeer. Dan klonken door de

Convooi beschermers.

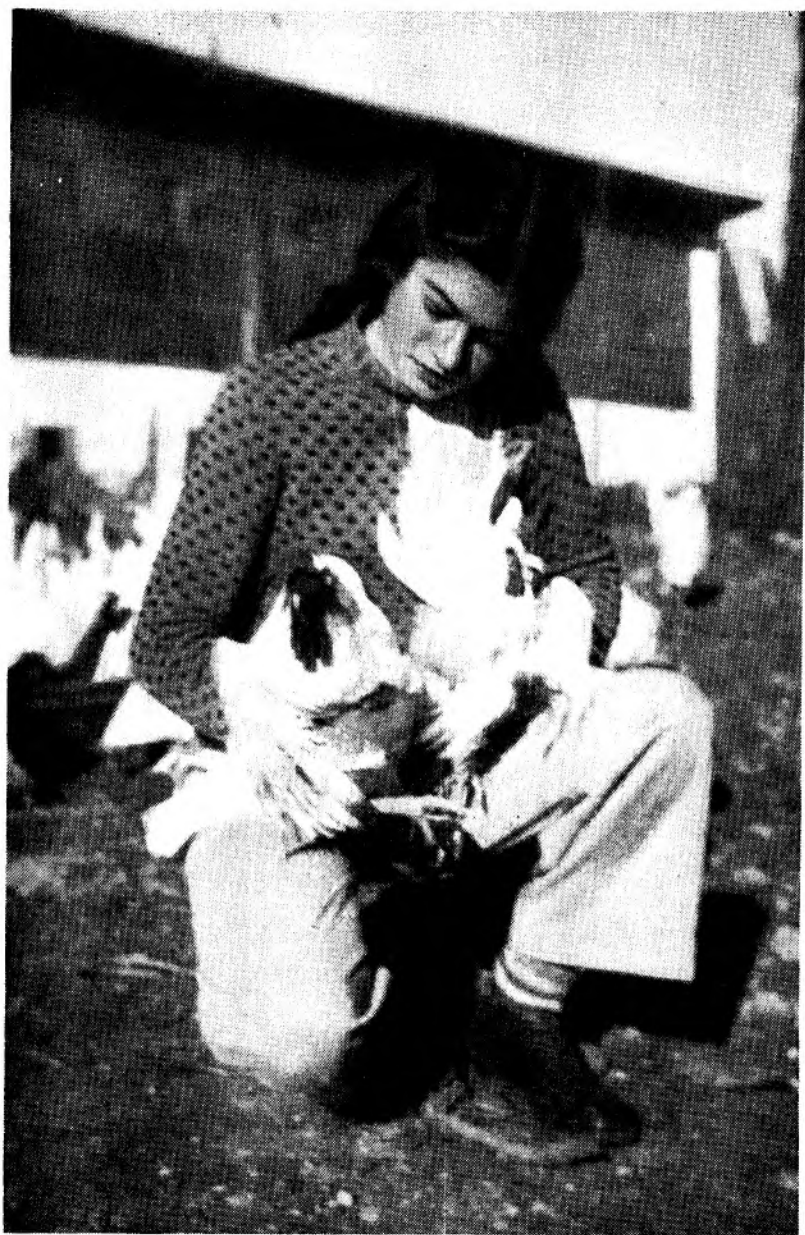
Ook in de Oude Stad blijft niemand achter.

Volksdansen vormen een belangrijk onderdeel van de opvoeding.

Het nationale instrument: de blokfluit.

De „verzorgster” en haar pupillen.

holle straten de echo's van de voetstappen van de Haganah mannen die naar hun post gingen.

Jeruzalem verloor zijn dagelijks contact met Tel Aviv — niet iedere dag ging meer een convooi langs de gevaarlijke weg.

Er werd een andere weg genomen, die voor een groot deel door Joods gebied liep.

Maar een deel van de weg, het deel vlak bij Jeruzalem bleef ook dan nog gevaarlijk.

Gevaarlijk lagen ook de eenzame kolonies ten zuiden van Jeruzalem Kfar Etsion, Massoeoth Jitschalk.

Deze kolonies waren gesticht door jongens en meisjes van de beweging der Poale' Mizrachie (religieuze arbeiderspartij).

Zij wilden als het ware juist in deze verlatenheid voorposten vormen voor Jeruzalem. Tevens werd daardoor de Joodse vestiging naar het Zuiden voortgezet. Men moet werkelijk grenzeloze bewondering hebben voor wat zij daar hebben gepresteerd.

Hoog liggen daar de nederzettingen in vooral 's zomers heerlijk klimaat. Daar wordt het land bewerkt door jongens die hun vrije tijd besteden aan de studie van de Thora, zoals generaties dat gedaan hebben in de bedompte leerscholen van het ghetto.

De Haganah had versterking gezonden naar deze kolonies, want strategisch was de ligging belangrijk en dus voor de kolonisten gevaarlijk.

Zeventien jaar is de jongen die voor mij zit en met mij spreekt over de nachten in de stellingen rondom Kfar Etsion.

„Ik had opdracht om te schieten op ieder die ver-

dacht rondsluipt - maar hoe kan ik zien of het geen argeloze goede Arabier is?"

Hij verheelt zijn angst niet en toch heeft hij toen het moest zijn plicht gedaan — en meer dan dat.

Want Kfar Etsion werd aangevallen. De aanval werd afgeslagen — voor hoelang?

Er moeten levensmiddelen en munitie worden gebracht.

Het wordt gebracht.

Als ik de open tendertjes zie rijden met de Joodse Settlement-police heb ik een gevoel van bewondering gemengd met angst.

De Settlement-police mag geweren dragen. Zij moeten immers de kolonies beschermen. Met hun vreemde hoeden lijken zij als weggelopen uit de boeren-oorlog.

Zij mogen de kolonies beschermen . . . maar niet de verbindingsweg.

Maar als niemand anders het doet — doen zij het toch.

En als zij geen pantserwagens krijgen — omdat (naar uit antwoorden in deze zaak in het Lagerhuis blijkt) „de Engelsen zelf de wegen open houden” - dan rijden zij in open tenders, kleine vrachtauto's, en vormen een gezocht doelwit voor sluipschutters.

Zij brachten proviand naar Kfar-Etsion. De tweede week viel een groep van 12 man in een hinderlaag.

Zij vochten tot de laatste man en de laatste kogel. Toen zij begraven werden in Kfar Etsion (in een stoet onder gewapend Engels escorte) ging in de stoet een wagen met proviand mee. Men moest van het escorte gebruik maken wanneer het er was.

Ook een convoi naar het kinderdorp Ben Sjemen werd aangevallen. Ditmaal door mannen van het

Transjordaanse Legioen. Ook hier velen vele doden. De Engelse commissie kwam tot de slotsom dat de begeleiders van het convooi begonnen waren te schieten op de mannen van het Legioen. Hetgeen ook wel te verwachten is van mensen die proviand brengen naar een kinderdorp

Maar mag ik U eerst iets vertellen van het kinderdorp en dan van „het” Legioen?

Kinderdorpen

DE Joodse kolonisatie in Palestina heeft zich niet met weinig tevreden gesteld. Stellig zou 't al 'n belangrijke prestatie geweest zijn, wanneer men mensen die tot op dat ogenblik geen contact met de bodem hadden gehad, tot boeren en tuinders had gemaakt. Men deed meer.

De leiders van de Zionistische beweging wilden niet alleen het Zionisme — de terugkeer naar Zion — ten uitvoer brengen, zij streden en werkten tevens voor een rechtvaardiger sociale orde, voor een gelukkiger en gezonder maatschappij. De reden daarvoor moet worden gezocht in de nooit vergeten profetische idealen, in de tijd waarin zij hun idealen uitdroegen (Mozes Hess — een van Herzls voorgangers behoorde tot de pioniers van het socialisme) in de landen vanwaar de voortrekkers kwamen en in de ballingschap zelf, die de Joden had laten kennismaken met velerlei onrecht en bij hen ook, naar het profetisch ideaal, de idee van de verlossing van het volk verenigd heeft met die van de verlossing van

de mensheid uit de boeien van egoïsme en maatschappelijk onrecht.

Op het tweede Zionistencongres had Herzl al gezegd: „Het zou onjuist zijn te strijden voor een nieuwe staat, als het niet ook een rechtvaardige zou zijn.”

Bij een bezoek aan de kolonies van ieder type (waarvan ik U verder in dit boek nog meer vertel) is het mij duidelijk geworden dat wat de commissies hiervan gezegd en geschreven hebben, waar is. Er is een nieuwe mens ontstaan, niet alleen uit nationaal oogpunt gezien, maar ook sociaal. In zeer veel nederzettingen heeft men de oerduivel der mensen, de eigenbaat, inderdaad uitgeroeid, niet door dwang van boven af, maar door opvoeding, systematisch gerichte opvoeding. Een van de belangrijkste experimenten op dit gebied vormen de kinderdorpen.

Uit films en boeken is het idee van een kinderdorp de lezer waarschijnlijk wel bekend. De grondgedachte is: de kinderen zelf de leiding van de gemeenschap te laten behouden. Zij bepalen 't werk, de studie. Zij regelen en organiseren, bouwen en planten. Zij corrigeren de fouten door één hunner gemaakt, in gemeenschappelijk overleg. Zij worden bij dit alles bijgestaan door leiders, die nooit optreden als schoolmeesters, maar als oudere vrienden en die door tact en ontzaglijk veel liefde uiteindelijk de leiding hebben.

Vaak wordt een dergelijk kinderdorp aangewezen als een opvoedingsmogelijkheid voor kinderen die door oorzaken van buiten af verkeerd zijn opgevoed en in conflict met de maatschappij raakten.

Ook voor deze kinderen heeft Erets Jisraeel een

kinderdorp. Hier worden kinderen, meest ouderloze kinderen, opgevoed tot burgers van de nieuwe Joodse staat met alle verantwoording en verplichtingen, met al het begrip van de vreugde om de opbouw en om het leven en met al de bereidheid om hun leven in dienst te stellen van dit grotere ideaal.

Hier wordt de mensenziel subtiel gevormd tot die bron van kracht en levensvreugde die het verlangen van alle ouders werkelijkheid doet worden.

De meeste van deze kinderdorpen staan onder het beheer en de zorg van de Jeugd-Alyah, de organisatie door de Amerikaanse Rabbijnsdochter Henriëtte Szold gesticht om kinderen, die het slachtoffer werden van de niets ontziende barbarij onzer eeuw in Erets Jisraeel op te voeden, zo, dat de nachtmerrie van het verleden plaats zou maken voor onbezorgde levensvreugde.

Wat deze vrouw en haar medewerkers hebben gepresteerd, dient in de annalen van de geschiedenis van het menselijke hart en van de liefde te worden geboekstaafd. Zij behoorde tot die grote vrouwen, die als Florence Nightingale, Madame Curie, Mevrouw Tsjang-Kai-Sjek en anderen het geloof in de uiteindelijke zege van het goede in een verstoorde wereld levend houden.

Sinds 1933 werden door de Jeugd-alijah 30.000 kinderen in Palestina binnengebracht en opgevoed. Men rekent in totaal op 100.000. Het systeem is niet in alle opvoedingscentra hetzelfde. Meestal bestaat het dagrooster uit een halve dag werken en een halve dag onderwijs. Het onderwijs staat op zeer hoog peil (zoals trouwens overal in de Joodse scholen). Het werk is eenvoudige landarbeid of werk in

een of ander vak. De nadruk valt op landarbeid. De jongens en meisjes gaan op een bepaalde leeftijd naar een van de kolonies en volgen daar hetzelfde rooster. Doordat zij opgenomen worden in het collectieve verband van de groep, groeien zij samen met het werk en de sfeer van de kolonie.

Tenslotte vormen zij dan eigen groepen, die met behulp van de Joods nationale instanties nieuwe kolonisatie punten bezetten en er nederzettingen stichten. Een deel van de kinderen nu wordt opgevoed in speciale kinderdorpen. De discipline is hier buitengewoon groot. Het maken van fouten is niet alleen maar een fout tegen een onderwijzer of leider maar tegen allen en tegen je zelf.

De verantwoordelijkheid voor het geheel ligt bij ieder en het vervullen van taken en opdrachten (alles volgens rooster) wordt van een ongekende vanzelfsprekendheid. De kinderen worden vrij en onbevangen. Zij durven hun mening ronduit uit te spreken. Autoriteitsgeloof treedt op de achtergrond, gehoorzaamheid wordt geen blinde gehoorzaamheid. Maar wie hen in staat is iets duidelijk te maken, heeft ze beter en langer dan kinderen van een groep die door opvoedingsdressuur gevormd is.

Geschiedenis en folklore krijgen in een dergelijke groep een bijzondere betekenis. Er ontstaat veel begrip voor het leed en de zorg van anderen en de liefde voor alle kinderen van hun volk in ballingschap is ongemeen sterk. De natuur kennen zij uit de dagelijkse omgeving. Zij zijn er mee vertrouwd.

Ik heb toen ik hun zorg voor bloemen en planten heb gezien, hun rhythmische dansen en hun onbezorgde gang vaak moeten denken aan hun vaders en

grootvaders in de ongezonde levenssfeer van de Jood in ballingschap, van de natuur vervreemd en met de gebogen gang van de onderdrukte, schichtig opgejaagde.

Toen ik een hunner bijeenkomsten bijwoonde en sprak over de kinderen in Holland die nog over zijn, was de groep diep ontroerd. „Zegt U hun toch dat ze allemaal hier mogen komen, het zijn er nog maar zo weinig, want de meesten zijn . . . vermoord.”

Ik heb moeten denken aan de honderden leerlingen van *onze* scholen, die zo gelukkig hadden kunnen zijn als voor hen het lot van de ballingschap niet tot de laatste consequentie had geleid. Toen ik er wegging was ik niet meer te bewegen om mij te verdiepen in al de argumenten tegen de Joodse Staat en tegen immigratie.

Eens had de wereld toegezien, hoe Joodse kinderen aan een nieuwe en vreselijke Moloch waren geofferd. Ik heb in Maidanek (Polen) een bord gezien met een huiveringwekkend cijfer. Hier werden 185.000 kinderen, gezonde, spelende kinderen om het leven gebracht. Zal de wereld goed vinden dat men optrekt tegen deze kinderdorpen? Zal Rachel opnieuw om Joodse kinderen moeten wenen . . . ?

De wereld heeft het goed gevonden.

Ben Sjemen ligt niet in de Joodse Staat — maar in de Arabische. Ben Sjemen is een model-kinderdorp. Met leiders en leidsters mee een bezetting van 800 zielen.

Toen Ben Sjemen werd opgericht dacht men nog niet aan die grenzen. Nu ligt het in Arabisch gebied. De betrekkingen met de burens zijn goed, bijzonder goed. De Arabische jeugd uit de omgeving

was reeds vaak in Ben Sjemen op bezoek, de kinderen uit Ben Sjemen in de aangrenzende dorpen. De dokter helpt wel eens en de Arabische jongens gaan wel eens mee op een spannende tocht, want de jeugd onderzoekt graag.

De vriendschap met de omgeving is een onderzoek waard. Ach — hier zou het wel loslopen.

Kinderen die menen niet alleen hun dorp, maar ook de wereld te leiden. Het liep niet los . . .

Er moest voedsel worden gebracht naar het geïsoleerde Ben Sjemen. Vrijwilligers voor. 18 man gaan met wagens vol proviand op weg. Bij een ontmoeting met „het” Legioen sneuvelen er twaalf.

Het legioen

HET Transjordaanse Legioen, zo is de officiële naam. Bevelhebber John Glubb, bijgenaamd Pascha. Oppermachtig heerser Z.M. Koning Abdoellah. Onderdeel van het Commando voor het Midden-Oosten. Gestationneerd in Palestina.

Ik had ze al enkele malen gezien in Jeruzalem. Soldaten met het uiterlijk van Arabieren in Engelse uniformen. Een vreemde helm herinnerde aan de Duitse van 14/18 op het hoofd en daaraan de Kefia, de hoofddoek. Men had mij gezegd dat dit de soldaten van het Transjordaanse Legioen waren, belast met ordedienst in Palestina. Zij stonden onder het Engels opperbevel en waren nog gevaarlijker dan de Engelsen zelf

Het zal wel altijd een raadsel blijven waarom deze soldaten ook belast bleven met deze opdracht tot ordedienst toen het conflict tussen Joden en Arabieren al in volle gang was. Want het zijn Arabieren. Ook als de politiek van hun heer en gebieder niet dezelfde is als die van de Arabische Liga dan zou het nog te veel gevraagd zijn van deze soldaten om vóór

de Joden en tegen de Arabieren partij te kiezen. Daarom hebben de Joodse autoriteiten dan ook voortdurend gevraagd om ze terug te trekken uit Palestina. Zij vormen met hun uitstekende bewapening en hun goede militaire opleiding 'n ernstige bedreiging voor de Joden. Zij beschikten over wapens in 'n tijd dat alle Joodse wapens contrabande waren.

De Engelse regering bleef doof voor al deze klachten en verzoeken. Zij beloofde het Legioen terug te trekken vóór het einde van het mandaat op 15 Mei. Tot op dat ogenblik vormden zij een onderdeel van de Engelse troepen in Palestina.

Het staat vast, dat deze toestand zeer veel heeft bijgedragen tot de chaotische situatie in Palestina. Van het Legioen verdwenen steeds weer wapens en wagens, er ontstonden telkens „incidenten”, die een onderzoek noodzakelijk maakten. Toch wilden de Joden alles doen om moeilijkheden met Transjordanië te voorkomen.

De positie van Transjordanië is namelijk een zeer bijzondere. Bij de Balfour-declaratie en ook in de considerans van het mandaat was dit gebied bij Palestina en het daar te vestigen Joods Nationaal Tehuis gevoegd. In 1922 werd het daarvan afgescheiden, weliswaar onder protest van Joodse zijde, maar in de afstand van dat gebied werd in feite toegestemd. Bepaalde politieke stromingen binnen de Joodse gemeenschap beschouwden het gebied als „irredenta”, maar een practische poging om verandering in de toestand te brengen werd niet gedaan.

Abdoellah, de Emir van Transjordanië, die beweert een afstammeling van Mohammed te zijn en die aan het Turkse hof een goede gelegenheid tot politieke en

diplomatieke scholing niet voorbij liet gaan, trachtte van zijn land de dominerende factor in de politiek van het ontwakende midden-oosten te maken. Als Emir onder Brits mandaat versterkte hij de banden met Engeland en werd vanuit Londen op alle mogelijke manieren gesteund in zijn plannen. Het begin van zijn optreden in Transjordanië als Emir vond plaats op het ogenblik dat er in Cairo een conferentie werd gehouden om de vraagstukken van het Midden-Oosten op te lossen. Abdoellah ontmoette in Jeruzalem Winston Churchill. De organisator van zijn leger wordt de nieuwe „Laurence” — een zekere John Glubb, die door de Transjordaniërs Glubb Pascha wordt genoemd.

Abdoellah streeft naar een groot rijk — een „Groot Syrië” en haalt zich daarmee de haat van de Syriërs op de hals die niets voor zijn annexatie voelen. De groot-Moefti die zijn eigen plannen heeft, zowel met Palestina als met Syrië en mogelijk ook met Transjordanië, veracht hem. Dat is ook het geval met Ibn Saoed van Saoedie-Arabië.

Abdoellah weet dat zijn leger het enige moderne leger in de Arabische landen is. Hij weet dat de Engelsen hem helpen, zijn leger betalen, zijn soldaten opleiden. Engeland steunt Abdoellah — Abdoellah steunt Engeland. Zo althans is de rekening van het Foreign Office. Misschien vergist het Foreign Office zich. Misschien is het niet juist om te steunen op één man, nu de Egyptenaren zijn „drang naar de zee” met argwaan bezien en Syrië en Libanon zijn lonken naar het Noorden.

Ik heb de overtuiging dat men in Joodse kringen bereid was om met Abdoellah te onderhandelen. Zijn

legioen was berucht. Maar wanneer Abdoellah het Arabische deel van Palestina zou beheren, zou er samenwerking met een vrij stabiele regering mogelijk zijn geweest. De Joodse en de Arabische staat zouden vruchtbaar hebben kunnen samenwerken voor de ontsluiting van het Midden-Oosten. De samenwerking met het Westen zou verzekerd zijn geweest.

Klaarblijkelijk heeft Abdoellah niet gewild. Misschien om zijn prestige in de overige Arabische landen niet te verliezen, wellicht omdat hij de kracht van de Joden onderschatte.

Hoezeer men in Joodse kring ook tot overleg en samenwerking bereid was, men vreesde de strijd niet. Dat was de zelfde conclusie telkens weer. Men kende geen vrees, ook niet voor Abdoellah's Legioen.

De belegerde Veste.

Men stelt zich dat anders voor, een ingesloten stad. Bezorgde gezichten, blikken, waarin wanhoop spreekt. Stel U gerust, zo is het niet.

In de eerste plaats was de insluiting niet absoluut. Iedere dag was er nog contact met de buitenwereld. Busdiensten blijven doorgaan, met grote vertraging en gevaar. En in de tweede plaats leeft hier 'n volk dat met bezorgdheid en wanhoop heeft afge-rekend.

Met een Amerikaanse collega liep ik door het winkelcentrum, waar vorige week de ruiten waren ingegooid, geplunderd was en brand was gesticht.

De eigenaars waren bezig het glas bijeen te vegen, zij heropenen weer. Temidden van de ravage

staat een slager in zijn winkel die weer open is te telefoneren.

Juist als wij voorbijgaan, hoor ik hem zeggen: „Bij mij hebben ze gelukkig alleen de ruiten ingeslagen.”

„Marvellous,” zegt mijn begeleider. Tegen dit volk kan men niet vechten.

• • •

Maar nu wordt het toch tijd om Jeruzalem te verlaten. Tenminste als ik nog iets van de rest van het land zien wil.

„Dat zal zo gemakkelijk niet gaan,” zegt de perschef, „er wordt alleen in convooi gereden en het blijft gevaarlijk.” Dagelijks hebben de kranten een lijst van gevallen. Iedere dag staan de mensen stil bij de zwartomrande aanplakbiljetten waarop familieleden en organisaties melden dat een der hunnen gevallen is. Vrienden en bekenden geven dan blijk van medeleven door advertenties in de dagbladen: „Door de bevestiging van de Staat moogt ge getroost worden”, zeggen de teksten en: „Heel ons volk is met U in Uw smart”.

Maar voor iemand die iets wil weten van het land is het noodzakelijk om weg te gaan. Een optimist op de persafdeling van de Jewish Agency raadt mij aan een week te wachten. Dan zal het zeker weer mogelijk zijn om met een auto door het gehele land te rijden. Een ander zegt te wachten tot de bussen gepantserd zijn. Maar zelf rijden ze iedere dag, waarheen de plicht hen voert. Ik weet niet of ze bevreesd zijn. Misschien wel. Maar ze gaan — omdat zij moeten gaan. Want dat leeft in de ogen van de mensen, dat straalt overal in alles hier in dit land. „**Het moet**”.

Deze oprichting, deze herrijzenis van de Staat is geen experiment, het is, zo zien zij het, de laatste kans. En zij zijn vastbesloten die niet te laten ontglippen.

Morgen gaat er weer een convooi. Morgen ga ik naar Tel Aviv.

Afscheid van Jeruzalem. Moge het maar voor kort zijn. Zal hier verwoesting heersen of opbouw — vrede of oorlog?

Sjalom lag Jeroesjalajim — Vrede zij U Jeruzalem.

In het Convooi.

Wanneer U leest van onlusten, van de doden op de weg, dan kan het haast niet anders of U denkt dat de wegen verlaten zijn en dat niemand reist. Een ogenblik wachten in de lange queue bij de busstations en U bent van het tegendeel overtuigd. De Jisjoew wil niet dat het normale leven wordt onderbroken. De mensen willen ondanks het gevaar het werk voortzetten. Zo trekken er dagelijks convooien van Jeruzalem naar Tel Aviv en omgekeerd. Op beide punten is het moeilijk om een plaats te veroveren. De mensen hebben er uren wachten voor over. Wachten in kalmte en gelatenheid, maar met de zekerheid van het „wij moeten doorzetten”.

Voor mij in de rij staat een vrouw. Zij leest in de krant het verslag van de tocht van het convooi van gisteren. Het convooi werd beschoten. Er vielen doden, er waren gewonden.

Zijn deze mensen helden? Zij zouden U verbaasd aankijken als U het vroeg. „Helden?” Waarom?”

Naast mij staat een „veteraan” die ook de onlusten van '36-'39 heeft meegemaakt en ik vraag om een verklaring van deze wonderlijke onbewuste dapperheid.

„The mail must go through”. Dat is al wat hij zegt. En ik geloof dat hij daarmee de houding het beste getekend heeft. De post moet doorgaan — hoe dan ook!

Het wachten wordt gekort door een eindeloze rij bedelaars (zijn er ergens meer dan hier?) die U à raison van een piaster een voorspoedige reis wensen door tal van bijbelteksten gesteund. Een enkele reiziger is er die geen bedelaar afwijst als gold het een niet te hoge levensverzekering.

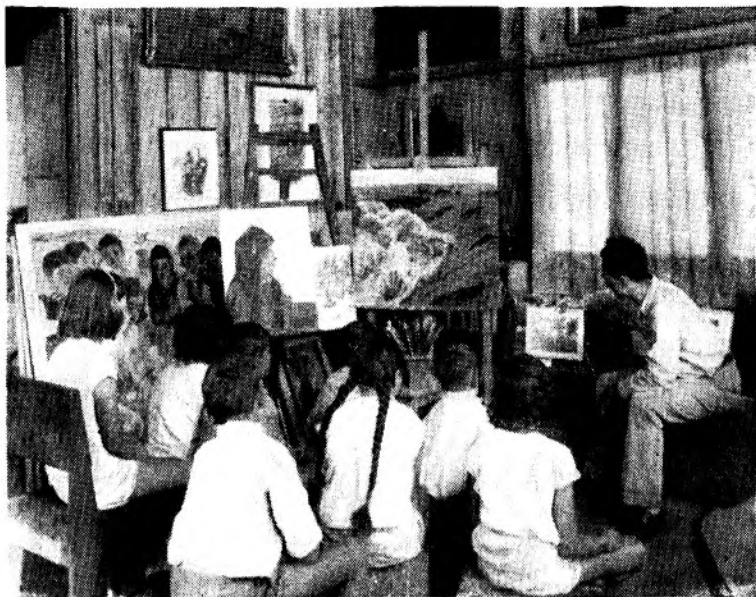
En dan zijn er de mensen die de dorstigen willen laven, al heeft hun roep sinds de dagen van Jesaja wel een verandering ondergaan. Zij roepen nu de „dorstigen niet meer naar het water”, maar naar de „miets” (het sinaasappelsap).

Het is 1 uur. Met veel moeite en niet dan na het vertonen van vele legitimaties hebben wij een plaats gekregen. Velen uit de lange rij kunnen niet meer mee. Zij zullen er morgen weer staan. Wat er ook gebeure met het convooi waarin wij zijn. Voorop rijdt een taxi, waarin zich vermoedelijk mensen van de Hagannah bevinden. Dan volgen de autobussen en tussen de autobussen de taxi's van de gewone diensten. Een open tender met de mensen van de Joodse hulppolitie begeleidt als een trouwe waakhond het convooi. Dan weer schiet het kleine wagentje vooruit en neemt positie bij een van de zijwegen, een ander maal rijdt het achter de stoet om ons in de rug te dekken.

De stemming in onze bus is opgewekt. Er is geen

Hajo hajo... „Er was cens“

Onderwijs in appreciatie van kunst.

Vreugde, jeugd en licht — Chanoecka in de Killoets.

Glubb Pasha

Konvooi onder weg.

overdreven vertoon van moed. Wanneer wij langs de hoge bergen rijden, die nu al langzamerhand gevaarlijke bergen geworden zijn, begint een kind angstig te huilen. De ouders en de anderen in de bus stellen hem gerust. Waarmee? Wel misschien zoudt U denken, door hem een verhaal te vertellen of zo, maar in dit vreemde land en bij dit zo vreemde volk worden kinderen niet met praatjes gerustgesteld. Zijn vader wijst hem op een jongen, die voor hem zit. Kijk maar naar dien jongen, zegt hij. Dan ben je wel rustig. „Die jongen is één van onze jongens”. In zijn handen houdt hij een stengun en in zijn zakken zitten handgranaten. Wanneer een Engelse auto voorbij rijdt, laat hij zijn stengun zakken. Want ik zei U al meer: er zijn twee soorten vijanden in dit land.

Het convooi stopt zo nu en dan. Dan weer rijden we met vreselijke vaart tussen de bergen door. Plotse ling begint naast mij iemand te wuiven. De rest van de passagiers kijkt naar buiten. Bovenop de bergen, juist op één van de plekken, vanwaar, naar men zegt, gisteren nog geschoten werd, staan de jongens van de Haganah. „Onze jongens”. Zo noemt iedereen ze en dat zijn ze. Zij zijn het, die dit land beveiligen en die gehoor geven aan de roepstem van de oudere generatie, die tot hen zegt: „wij hebben de droom van vele eeuwen in daad omgezet. Jullie moet zorgen, dat het werk van onze handen niet door de vijand wordt vernietigd”.

De mensen in de bus spreken over alles, waarover buspassagiers gewoonlijk spreken; over overvallen en schietpartijen spreken zij niet.

Nu staan we toch echt stil. Onze chauffeur is naar buiten gegaan om te zien, wat er aan de hand is.

Voor ons staan nog andere auto's en aan de weg, ja waarlijk, staan Engelse soldaten. Aan de andere kant van de weg ligt het kamp Latroen, waar Joodse politieke gevangenen zitten. Voor Nederlandse lezers moet ik duidelijk maken, dat politieke gevangenen in dit land niet degenen zijn, die de vijand van de geallieerden hebben geholpen, maar integendeel zij, die in de oorlog aan de kant van de geallieerden stonden en alleen maar de fout maakten, dat zij meenden na de oorlog de strijd voor het gemeenschappelijke ideaal te mogen voortzetten.

De Engelsen staan dus aan de weg en aangezien het Engelsen zijn, beschikken zij wel over pantserwagens. Zij zijn er niet om ons te beschermen. Zij gelasten ons de bussen te verlaten en ons aan de kant op te stellen. Het is duidelijk, zij zoeken naar wapens. Het is onmogelijk, om U een beeld te geven van de bedrijvigheid, die er bij ons heerst vóór wij uitstappen. Er zijn kinderen in de bus en wij moeten zorgen, dat niemand iets verradt van de wapens, die wij wellicht straks nodig hebben. In een minimum van tijd en met de hulp van alle passagiers wordt de zaak weggeborgen. Dan stappen wij uit en steken een sigaret op om de spanning te verbergen, wanneer de Engelsen de bus binnengaan en onze wapens... niet vinden. Het kan zijn, dat zij ze niet willen vinden. Het zoeken op zich zelf, het zoeken naar wapens bij de eventuele slachtoffers van een gewapende overval is een ergelijke belediging. Het is de openlijke hulp aan onze vijand. Dat zeg ik ook tegen de Engelse luitenant en hij heeft er geen bezwaar tegen, dat ik het schrijf. Waarom zou hij ook?

Het oponthoud duurt lang. Aan de andere kant staat

het convooi, dat uit Tel Aviv is gekomen en over en weer worden de ervaringen uitgewisseld. Zullen wij nog voor de avond in Tel Aviv aankomen? De Engelse commandant kan het werkelijk niet schelen. Tenslotte geeft hij het sein, dat wij kunnen vertrekken. Daar gaan we dan. Sjalom roepen de passagiers naar Jeruzalem. Sjalom antwoorden de passagiers naar Tel Aviv. En Sjalom wuiven de gevangenen in Latroen, die aan de kant van het prikkeldraad ons hebben gadegeslagen. Onze convooiën vormen voor hen de zekerheid van de bevrijding. Wanneer ik mij beklag over het lange oponthoud tegen één van de medepassagiers, zegt hij met de gelatenheid van iemand, die al lang in het land is: Wat wilt U: nog 6 maanden dan zijn we van „ze” af.

De rechte weg naar Tel Aviv rijden wij niet. We rijden om en hebben daardoor gelegenheid meer te zien van de Joodse kolonies. Onze weg gaat over Choeldah en Ekron en waar wij door Joodse nederzettingen komen, worden wij met gejuich begroet. Overal staan jongens en meisjes op wacht. Eenvoudig en rustig, maar waakzaam, ook wanneer de wachten lang zijn en de nachten ijzig koud. Voedselconvooiën rijden ons voorbij. Op iedere auto iemand van de haganah, die rustig zijn krantje leest, bovenop de wagen: een doelwit voor alle snipers langs de weg. Het wordt al donker wanneer wij Tel Aviv naderen.

Ons convooi is niet aangevallen en de spanning van de reis ontlaadt zich, wanneer wij de buitenwijken van Tel Aviv binnenrijden. Ontlaadt zich op een manier, die je je ook niet zou kunnen voorstellen. De jongen, die zijn stengun voortdurend in de handen heeft gehouden, legt hem weg. Hij kijkt ons aan en

zegt: kacha. Als U het opzoekt in het woordenboek, vindt U dat dit de Hebreeuwse uitdrukking is voor „zo”. Wat het in werkelijkheid betekent, zou ik U in een bladzijde synoniemen en dan nog met zeer veel mimiek duidelijk moeten maken. Maar de mensen in de bus beantwoorden kacha op de enig juiste manier. Zij stemmen in met het gezang, dat de jongens en meisjes hebben ingezet en dat ook op straat wordt beantwoord. „Sjalom alechem”, welkom. Gode zij dank, zegt de chauffeur, als we uitstappen. Eén convooi is veilig binnen. En morgen? „Nirreh”, we zullen zien.

* * *

De volgende dag werd het convooi beschoten.

Tel Aviv – de Joodse Stad

THEODOR Herzl had niet alleen een politiek programma voor de Zionistische organisatie geschapen, hij heeft nog voor de aanvang van het eigenlijke werk der bevrijding, zijn volk in een roman de terugkeer naar het oude land laten beleven. Alt-Neuland heette zijn roman die op het ogenblik van verschijnen niets anders zijn kon dan een utopistisch verhaal, maar waaraan hij de hoopgevende opdracht verbond: „Indien ge slechts wilt, is het geen sprookje.”

Tel Aviv (lettel. heuvel der lente) heet in Sokkows Hebreeuwse vertaling Herzls roman. Was er een toepasselijker naam denkbaar toen een aantal Joodse bewoners van Jaffa in 1907 besloot om Jaffa (stoffig en onhygiënisch) te verlaten en een nieuwe wijk op het strand bij Jaffa neer te zetten?

In 1910 woonden de eerste Joden in de Herzlstraat van Tel Aviv. In 1914 waren er al haast 1500 inwoners. Meir Diezengoff was de burgemeester.

Dus is Tel Aviv — deze grote stad het werk van

één generatie. Wanneer men de plotselinge groei van steden in Noord-Amerika buiten beschouwing laat is het een wonder.

Maar Tel Aviv is een wonder. Niet alleen door de enorme uitgestrektheid en fantastische groei van de bevolking (nu ruim 230.000 inwoners), maar door de wijze waarop een volk in staat is geweest om in één generatie te groeien van immigranten tot burgers van een eigen staat.

Nog veel meer dan in Jeruzalem blijkt dat in Tel Aviv, waar het Joodse accent ligt op alles, op de industrie (**onze** industrie en „dat maken wij ook”, zegt zowel de portier als de directeur) — op het cultureel leven — hier **woont het orkest** en hier spelen Habima en Ohel, de grote toneelgezelschappen. Maar vooral door de sfeer van het leven van al deze mensen, uit vele landen en langs vele wegen naar dit land gekomen, die hier een onmiskenbare eenheid hebben geschapen.

Wat het voor een Jood die nog maar enige binding heeft met zijn volk en zijn toekomst betekent om in Tel Aviv in een volkomen Joodse omgeving te zijn, in het Midden-Oosten, in het eigen land zonder ook maar iets van het comfort dat het Westen biedt te moeten missen, is niet te beschrijven. „De verbazing over de Joodse melkboer, Joodse postbode en de Joodse stationschef verdwijnt na een dag, de vreugde om hen en om alles hier blijft en wordt dieper,” zei mij iemand een van de eerste dagen in Tel Aviv.

De drukte op de boulevards is die van Brussel en Parijs zodat je de indruk hebt dat alle inwoners van deze stad voortdurend op straat zijn.

Wanneer er veel mensen op straat zijn spreekt het

vanzelf dat er veel café's en restaurants zijn en dat de winkeliers werk maken van hun étalages.

Een drukke stad uit het Westen, geplant in het Oosten, dat is Tel Aviv. Hier klopt de pols van de nieuwe Joodse staat. De industrie ontwikkelt zich in de omgeving met een geweldige vaart, hier worden de plannen gemaakt, hier werkt een gemeenschap dag en nacht om een eeuwenlang wachten in te halen. Of dit draven past in de sfeer van het Oosten, wordt terecht vaak betwijfeld. Maar of men gezien de positie van het Joodse volk dit argument kan laten gelden is een andere zaak.

Ik heb gesproken met de gemeente-secretaris, met de leider van de Kamer van Koophandel, met de Wethouder van Onderwijs en de manager van de haven. Zij verkeerden allen voortdurend „in tijdnood”. De toestand van geleidelijke ontwikkeling, van een zekere rust waarin de tijd zijn werk kan doen, is nog niet bereikt. Er ontstaat iets. Men is bezig met een groot werk. Vandaag is het nog zo, morgen moet het anders zijn, moet men verder zijn. Ik moest voortdurend aan Herzls woorden denken:

„Men vindt Joods geld in grote mate voor een Chinese lening, voor neger-spoorlijnen in Afrika, voor de meest avontuurlijke ondernemingen — en voor de diepste, meest nabije, kwellendste noden der Joden zou het niet te vinden zijn?”

Niet alleen het geld is hier te vinden, ook de voortdurende energie. Stellig komt de staat niet tot stand zonder het werk in de kolonies, verspreid over het gehele land. Maar het belang van een centrum als

Tel Aviv, waarin alles samenkomt en vanwaar de plannen en impulsen tot verdere ontwikkeling uitgaan kan moeilijk worden overschat.

Daar Jeruzalem volgens het plan van de Commissie een internationale stad moet worden, zal Tel Aviv de hoofdstad worden van de nieuwe Joodse staat. De vroeger Duitse tempeliers kolonie, in de laatste oorlog een berucht centrum van nazi-spionnage in het Midden-Oosten, is aangekocht als regeringscentrum. Ook de politieke partijen en alle andere instanties hebben hun hoofdbureaux in Tel Aviv, zodat dus voortdurend de penningmeesters van de verschillende nederzettingen hier heen moeten reizen met een van de busondernemingen die het verkeer met ieder deel van het land onderhouden.

Het oudste deel van Tel Aviv vertoont nog de nadelen van een stad die als dorp bedoeld was en stad geworden is. Te nauwe straten en te weinig gelegenheid om de wind door „te laten spoelen”, waardoor vooral 's zomers een broei-hitte onstaat. Maar 't centrum toont de hand van een meester en de buitenwijken kunnen de vergelijking met de schoonste in de grote wereldsteden met glans doorstaan.

Ir. de Leeuw, een Hollands ingenieur, heeft een belangrijk aandeel gehad in de moderne stadsontwikkeling. Eliëzer Kaplan, de aanstaande minister van financiën, was toen wethouder van Tel Aviv. Zo stonden zij op een zonnige namiddag een twintig jaar geleden op een kale zandvlakte ver van het toenmalige Tel Aviv en besloten: „Hier moet een groot plein komen en zo moeten de straten lopen die er op uit zullen komen.”

Het plein is er gekomen en in de foto van de „Ki-

kar Diezengoff" — Diezengoffplein zult U niet veel van de verlatenheid van de toenmalige zandvlakte herkennen.

Welke taal wordt hier gesproken? Een vraag die haast ieder stelt. **De taal is Hebreeuws.** Het is waar dat niet alle immigranten Hebreeuws spreken. Het is waar dat zo hier en daar nog Duits gesproken wordt door de immigranten uit Duitsland en Jiddisj door die uit Oost-Europa. Maar er wordt voortdurend propaganda gemaakt voor Hebreeuws. Bordjes zeggen tot de bezoekers van kantoren, winkels en magazijnen: „Jood, ge zijt nu in Erets Jisraeel, spreek Hebreeuws”.

De jeugd spreekt Hebreeuws en als ge met hen contact wil hebben, dan is dat alleen in die taal mogelijk. Iedereen helpt „nieuwe immigranten”. Uw slechtste gestamel na enkele maanden wordt beloond met: „Zo kort pas hier en al zo goed Hebreeuws”. Het ideaal van de schepper van het modern Hebreeuws Eliëzer ben Jehoeda, is in vervulling gegaan. Het is een levende taal geworden. Ik ben het mij nooit beter bewust geworden dan toen ik de ruzie van twee taxi-chauffeurs op een kruispunt heb aangehoord. De taal van het volk is de taal der herleving.

Had ik de onlusten vergeten? Dat was de merkwaardigste belevenis van deze tocht. Wij waren met het convooi aangekomen en aan gevaar ontsnapt. Gevaar — welk gevaar? In de buitenwijken naar de kant van Jaffa wordt geschoten. Zo nu en dan klinkt er een ontploffing. Het lijkt echter alsof de rest van Tel Aviv op een andere planeet ligt. Geen spoor van onrust, geen blijk van onlusten of oorlog. Overvolle

terrassen — rijen voor de bioscopen. De luidspreker bij de Mograbi schalt zijn Hebreeuwse liederen.

Het artistencafé Gazit ziet na het middernachtelijk uur nog een groot deel van de intellectuele en artistieke elite binnen zijn enge muren en op zijn terras. De kinderwagen-parade op de Rothschildavenue is er nog steeds en de man die „miets” verkoopt, schrikt niet op als het schieten wat luider wordt, noch verschuift iemand zijn stoel op het terras, wanneer naar het geluid te oordelen, het schieten niet veraf kan zijn.

Wanneer ik bij een hevige ontploffing vlak bij ons in de buurt naar het raam wil lopen, is de reactie van mijn gastvrouw: „Je moet niet voortdurend denken of zeggen: „Was dat hier of was dat daar. Het komt heus zonder jou in orde.” Het is alles in overeenstemming met de instructies van de Haganah, die al in Jeruzalem waren uitgedeeld, maar ik kreeg een diepe eerbied voor deze mensen die eenvoudig vastbesloten waren om zich niet door de gebeurtenissen uit hun evenwicht te laten brengen.

Naar de haven.

Dr. Adolf Friedeman had in zijn reisbrieven uit Palestina, (verschenen in het Algemeen Handelsblad in 1927) geschreven:

„Had de stad een haven, dan zouden er nog veel grotere ontwikkelingsmogelijkheden zijn. Belanghebbenden willen voor eigen rekening tenminste een grote pier aanleggen om grotere schepen de gelegenheid tot een veilige landing te geven.

Maar de onderhandelingen met de Britse regering schieten niet op. Het schijnt dat men vreest dat zelfs een bescheiden haven Jaffa zou ruïneren. En waarschijnlijk verhindert daarom het verzet van invloedrijke Arabische kringen tot dusverre het tot stand komen van dit plan."

Tel Aviv heeft een haven. Het totstandkomen van de haven is een direct gevolg van de onlusten in 1936. Het was voor de exporteurs in Tel Aviv niet meer mogelijk om de citrusexport uit Jaffa te laten plaatsvinden. Tengevolge van een staking der Arabische arbeiders werd de haven toen gedurende zes maanden gesloten.

Langer kon men geen weerstand bieden aan de drang van Tel Aviv naar een eigen haven. Het werd aanvankelijk een kleine haven, en voor onze begrippen is de naam haven nog steeds een zeer wijd begrip van de bassins waar alleen kleine schepen kunnen binnenkomen, zodat overladen „buitengaats" nog steeds noodzakelijk is. Maar dat is in Jaffa niet anders. En in vele opzichten heeft de jonge haven van Tel Aviv reeds een belangrijke voorsprong op de veel oudere zuster.

Tussen de jaren '40 en '45 moest de haven op militair bevel worden gesloten, al hebben juist in de oorlogsjaren de leiding en het personeel van de haven zeer belangrijk werk gedaan (hier werden o.a. mijnenvegers gebouwd en een reddingsstation ingesteld). Dus moet het oordeel over de haven beperkt blijven tot de resultaten van '36 tot '40 en van '45 tot nu. De manager van de haven de heer A. Zippstein leidt mij rond. Een man die dit alles heeft mee helpen

bouwen, die de plaats van iedere mens en ieder ding kent.

Het is ruw weer, de associatie met een Hollandse haven wordt sterker. „U houdt van de zee,” zeg ik. „De zee heeft mij uit het buitenland naar huis teruggedreven,” antwoordt hij. Zo'n antwoord legt een band tussen mensen. De lucht van de zee, de zang van de golven brengt de band met huis en met de jeugd. Zal deze haven ooit zo groot worden als een Hollandse haven?

Voorlopig zeker niet. Alles is hier nog in het beginstadium. Maar straks als de vele immigranten komen en dit de haven wordt van de hoofdstad — wie weet? Zippstein vertelt van het povere begin, van de noodpier die werd weggeslagen in de eerste storm. Van de houten bootjes, die nu evenals in het buitenland en in tegenstelling met Jaffa, door ijzeren vervangen zijn. „Zoals vanzelf spreekt is ons streven een haven met een diepgang voor zeeschepen te bouwen. De ontwikkeling van de Joodse vloot zal daartoe in de naaste toekomst veel bijdragen.”

Een Joodse vloot, Joodse matrozen en mariniers, vissers en bootslieden. Ik ben aan veel gewend geraakt. De gedachte aan het galoeth, aan de ontierende ballingschap met zijn speciale beroepen voor Joden ligt achter mij. En toch moet ik aan deze dingen wennen.

De zeevaart heeft in dit land een grote kans: De Arabieren hebben er nooit gebruik van gemaakt. De erfenis van de Phoeniciërs, de Hollanders van de oudheid, die hun koopwaar van overal haalden en de vrachtaarders waren niet voor het Midden-Oosten alleen, wacht nog steeds op opvolgers. De Joden heb-

ben het vaste plan om van de zeevaart een belangrijk onderdeel van het werk van hun staat te maken. In de tweede oorlog hebben zij bewezen dat zij goede matrozen en bootsleden kunnen leveren. Een van de eerste daden van de nieuwe staat zal zijn, zo werd mij verzekerd, de oprichting van een zeevaartschool met officierenopleiding. De haven van Tel Aviv behoort tot de Marine Trust Limited, waarvan onze vroegere landgenoot, de heer S. Hoofiën, voorzitter is. In het jaar 1939 waren reeds 1256 man in dienst van de haven. In de volgende jaren liep dat door de omstandigheden terug, maar nu zijn reeds meer dan 600 man weer in dienst.

De salarissen zijn hier, zoals haast overal in Erets Jisraeel, zeer hoog. Zeker in verhouding tot de salarissen die in het Midden-Oosten in het algemeen, ook in het havenbedrijf, worden betaald. Of dat in de naaste toekomst niet tot moeilijkheden zal leiden is een vraag waarop niemand hier graag antwoord geeft, ook de heer Zippstein niet. De samenwerking tussen hoger en lager personeel is uitstekend. Ieder is zich bewust mee te bouwen aan dat wat straks wellicht een van de slagaders zal zijn van het Joodse Tel Aviv.

Ik zie vanuit mijn kamer uit op de haven. Iedere morgen is de eerste vraag van mijn gastheer: „Hoeveel schepen liggen er voor Tel Aviv, en hoeveel voor Jaffa?” Eerlang zal Jaffa dat door een Joodse concessie buiten de Joodse Staat ligt, of Joods moeten worden of minder agressief. Nu wordt er voortdurend vanuit Jaffa geschoten. Maar de haven van Jaffa is nu al veel minder belangrijk.

En Haifa? „Daar moet je Hollander voor zijn,”

antwoordt mij Zippstein, die alles afweet van de concurrentie Amsterdam-Rotterdam, Rotterdam-Antwerpen.

„Laat ik U het antwoord geven dat Uw landgenoot Hoofiën hierop heeft gegeven: Het ligt niet in de bedoeling om te wedijveren met Haifa op het terrein dat nu eenmaal het terrein van deze haven is. Tel Aviv heeft niet de ambitie om eindpunt te worden van een oliepijpleiding, evenmin om marinebasis te worden, of internationale haven. Maar zijn eigen district en Zuid-Palestina in het algemeen vormen het achterland waarop de haven recht heeft, de feiten bewijzen het.”

In de haven klinkt luid en doordringend de stem van de arbeid, van het nieuwe Joodse beroep: varen. Ik besloot om voor ik naar Haifa ging, ook nog eens in een kleine havenplaats rond te kijken.

Michmoreth

IK had vele andere plaatsen kunnen kiezen. De oude Romeinse residentie Caesarea (Kisrin) of een plaats waar de „vermetelen” (Maapieliem) de „illegale” immigranten opnieuw begonnen waren. Om een vreemde inval, een eigenaardige associatie ging ik naar Michmoreth, de allerkleinste vissersplaats. Ik wil U het verhaal van de tocht en de reden van de keuze niet onthouden.

„Als U in Erets Jisraeel bent, vergeet dan niet een bezoek te brengen aan het vissersdorp. Iemand in IJmuiden had het mij gezegd en toen dacht ik al aan de plaatjes, die in Nederlandse tijdschriften hadden gestaan en aan het filmjournaal, dat liet zien, hoe soldaten van de Joodse brigade les namen op de visserijschool in IJmuiden. De jongens, die daar de visserij of althans iets van de theorie hebben geleerd, zijn inmiddels al lang gedemobiliseerd en een deel van hen heeft zich aangesloten bij de vissersgemeenschap in Michmoreth.

Het is niet eenvoudig om de weg naar Michmoreth te vinden. „Het ligt,” zo zegt mij iemand op de af-

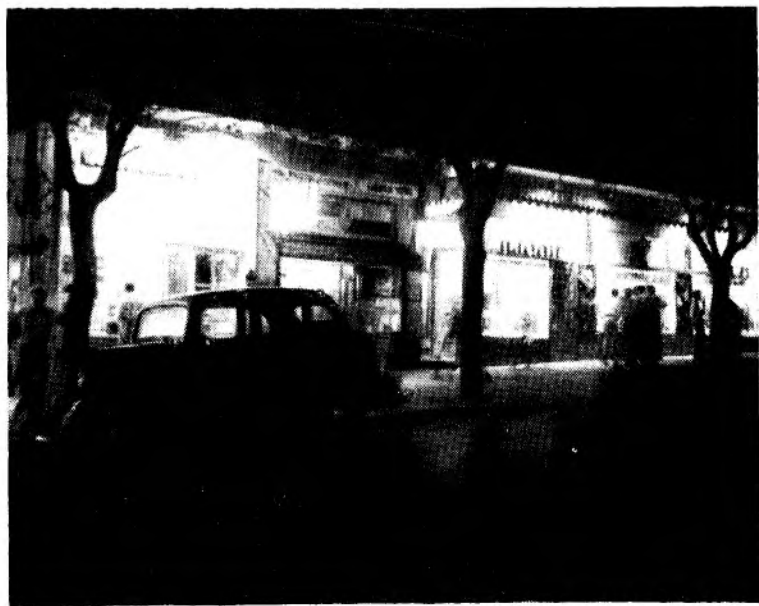
deling, die het weten moet, „hier niet ver vandaan aan de zee.” Maar de zee strekt zich uit langs de gehele lengte van onze Joodse staat. Aangezien ik, „de man die het weten moet” niet verder wil lastig vallen, besluit ik met behulp van een kaart zelf Michmoreth te vinden. Hetgeen gelukt.

's Morgens om 6 uur staat voor het centraal magazijn in Kfar Jedidjah de auto die bestuurd wordt door Gerschom. Voordat ik ophoud met schrijven, zal ik heel vaak over de chauffeurs van Egged geschreven hebben en als ik dat doe, zal ik Gerschom beslist niet vergeten. Gerschom staat daar en wacht. Hij weet precies, wie er moet komen en maakt opmerkingen over lang uitslapen (het is inmiddels 5 minuten over 6) die niet vriendelijk zijn voor de laatkomers. Maar eindelijk zijn zij er en Gerschom rijdt weg. Vanzelfsprekend heeft hij door, dat ik niet bij zijn gewone klantenkring hoor en hij begint me aan te spreken in het Duits met Jiddische tongval. Bij wijze van protest antwoord ik in het Hebreeuws. Ik vraag hem de weg naar Michmoreth. Hij heeft er natuurlijk van gehoord. Hoe we er komen, weet hij niet. Maar ik moet eerst maar met hem meerijden. Voor geen geld van de wereld had ik deze ochtendrit met Gerschom willen missen. Uit de verschillende dorpen haalt hij de arbeiders die hij naar de grote weg brengt. Meer niet. Gerschom's bus is geen verbinding van plaatsen onderling, maar alleen een verbinding van de dorpen met de grote weg. Hoe iemand het klaar speelt, zoveel levenswijsheid en geestige invallen in de tijd van een half uur ten beste te geven, is een raadsel. Maar daardoor is Gerschom een legendarische figuur geworden. Voor de kinderen is Gerschom de buiten-

Een ogenblik verpozing — Tel Aviv.

Tel Aviv 's avonds.

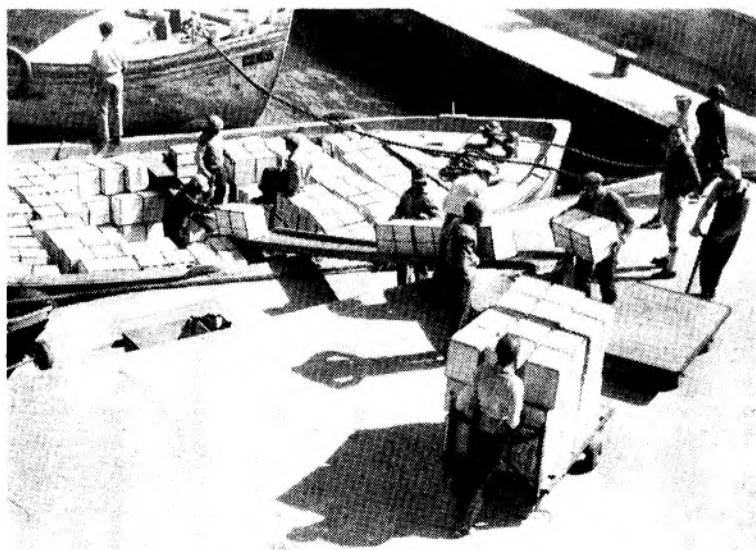

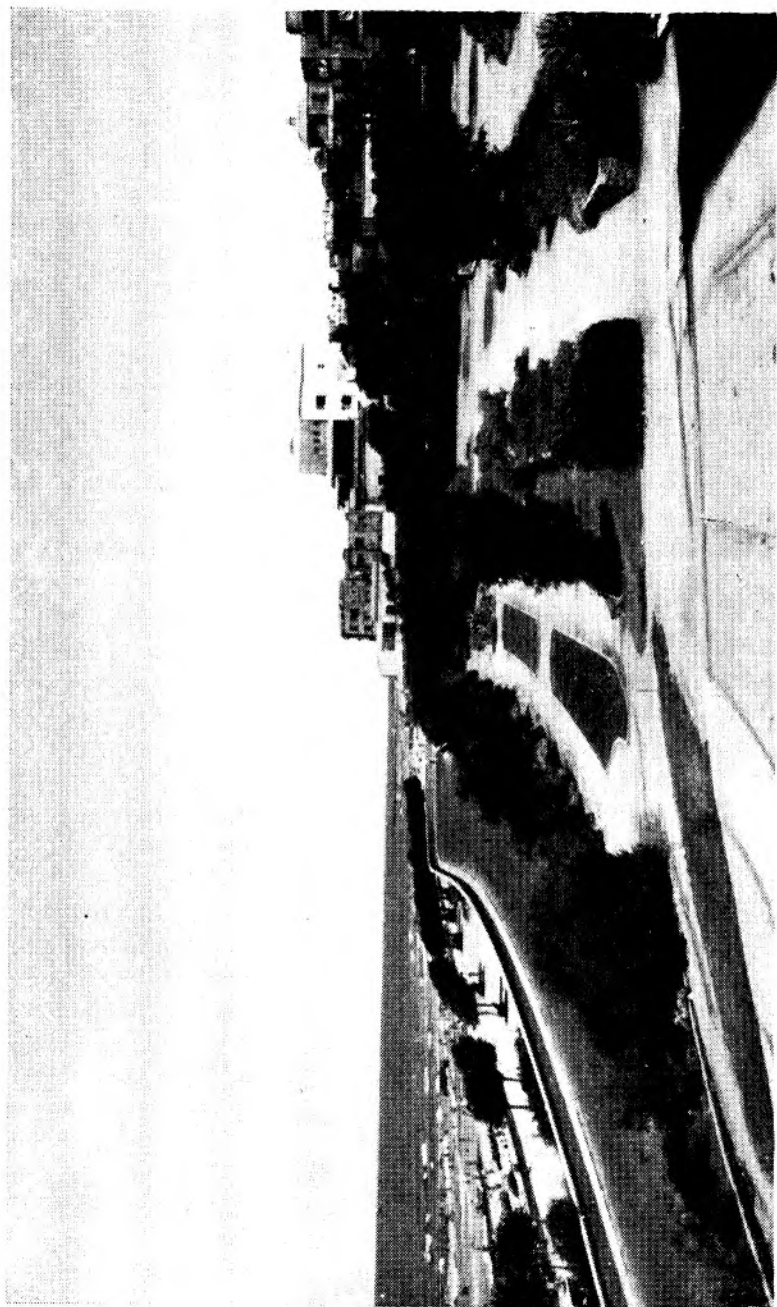
Tel Aviv — De Allenbeystraat.

Voortdurend bouwen.

Grote drukte in de haven — Citrus - Export.

„Tel Aviv aan zee“

Foto E. Eichhorn

wereld. Wat Gerschom niet weet, weet niemand. Aangezien ik naar een plaats moet, waar hij geen verbinding mee onderhoudt en ik zo braaf naar hem zit te luisteren, draait hij zich om en zegt: „Ik geef u een kaartje voor 5 piaster. Dan kunt U meerijden, zover U wilt.” En met een grijns: „tot er geen land meer is.” En dat heeft hij gedaan. Bij het strand heeft hij me afgezet en gezegd: „vraagt U hier maar eens; daar in de verte ligt Michmoreth.”

Ik vraag en het blijkt, dat er inderdaad naar Michmoreth nog geen weg is. Dus volgt er een strandwandeling van ongeveer drie kwartier en dan zie je in de verte wat huisjes staan. Een prachtige inham vormt een natuurlijke haven. Het is heel goed te begrijpen, dat de mensen van Michmoreth deze plaats hebben uitgekozen, maar voorlopig staan er alleen nog maar huizen en iedere vergelijking met een Nederlandse havenplaats gaat mank. Geen masten, geen reuk van teer, geen rijen netten gespannen langs het strand, geen pier en geen vuurtoren. Wanneer een van de mensen van Michmoreth me rondleidt, ziet hij waarschijnlijk de teleurstelling over het ontbreken van dit alles op mijn gezicht. Daarom zegt hij: „Ga zitten. Dan zal ik U de geschiedenis van Michmoreth vertellen.”

Alles in dit land, ieder verhaal van een nieuw en hard begin, van het doel, dat men zich stelt, van de kracht, die er nodig is om iets te bereiken, heeft iets van een gedicht. Maar dit nieuwe en zo heel oude Joodse beroep van de visserij begint als de aanhef van een wonderlijk verhaal. Soldaten, ver van het vaderland in Italië bijeen, komen in aanraking met de zeevaart. De zee, dezelfde zee van thuis, draagt het

heimwee aan en het verlangen naar huis, dat door de golven wordt voortgedragen, maakt ze vertrouwd met de rust van het varen en van het vissen. Een enkele hunner besluit om ook iets van het vak te leren en het oude beroep van visser weer op te vatten, want straks zal het vaderland ze opnieuw nodig hebben. Als hun diensttijd volbracht is en ze nog in leven zijn, dan wacht hun thuis werk; maar wat voor zin zou deze diensttijd hebben gehad, als ze geen nieuwe ervaringen mee naar huis brengen? Er is een oud spreekwoord dat vele en wonderlijke verhalen in de mond legt van hem, die veel reist. Bij hen zullen het geen verhalen zijn. Ander werk, nieuwe beroepen zullen ze meebrengen. En wanneer de eerste soldaten afzwaaien, heeft het plan al vaste vormen aangenomen. Op een geschikte plaats aan de zee zullen zij zich vestigen; ze zullen een boot aanschaffen en de zeevisserij gaan bedrijven. Hun dorp zal de naam dragen van Michmoreth. Michmoreth betekent net.

Het begin is niet alleen moeilijk. Het lijkt, alsof hun pogen zal moeten mislukken. Zij zijn geen vaklui en er zijn vakmensen nodig. Zij kennen de zee niet. Zij moeten een dorp bouwen en ook aan landbouw moeten doen. Tegen alles in zetten zij door en bij hen voegen zich later soldaten, die in Holland in IJmuiden geweest zijn.

Het vissersdorp wordt groter; zij krijgen twee boten. Bij een bezoek aan dit dorp, dat gebaseerd is op de gedachte van de moschaw schitoeffie, d.w.z. de nederzetting van individuele bewoners met gemeenschappelijke arbeidsverdeling en belangen, enz. wordt het duidelijk, dat de grote moeilijkheden nog lang niet overwonnen zijn. De boten, die

zij hebben, zijn te klein, ze hebben te weinig gelegenheid om nieuwe mensen op te leiden. Voor Hollandse begrippen is het leven van deze zeelieden onbegrijpelijk hard. Over een behoorlijke keuken beschikken zij niet. Hun maaltijden gebruiken zij op dek en het eten is niet, wat de Hollandse kok zijn maats voorzet. Maar de schepen zijn ook te klein wat de opnamecapaciteit betreft. Te vaak moeten zij naar de haven terug, — maar niet naar de haven van Michmoreth. Michmoreth heeft geen haven. Zelfs geen dam, waarlangs de kleine boten kunnen meren en gelost worden. Zo moeten de schepen dus met hun lading naar Haifa of Tel Aviv. Dat betekent, dat op het eind van de week de mannen over land naar Michmoreth moeten komen. Vaak komen zij dan over Sjabbat in het geheel niet thuis en de kosten worden veel te hoog. Dit maakt eigenlijk de voornaamste zorg uit van de mensen van Michmoreth en ze stellen alles in het werk om hierin verandering te brengen.

Er zijn meer pogingen gedaan om de zeevisserij te beoefenen, maar zij willen volhouden, omdat de plaats, die zij uitgekozen hebben, zo buitengewoon geschikt is en omdat de zee hen trekt — op een wonderlijke wijze trekt. Want over hun moeilijkheden heb ik U gesproken en niet over de bijzondere geest van kameraadschap, die er overal is, waar jonge mensen in dit land opnieuw beginnen. En die hier nog sterker is, bij de mannen, die dagen lang van huis zijn, op hun kleine scheepjes dobberen op de eindeloze zee. De huizen in Michmoreth zijn van hout, er is nog geen tijd en geen geld om stenen huizen te bouwen, maar wanneer je met de mensen spreekt, is er alleen maar de onverzettelijke wil om verder te gaan en een grote

haven te bouwen. U zult zien, zegt mij iemand: dit wordt een grote vissershaven in de Joodse staat. Straks bouwen wij een weg en komen alle schepen in onze haven de vis lossen. Dan komen de auto's uit de stad bij ons de vis halen. Ik weet het zeker....

„Wanneer ik dus samen moet vatten, wat U wilt, d.w.z. wat er ontbreekt,” zeg ik, „dan is dat de aanleg van een haven, de uitbreiding van Uw boten en...” „en,” zegt hij, „mensen, vooral mensen met vakbekwaamheid.” Hij spreekt over de technische vaardigheid van de vissers in IJmuiden, van de waarde van hun traditie, van het uitstekende peil van hun theoretische opleiding. Is het dan 'n wonder, dat hij er bij mij op aandringt, om in Holland propaganda te maken voor het kleine Michmoreth? In Holland is de gelegenheid om mensen voor dit werk op te leiden beter dan waar ook. Jonge Joden die 'n Hollandse zeehachscharah hebben doorgemaakt, zullen een warm onthaal vinden in Michmoreth, als zij bereid zijn hard te werken en veel te verduren, als zij bereid zijn de risico's te nemen, die ieder nieuw begin in zich draagt, gevoegd bij de risico's, die de zee brengt. Maar als zij daartoe bereid zijn, zullen ook zij de roep van de zee horen klinken en geen weerstand kunnen bieden.

Michmoreth is een klein begin en er moet veel gebeuren. En wanneer er mensen in Nederland zijn, die helpen willen, zal die hulp gaarne worden aanvaard. Maar voortgaan zullen ze daar op hun eenzame plaats, die eigenlijk niet te bereiken is, niet vanuit het land en niet vanuit de zee. Gerschom had gelijk. Hier houdt de weg op en hier begint een nieuwe wereld....

Cultureel leven.

Ofschoon ik er niet aan denken kan om naar volledigheid te streven, moet er iets worden gezegd over het intense en veelzijdig culturele leven.

Het onderwijs was gedurende de mandaatsperiode niet verplicht. Het aantal Joodse kinderen dat geen onderwijs geniet, is echter geringer dan het aantal kinderen dat in landen waar *leerplicht* bestaat de school verzuimt. Men heeft een speciaal systeem om door sociale hulp — voorlichting en propaganda, zoveel mogelijk alle ouders van de noodzaak van onderwijs te overtuigen. Er zijn te weinig middelbare scholen en de selectie is dus uiterst scherp. — de selectie vindt echter uitsluitend plaats naar de maatstaf van geschiktheid en niet op grond van andere factoren. Tel Aviv heeft geen academische instituten zoals Jeruzalem en Haifa, desondanks is ook het culturele leven hier zeer sterk.

Hier heeft het door Huberman opgerichte Philharmonisch Orkest zijn vaste plaats en de roem van dit orkest is ook in Nederland zeer bekend, al was het maar door de solisten en dirigenten (Bernstein — Neumark) die met grote lof over de prestaties van het jonge orkest spreken.

Hier is het Habimatheater — de vaste schouwburg van de wereldberoemde Hebreeuwse theater-groep Habima — die ook in Nederland indertijd de Dybuk gebracht heeft.

Het repertoire bevat ieder jaar klassieke stukken, daarnaast premières van stukken van Hebreeuwse en Jiddisje schrijvers.

Ik zag er de première van een stuk van Schalom Asch — Kiddoesj Hasjeem — de martelaren.

De wisselwerking van spelers en publiek was onbeschrijflijk. Iedere nuance, iedere dans (en het ballet zou een aparte beschrijving verdienen) en vooral ook de zeer suggestieve muziek, geschreven in de hier nog maar weinig bekende „mediterranean style” had onmiddellijk contact met het gevoel van de toeschouwers.

Bedenk daarbij dat deze voorstelling midden in de onlusten plaats vond en dat velen van de toeschouwers diezelfde nacht er opuit moesten of zojuist van een „actie” waren thuisgekomen en het geheel levert nog sterker het bewijs van een cultureel besef dat ver uitgaat boven dat van het gemiddelde publiek in Europa — maar hier is het Midden-Oosten.

Naast Habima zijn er nog het arbeiderstoneel Ohel (ook met een eigen theater) en de theaters en cabarets, waar het „moderne” toneel en cabaret wordt gebracht.

Tel Aviv heeft een stedelijk museum waar voornamelijk de schilders van het land hun werken exposeren — maar waar men druk doende is een behoorlijke verzameling tot stand te brengen (door schenking en aankoop) van oude meesters.

De belangstelling voor de schilderkunst is hier bijzonder groot. En daar een jong land geen beroemde collecties bezit — doet men het met reproducties.

De reproducties van van Gogh kent ieder kind van de middelbare school en tentoonstellingen van reproducties in de kibboetsiem hebben altijd een grote belangstelling.

Ook de beeldhouwkunst heeft vele bewonderaars.

Het zou te ver voeren over de toekomst en de aspecten van de beeldende kunst te spreken.

Dat een staat in opbouw er belangstelling en geld voor heeft, is een opmerkelijk feit op zich zelf.

De culturele belangstelling uit zich niet in de laatste plaats in liefde voor het boek. Er verschijnen dagelijks nieuwe Hebr. uitgaven op ieder gebied.

Het aantal boekwinkels in Tel Aviv is een van de dingen die iedere bezoeker opvallen. Het „volk van het boek” is zijn traditie niet ontrouw geworden. Schrijvers en dichters, journalisten en schilders vormen een deel van de grote Tel Avievse kring. Zij hebben er hun clubs en stamcafé's en zorgen voor een accent dat in een grote Joodse stad niet mag ontbreken.

Na afloop van de voorstellingen in Habima vinden de kunstenaars elkaar in Gaziet en de debatten hier vormen een neerslag van het bruisende, veelzijdige leven dat heerst in een stad — waar nog maar enkele tientallen jaren geleden alleen de zee haar lied zong aan het strand der eeuwen.

„Give us the tools”....

HOEVEEL tijd hebt U, een uur, een dag, twee dagen? „Meent U werkelijk dat U ons wat kunt laten zien in één uur?” „Als U mij weinig onderbreekt, ja,” antwoordde de gids bij de permanente tentoonstelling van de Kamer van Koophandel in Tel Aviv.

Een uur lang cijfers en getallen, namen van firma's en van landen die het afzetgebied voor hun producten vormden.

Dit land heeft grote mogelijkheden op industrieel gebied. Wanneer hier werkelijk honderdduizenden een nieuw bestaan moeten opbouwen, zal het noodzakelijk zijn de industrie nog meer te bevorderen. In de landbouw kunnen op een beperkt terrein ook maar een beperkt aantal mensen werk vinden. Ook de grotere collectieve nederzettingen hebben naast land- en tuinbouw een of andere industrie in hun arbeidsschema opgenomen.

De ontwikkeling van de industrie in Palestina is zeer merkwaardig. De gunstige voorwaarden die elders deze ontwikkeling hebben bevorderd, waren niet aan-

wezig. Men beschikte niet over de vakbekwaamheid die de opkomst in de industrie in de Nederlanden en in België zo zeer heeft bevorderd, evenmin waren de gunstige voorwaarden voor de economische ontwikkeling van Engeland in de 19de eeuw aanwezig of konden zoals in Indië en Japan beschikken over zeer goedkope arbeidskrachten, waardoor men het moeilijke aanvangsproces zou kunnen overwinnen, door de prijzen veel lager te maken. Er is nog een andere mogelijkheid die de opkomst van industrie bevorderen kan, n.l. wanneer in een bepaald land krachten over zijn, en deze arbeidskrachten het kapitaal opzoeken, vergelijk bijvoorbeeld de immigratie van Oost-Europa naar Amerika in de 19e eeuw, of wanneer op een bepaald punt groepen arbeiders aanwezig zijn en door kapitaal-investeringen met de arbeidskracht productie tracht te maken, zoals in bepaalde gedeelten van de Ver. Staten is geschied. Ook dit was hier niet het geval, want kapitaal en arbeid werden gelijkelijk door het land aangetrokken. En men kan de groei van de industriële ondernemingen nauwkeurig aflezen, zowel aan de kapitaal-influx als aan de immigratie, die met elkaar gelijke tred hielden. Daar is verder het opmerkelijke feit, dat Haifa industrieel gesproken, vele voordelen heeft (grote haven, uitstekende ligging, verbinding met de Emek) en desondanks Tel-Aviv, dat in veel ongunstiger positie verkeert, toch een zo groot, ja, aanvankelijk het grootste gedeelte van de industrie in handen had, eenvoudig omdat het een geheel Joodse stad was, en de Joodse arbeiders daar liever wensten te werken.

85% van de industrie van Palestina is Joods, en meer dan 25% van de Joodse bevolking vindt zijn

onderhoud in de industrie. De Arabische industrie is van zeer geringe betekenis, hetgeen niet alleen blijkt uit de 15%, die de Arabische industrie inneemt van de totale industrie in Palestina, maar ook uit het feit dat deze industrie in de zin van West-Europa en van Noord-Amerika nog niet eens als moderne industrie kan worden beschouwd, daar zij gebruik maakt van verouderde methodes en voor een groot gedeelte van een slechts gering personeel (veelal nog handenarbeid).

De voornaamste takken van de industrie ten aanzien van de aantallen der tewerkgestelden en de waarde van zijn voortbrengselen, zijn textiel, de kleding- en de mode-industrie, de voedingsmiddelenbranche, dranken, essences, jam, tabak, metaalmachinerie, chemische en pharmaceutische industrie, diamantnijverheid, houtbewerking, leer, steen- en cementindustrie. In 1922 was het aantal industriële ondernemingen, 220 met in totaal 2000 arbeiders. In 1939 was dit aantal, 1400 met 19.000 arbeiders en in 1945 waren deze aantallen 2250 met 45.000 arbeiders. Voornamelijk door de grote kapitaal-influx, die gelijke tred hield met de immigratie na 1933, werd de industrie ontzaglijk bevorderd. Daardoor was het mogelijk dat de industriële ontwikkeling met zeer snelle schreden vooruitging.

Men dient daarbij te bemerken, dat het gedeelte van het kapitaal dat de immigranten uit Duitsland en Polen of Tsjecho-Slowakije meebrachten moest meegenomen worden in de vorm van machineriën, waardoor een zeer grote hoeveelheid nieuwe machines in Palestina aankwam en onmiddellijk productief moest worden gemaakt. Dit had nadelen daar de locale

markt niet onmiddellijk in staat was om de zoveel grotere opbrengst van de industrie op te nemen. Daarom moest worden gezocht naar nieuwe afzetgebieden. Aanvankelijk vond men die in de landen van het nabije Oosten, maar de onlusten na 1936 maakten ook dat zeer moeilijk en nieuwe oriëntatie was noodzakelijk. Toch was de daardoor ontstane crisis en werkloosheid veel minder groot en zeker veel minder erg in zijn gevolgen, dan die in andere landen, in de jaren voor 1939. In de oorlogsjaren bereikte tenslotte de industrie haar hoogtepunt, doordat het land van de import was afgesneden en het daardoor noodzakelijk was zich te beperken tot de voortbrengselen van de locale industrie. Deze kreeg daardoor weer nieuwe mogelijkheden en ging tal van experimenten uitvoeren om tot nu toe nog niet gefabriceerde artikelen aan de markt te kunnen brengen. Hoewel de prijzen voor deze artikelen door de vele experimenten aanmerkelijk hoger lagen dan in de vooroorlogse periode, toen zij geïmporteerd werden, kon dit geen bezwaar zijn, daar men op deze producten nadrukkelijk was aangewezen. Ook de geallieerde legerleiding moest van deze industrie gebruik maken en de inschakeling van de Joodse industrie in de ravitaillering en in de voorziening van het Midden-Oosten vormt een van de zeer belangrijke bladzijden uit de geschiedenis van de Joodse bijdrage aan de geallieerde oorlogsvoering. De omschakeling van deze industrie, die 'n onnatuurlijke vlucht had genomen, op het vredes-niveau, na de oorlog, is soepel verlopen en heeft niet geleid tot de grote conflicten die soms elders door deze omschakeling ontstonden. Ook hierbij speelt natuurlijk de te verwachten immi-

gratie en een nieuwe ontwikkeling van de Joodse Staat, 'n grote rol, omdat men algemeen aanneemt, dat de Palestijnse industrie of de industrie van de Joodse Staat een zeer belangrijke functie bij het „ontsluiten” van 't Midden-Oosten zal gaan vervullen. Bijgaande beeldstatistiek geeft een goed overzicht van de ontwikkeling van de Joodse industrie.

Handelspolitiek.

Er moet nog iets worden gezegd over de handelspolitiek welke door de mandaats-regering werd gevolgd, en die waarschijnlijk doch niet toevallig gelijke tred hield met haar immigratie-politiek. Aangezien de immigratie steeds nieuwe kapitalen meebracht en het gevolg van de immigratie een uitbreiding van de industrie geweest is, heeft zij in de jaren dat zij de immigratie-moeilijkheden in de weg legde, ook de Joodse industrie buitengewoon bemoeilijkt. Zij paste het systeem toe, dat de waren van Palestina naar alle landen mochten worden verkocht, maar dat de industrie van Palestina was aangewezen op aankopen van grondstoffen binnen de landen van het Sterling-blok, waardoor men aanmerkelijk duurder moest inkopen, dan noodzakelijk was en waardoor de producten van Palestina voor de export te duur werden. Dit alles heeft ook zijn invloed gehad op de markt in Palestina zelf, waar bepaalde geïmporteerde artikelen, naar verhouding veel en veel te duur moesten worden. Het ontstaan van de Joodse Staat zal hier zeer grote veranderingen teweeg brengen. Hoewel men algemeen

in de kringen van de Joodse leidende persoonlijkheden de opmerking hoort dat het noodzakelijk zal zijn om soberder, veel soberder te gaan leven. Er wordt op het ogenblik in Palestina nogal veel luxe gekocht, die geïmporteerd moet worden, terwijl ook een aantal voedingsmiddelen die min of meer tot het luxe terrein behoren, uitsluitend door import kunnen worden verkregen. De neiging bestaat om de bevolking zoveel mogelijk van de locale markt te laten consumeren om daardoor een grotere werkgelegenheid voor nieuwe immigranten te scheppen en de-vezien te sparen.

In de nabijheid van Tel Aviv bevinden zich ook grote fabrieken. De secretaris van de Kamer van Koophandel heeft mij er verschillende, zoals de grote spinnerij van Sachs, de weverijen van Argamon en de limonade- en conservenfabriek van Assis, laten zien. Het is onjuist om vergelijkingen te trekken met Twente en Brabant. Wat hier in enkele jaren is gepresteerd is buitengewoon. Niet alleen de grondstoffen moesten worden geïmporteerd, vakmanschap wordt slechts door ervaring en door traditie verkregen. De grote leemten op ieder gebied moesten aangevuld worden door de „spirit”. Wanneer de arbeiders in een bepaalde fabriek een machine na lang rekenen en tekenen — mislukken — zwoegen en opnieuw beginnen — eindelijk zelf hebben geconstrueerd heerst er de vreugde van 't scheppen — nog altijd vermengd met de vreugde hiertoe in staat te zijn — Joodse volwaardige en *volledig gewaardeerde* arbeid te leveren.

Met een voorman in een der fabrieken sprak ik over het loonpeil, dat zoals gezegd zeer hoog is.

„Denkt U niet dat dat straks een belemmering zal worden?” Hij lachte en haalde zijn schouders op. „Laten de arbeiders overal als mensen proberen te leven. Waarom *moet* er een verschil zijn tussen een fabriekseigenaar en „de knecht”. Wij zullen trachten hetgeen wij hebben bereikt te handhaven . . .”

Arbeidsconflicten zijn echter in Erets Jisraeel uiterst zeldzaam. Een staatscommissie bemiddelt direct en haast altijd met groot succes. Het is de vraag of nu de Staat treedt in de grote familie der volken waar nog wel eens andere toestanden heersen, dit gehandhaafd zal kunnen blijven.

De „poeël” de arbeider zal niet licht van enig nu reeds verkregen recht afstand doen.

Wanneer de moeilijkheden zich toespitsen zal de vorm van arbeiderscoöperaties ook in de industrie toenemen.

Ook dan zullen de arbeiders bereid moeten zijn tot grote offers. Maar zij weten dat de opofferingen hen of hun kinderen ten goede komen.

Men vergeete nimmer dat zowel de arbeiderspartijen als de religieuze arbeiders de sociale rechtvaardigheid als grondslag van hun streven zien. Zoals de mensen van Poale Mizrachie (religieuze arbeiders) het uitdrukken: „Er moet eindelijk eens een begin worden gemaakt om de sociale wetgeving van de Thora en de vermaningen van de Profeten in daden om te zetten, nu zij eeuwenlang door velen als voorbeeld zijn genomen, zonder te leiden tot de rechtvaardige wereld die met deze voorschriften wordt beoogd.

Het zal van het grootste belang zijn om de gang van het proces der arbeidsverhoudingen in de nieuwe

Joodse Staat te volgen. Het belooft een voorbeeldig stuk wereldhistorie te worden.

Om van deze verhoudingen een begrip te krijgen moet men echter eerst naar de kolonies, naar de collectieve en half-collectieve nederzettingen waar het hart van de opbouw en van een nieuwe wereld klopt.

Haifa - het oog dat de thuiskomst ziet

DE grootste haven van het Midden-Oosten is Haifa. Schepen van alle zeevarende naties zijn er geregeld op bezoek. Er heerst het vertier en de drukte van een havenstad. Dat is Haifa „beneden”, d.w.z. aan de zee.

Er is ook een ander Haifa — op de hellingen van de Karmel. Dat is de stad van de latere ontwikkeling — van de Joodse kolonisatie.

Reeds Herzl had de grote bloei van Haifa voorzien. Hij zag het als de haven der thuiskomst.

Hier zou het profetisch visioen werkelijkheid worden van de ballingen, terugkerende van „de vier hoeken der aarde.”

Dat is Haifa geworden. Maar dat niet alleen. De bijzonder gunstige ligging — het goede klimaat op de Karmel maakten Haifa tot een ideale plaats voor de industrie en tot de woonplaats van ieder die zijn zaken zo kon regelen dat hij ook in Haifa kon wonen.

De bevolking bestaat voor ongeveer 60% uit Joden. 40% Arabieren. Het type van een stad met gemengde bevolking. Joden en Arabieren werken samen, zo

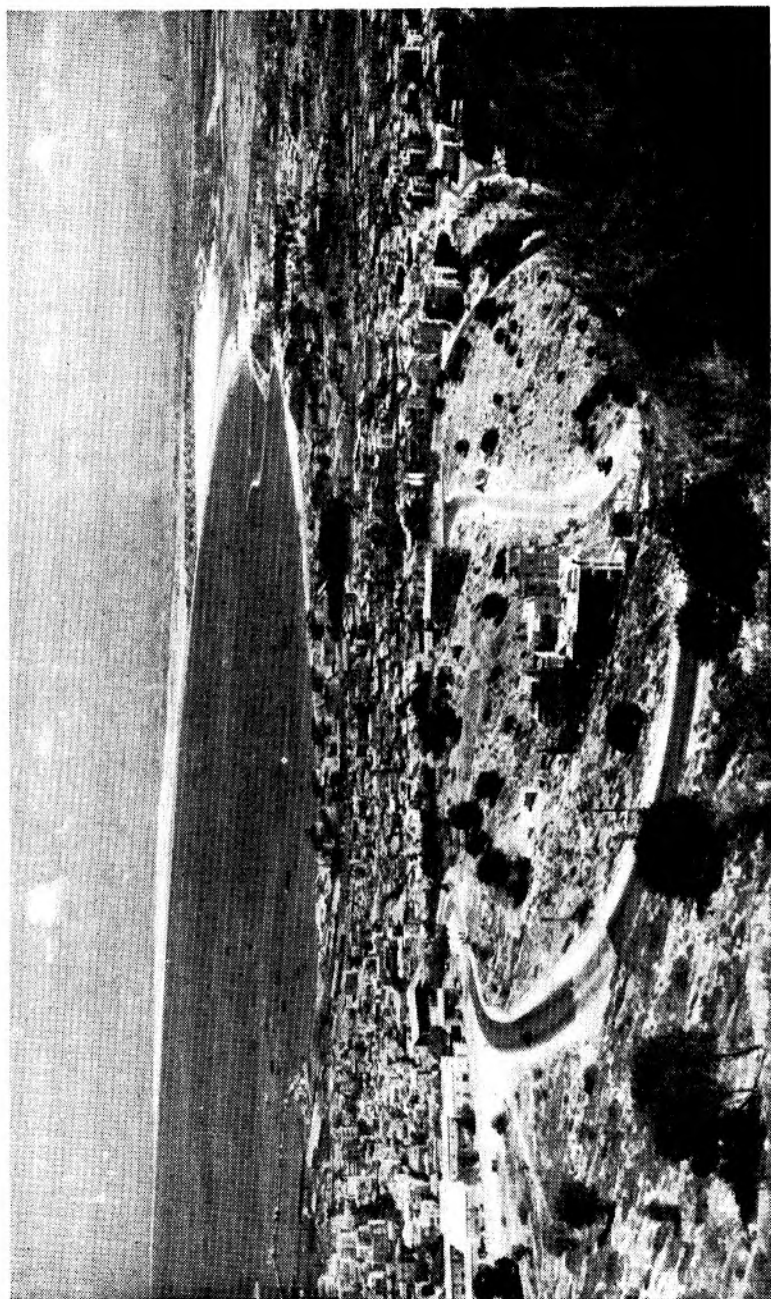
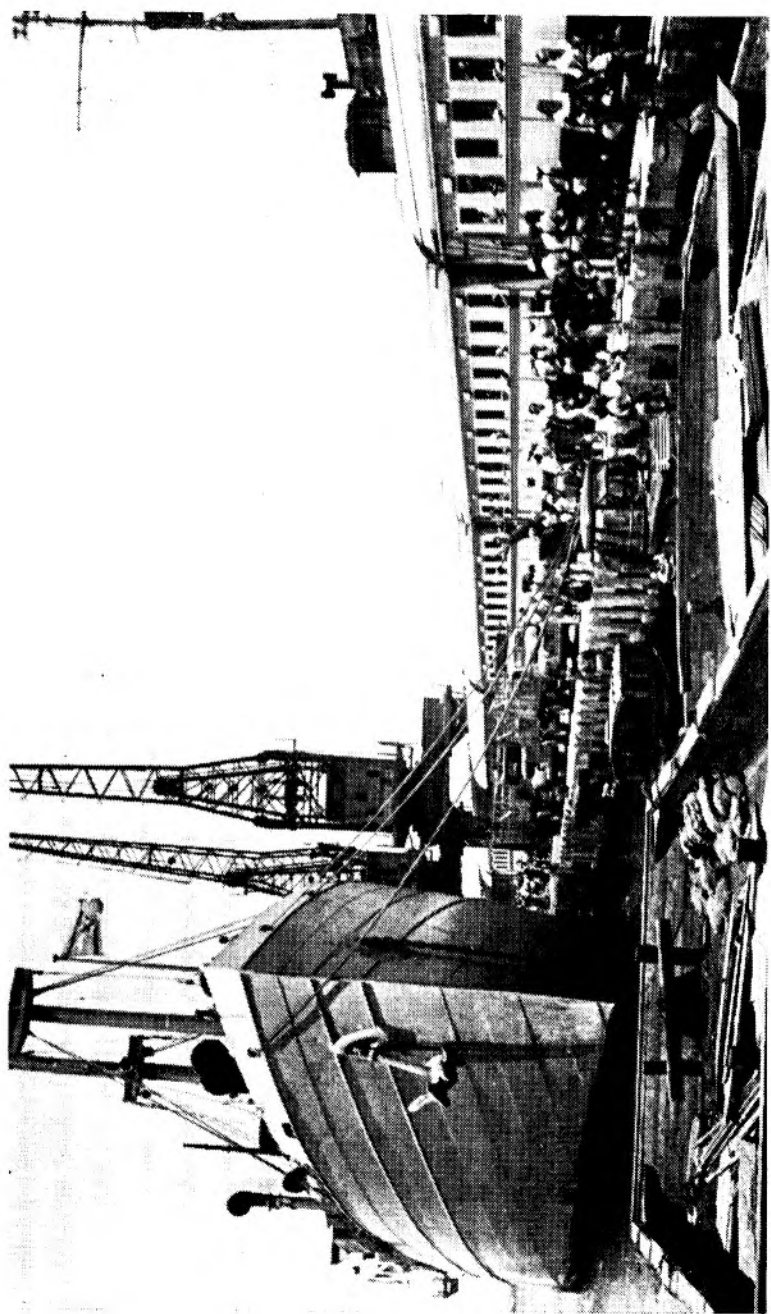

Foto E. Eklöf

Haifa: Het oog dat de thuiskomst ziet.

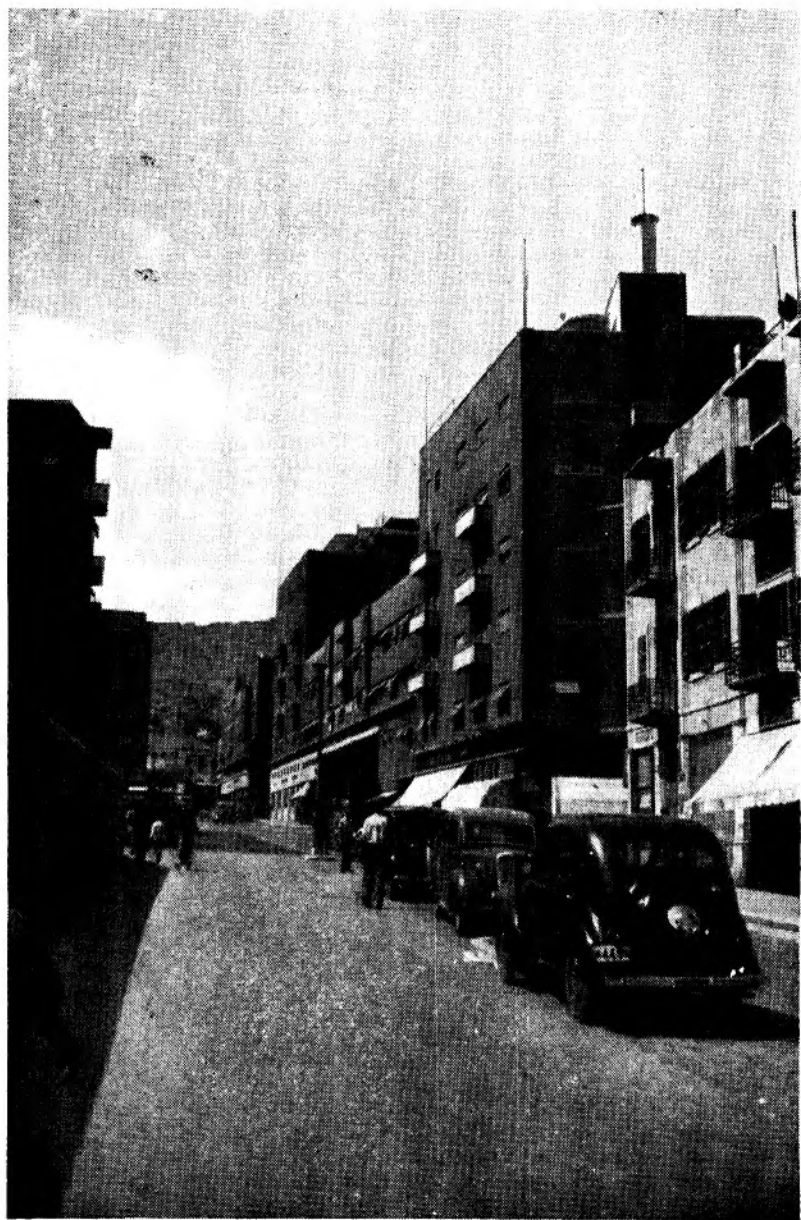

Aankomst te Haifa.

Foto E. Eichhorn

„Perzische Tuinen“, Haifa.

Haifa, De Joodse stad: Hadar.

bijvoorbeeld in de grote olieraffinaderijen. Dat ging tot aan het uitbreken van de onlusten goed. Sindsdien ontstonden er vaak ernstige schietpartijen.

Arabieren uit de omgeving (en van veel verder dan de omgeving) maakten de wegen van en naar Haifa onveilig. Hier ligt de toegang tot de Emek. Het verkeer met de kolonies moest doorgaan — ten koste van alles.

Wanneer Haifa zou worden geïsoleerd, was de Joodse economie in zijn hartader getroffen. Dat moest worden voorkomen. Het werd voorkomen. —

De Joodse stad — de Hadar — ligt halverwege de Karmel. Nog hoger ligt Achoezah — een villawijk van buitengewone schoonheid. Hoog op de berg uitzien over zee. Van hier ziet men de besneeuwde toppen van de Hermon.

Een wandeling op de Karmel laat de schoonheid van dit land op zijn best zien.

Prachtige vergezichten in een omgeving die de eeuwen laat weerkeren.

Want hield hier niet Eliah zijn grimmig dispuut met de Baälprofeten?

De Carmelieten hebben er hun klooster op de plaats waar Eliah zou hebben gestaan. Joodse sanatoria en hotels worden er gebouwd.

Want de warmte heeft hier zijn drukkende invloed verloren.

Beneden aan de baai (de mifrats) liggen de industrie-terreinen — waar de ene fabriek na de andere ontstaat.

Binnen enkele jaren zal Haifa het industriecentrum van het Midden-Oosten zijn.

En als de plannen verwezenlijkt kunnen worden zal

een grote weg Haifa verbinden met het Zuiden — met de Negew en door de Negew met Aquaba aan de ingang van de Perzische Golf.

Een weg die het Suezkanaal niet tot de enige verbinding maakt tussen de wereldzeeën.

De burens zien Haifa's industrie en verkeer groeien en worden bang en agressief.

De Joodse bevolking gaat rustig verder met opbouw en ontwikkeling. Iedere morgen stromen de arbeiders uit de arbeiders-voorsteden de „kirioth” naar de bedrijvige haven en industriestad ook al moet de bus de helling af langs niet ongevaarlijke weggedeelten — waar nu en dan sluipschutters hun heilloos werk verrichten. Het werk gaat door!

Haifa is ook de plaats waar zich de vreselijke tonelen met de „illegale” immigranten hebben afgespeeld. Hier werden zij „overgeladen” op de deportatieschepen — de Ocean Vigour (is deze naam geen hoon voor het werk dat de roemruchte „Navy” tot eeuwige schande strekt?) en de Empire Rival.

Herzl had de thuiskomst anders gezien. Schreef hij niet: „Eens wil ik rusten in Haifa om de thuiskomst van mijn volk te zien.”

Maar ook het tijdperk van de Ocean Vigour gaat voorbij. De Engelsen zullen er wegtrekken en niemand die ze in weemoed ziet gaan.

En dan zal de terugkomst beginnen.

Ik sta op de Panoramaweg op de Karmel in de avond — de lichtende stad ligt onder mij — beneden in de verte pinken de lichtjes der schepen.

De zee draagt het eeuwenoude lied aan: „En Ik zal ze verzamelen van alle hoeken der aarde.”

Een eeuwenoud lied — het is onze generatie die het mag beleven.

„Asjronoe,” zingt een kind in een huis aan de weg.
„Wij zijn gelukkig.”

En dat Joden dat zeggen in 1948 — wie durft te beweren dat dat geen wonder is?

Een huis in de woestijn

Landelijk Palestina lijkt steeds minder op Trans-Jordanië, Syrië en Irak. . . en steeds meer op Denemarken, Holland en delen van de Ver. Staten. Het doorzetten van het Joodse initiatief en een progressieve politiek van de regering zullen deze opmerkelijke evolutie nog bevorderen.

(Walter C. Lowdermilk in: Palestine, Land of Promise).

DIT is de weg tussen Tel Aviv en Haifa — dwars door de Joodse Staat. — Groen-bruine velden. Glooien langs de weg — aan één zijde. Daar waar de Arabieren wonen zijn er nog de lemen huizen, de armelijke velden, ofschoon hier en daar de „assimilatie” zijn werk doet en een beter huis de sporen van moderne invloed en grotere welstand verraaft. Deze velden en straks de grote citrusplantages en nog meer naar de zee de vissersdorpen — het was alles zand. Dertig jaar geleden nog was de weg met zijpaden waarlangs de kinderen op weg naar school — een beeld uit de Hollandse polder. Voorbij

Haifa gaat het Joodse land verder — „de” Emek Jezreeel — die reeks nederzettingen en dorpen met een bevolking variërend van 400—1400 inwoners. En verder zijn daar de kolonies in de Galil — in de Emek Beth Sjean. Officieel zijn er verschillende gebieden die de naam Emek (de vlakte) voeren. Het gewone spraakgebruik kent er maar één — de Emek Jezreeel (de vallei van Esdraelon) eens een bloeiend land, later verwaarloosd en tot een drassig moerasgebied verworpen waar de malaria-muskiet onbepikt heerst.

De vallei is 49 kilometer lang en 17 kilometer breed. Joodse kolonisatie heeft er in nog geen dertig jaar een rijk land doen ontstaan waar koren, groente en fruit zelfs bananen groeien en het vee op een welvaarend boerenbedrijf wijst.

De gelijkenis met het Hollandse landschap is niet alleen uiterlijk. Opnieuw moet ik denken aan de cijfers die naast elkaar gesteld ons de vreemde sensatie geven van een droom of een sprookje, waarin wonderbomen in één nacht groeien, maar die in werkelijkheid de glorie zijn van de arbeid van een volk dat besloten heeft het eigen leven en alle arbeidskracht tezamen met de in eeuwenlange denkarbeid verworven intelligentie in dienst te stellen van de opbouw van het land.

Hoe vaak heb ik hier niet aan Weizmanns woorden moeten denken. Toen Lord Balfour hem bij hun eerste ontmoeting vroeg waarom de Joden Oeganda niet geaccepteerd hadden inplaats van te blijven streven (het was nog voor de eerste wereldoorlog) naar Palestina, antwoordde de jonge Weizmann: „de Joden zullen alleen dan een woestijn tot leven brengen wan-

neer die woestijn Palestina is." Het was een woestijn en nu is er inderdaad een nieuw leven. De Arabieren hadden in de troosteloze woestijn berust. Een Arabische legende verhaalt dat een Engel boven Palestina vloog met een zak vol stenen. De zak scheurde en vandaar deze troosteloze met stenen bedekte heuvels en dalen.

„Het kan ook anders," was de Joodse gedachte, ontstaan op de basis van het weten dat het anders geweest is. De band van het Joodse volk met Palestina was de oorzaak van dit bewustzijn; generatie na generatie leerde uit de geschiedenis van de Bijbel en uit de legenden van het volk een ander land kennen dan deze barre steenwoestijn. Een land overvloeiend van melk en honing. En om een Joodse legende naast de Arabische te plaatsen is daar het verhaal dat het land op het volk wachtte om weer vruchtbaar te worden.

De eerste kolonisten trachtten het onvruchtbare land te koloniseren op de wijze van de Russische en Roemeense boeren die werkten op het vruchtbare land van de „zwarte aarde". Teleurstellingen en zorgen bleven niet uit. Zij waren verbaasd te merken dat de oogst mislukte en begrepen dat zij naar nieuwe methoden moesten zoeken. Van de Arabische fellachen leerden zij veel en zij verbeterden de ontginning op de basis van wat zij bij de fellachen hadden gezien.

Het stond voor hen vast dat zij tot betere resultaten moesten komen dan de fellachen, wilde hun experiment slagen. Binnen één generatie *waren* zij al verder. Zij ploegden dieper en lieten het onkruid niet zitten. Zij onderzochten de bodem voor er een citrusplantage aan te leggen en door omheiningen

zorgden zij dat de geiten niet alles weggraasden. De landbouwschool van Mikweh-Jisreel leerde de jonge kolonisten hoe zij te werk moesten gaan om de ervaring van vroegere bewoners en moderne landbouwmethoden te verenigen.

Oorspronkelijk hadden zij geen gemengde bedrijven maar al spoedig bleek het noodzakelijk een gemengd bedrijf te voeren. De problemen van de irrigatie, een van de voornaamste, werd in gemeenschappelijk overleg en door gemeenschappelijke arbeid opgelost en nog steeds wordt het irrigatiewerk voortgezet om het gehele land van water te voorzien.

Volgens Dr. Lowdermilk kan er nog achtmaal zoveel land door irrigatie voor landbouw geschikt worden gemaakt. Naast de citruscultuur en de landbouw verbeterden de Joden het zuivelbedrijf. Verbeteren is het juiste woord niet. Zij begonnen ermee, want de Arabieren stelden zich op dit gebied wel met heel weinig tevreden. Zij lieten de koeien gedurende de droge zomer maar aan eigen lot over en wat de arme beesten op die manier te pakken kregen was niet bepaald geschikt om een welvarend ras te doen ontstaan. De Joden begonnen veevoer te planten en zij slaagden erin om op een klein gebied zoveel te oogsten, dat het voer behoorlijk kon worden aangevuld gedurende de zomermaanden. Dat dit mogelijk was is weer het gevolg van irrigatie.

Daarna importeerden zij Holsteins uit Holland en Jersevs uit Engeland, kruisten ze met Svrische en Libanese koeien en wisten melkvee te fokken dat het Palestijnse klimaat kan verdragen en voldoende melk geeft. De Arabische koe geeft gemiddeld 760 l. per jaar, terwijl de koeien van deze nieuwe soort het

brengeu tot 3300 l. en sommigen zelfs tot 4500 l.¹⁾ De melk wordt verkocht via de landbouw-coöperatie de Thoeuah en de productie is steeds stijgend.

Het zelfde verschijnsel doet zich voor bij de pluimveeteelt. Ook hier werd door de import de eierproductie verviervoudigd. Dat ook de Arabieren van deze wetenschappelijke methoden genieten en in vele gevallen er al hun voordeel mee doen, spreekt vanzelf.

Dit alles is bedoeld als voorbeeld. Het is niet mijn bedoeling in dit boekje een volledig overzicht te geven van de ontwikkeling van de landbouw en de fruitcultuur in Palestina, maar uit de voorbeelden blijkt toch al dat hier sprake is van een wonder dat door mensenheden is tot stand gebracht. In dit verband wil ik nog slechts twee typische voorbeelden geven: de strijd tegen de malaria en het wonder van Beth Haärawa.

De eersten die de strijd tegen de malaria moesten aanbinden waren de stichters van Petach Tikwah, een dorp in de nabijheid van Tel Aviv, gesticht door Jeruzalemse Joden in 1878. Het land scheen goed, maar de Arabieren in de buurt zagen er zeer ongezond uit. Een dokter raadde de vestiging af. Zij probeerden het toch. De malaria overviel hen en dreef hen naar Jeruzalem terug. Maar zij kwamen weer en trachtten op alle mogelijke manieren de gevreesde muskieten de baas te worden. Zij plantten eucalyptusbomen, kleinere moerassen werden drooggelegd en zij beschermdeu zichzelf met kinine. Zo slaagden zij er langzamerhand in de malaria te overwinnen. De maatregelen tijdens en na de tweede wereldoorlog hebben

¹⁾ Deze cijfers zijn ontleend aan Lowdermilks boek.

het spook geheel doen verdwijnen. En er wonen nu twintigduizend gezonde mensen, Joden en Arabieren, in Petach Tikwah en omgeving waar vroeger slechts 400 door koorts bezochte fellachen woonden.

Zo ziet het „Joodse imperialisme” er in werkelijkheid uit.

Wie iets weten wil van de oorlog tegen de malaria moet de begraafplaats van Chedera bezoeken. Chedera zelf is een mooi plaatsje waar weinig meer aan malaria herinnert. Het ziekenhuis waar vele nieuwe burgers der omliggende dorpen en nederzettingen geboren worden ziet er niet uit als een plaats waar de strijd tegen deze vijand nog gevoerd wordt. Dat hoeft ook niet meer. Maar rijen en rijen op de begraafplaats vormen de laatste rustplaats van gehele families, die bij de aanvang der kolonisatie omgekomen zijn.

Van de begraafplaats naar de bloeiende citrusplantages is maar enkele stappen — de weg van hen die het offer brachten en het resultaat dat het offer waard was.

Zoals in Chedera was het in Nahalal in „de” Emek.

Het is inderdaad wonderlijk om te midden van de graanvelden in de Emek het verhaal te horen van de strijd tegen de malaria. Maar toen de stichters van Nahalal begonnen, vonden zij de ruïnes van twee dorpjes waarin Duitsers en Arabieren hadden geleefd die vóór hen „de vallei des doods” hadden willen ontginnen. Waar deze niet waren geslaagd zetten in 1921 de pioniers in de Emek hun eerste bedrijf op — het begin van de ontginning van wat nu een der mooiste en vruchtbaarste delen is van het gehele land.

Maar ik wilde U nog iets zeggen van Beth Haärawa. Velen in Holland hebben misschien inmiddels de film gezien die het sobere maar indrukwekkende verhaal doet van „Het Huis in de Woestijn”.

Daar waar de Jordaan uitmondt in de Dode Zee heeft de Palestine Potasch Synd. haar bedrijf, waar Potasch en Bromine worden gewonnen. Het bedrijf geeft aan tweeduizend man werk, Joden en Arabieren, die er immer zeer goed hebben samengewerkt.

Een van de Joodse nachtwakers van de maatschappij kwam bij zijn rondrit tot de vraag of de onmetelijke woestijn hier niet zou kunnen worden ontgonnen.

De vallei daar ligt op meer dan 1200 voet beneden zee-peil en deskundigen verklaarden zijn pogen dan ook voor het najagen van een hersenschim, daar het zoutgehalte van de bodem te groot is. Hij zette door en begon met het „wassen” van de bodem.

Nadat gebleken was dat het mogelijk was op de gewassen bodem (met water uit de Jordaan) iets te laten groeien, kreeg hij hulp van jonge pioniers. Zij pompten water uit de Jordaan over een afstand van twee kilometer en hielden zo stukken land onder water tot het zout was geslonken of verdwenen.

Daarna begonnen zij de grond te bewerken met kunstmest en beploegden hun akkers.

Laat ik U zeggen dat de tomaten uit Beth Haärawa zo goed zijn als die uit het Westland. Er groeien druiven, er wordt koren gemaaid. Daarmede niet tevreden hebben zij er zoetwatervijvers aangelegd waarin karper en andere riviervis wordt geteeld.

Hun nederzetting waar nu een paar honderd mensen wonen, noemden de pioniers — „Beth Haärawa — Huis in de woestijn”. Men had moeilijk een symboli-

scher naam kunnen bedenken — niet alleen voor deze nederzetting — maar voor het gehele werk van de opbouw waar een volk zijn *huis* bouwt in de *woestijn*.

Het is op grond van deze ervaringen ook die van de nederzettingen in Gallilea, op de bergen waar jonge mensen letterlijk met hun handen de aarde de berg hebben opgedragen en terrassen aangelegd waar niets dan kale rots was, dat Lowdermilk zijn Amerikaanse landgenoten wijst op dit voorbeeld van een volk dat uit eigen kracht en liefde tot de bodem in staat is om rijkdom en zegen aan de aarde te ontrukken. Niet alleen materiële rijkdom - de kolonisten zijn met weinig tevreden — maar de zegen van het herstel van de band tussen de mens en de natuur — het herstel van de samenwerking met de medemens in een liefde en waardering voor elkaar en voor het werk en voor het land die tot unieke resultaten leiden kan. Maar daar boven uit de rust in het hart van de mens — de tevredenheid dat de jacht voorbij is, de jacht naar de wind — en dat de tevredenheid terugkeert waarmee de eerste mens zijn conclusie over de aarde en de wereld aan Gods conclusie gelijk maakte: „en zie het was zeer goed . . .”

Lowdermilk besluit: „Wat in Palestina gedaan is, wijst er op hoe ook de mensen in andere landen, veiligheid en culturele voldoening kunnen vinden door een gezamenlijk en wetenschappelijk aanpakken van de problemen van de landbouw.

Vanuit Palestina komt opnieuw de idee van een betere levenswijze voor de bewerkers van de bodem en het begrip van een nieuwe bewustmaking van de zedelijke plicht die de mens heeft tegenover de aarde die hen voedt, die naar hun liefdevolle zorg schenken.”

De Kibboets

IK moest in Haifa op de bus wachten. Er moest een omweg worden gemaakt om de Wadi Rushmieh, die zo onveilig was en de dienst was dus niet zo regelmatig. Er waren veel kolonisten onder de wachtenden, die met de eerste gelegenheid naar hun kolonies in de Emek en nog verder wilden. Ik had al geleerd niet over de toestand te spreken. Waarom? Iedereen was vol vertrouwen dat het toch in orde zou komen en ieder wist dat het offers zou kosten. Als je zorgen hebt, houd je mond. Het scheen of het bij de zelf opgelegde voorschriften hoorde. Wij spraken dus over de droogte en dat het nu wel gauw moest regenen wanneer het goed zou gaan met de volgende oogst.

Want het waren boeren deze kolonisten, boeren die naar Haifa waren gegaan voor een uitvoering van het Palestijns Philharmonisch Orkest — dwars door het gevaar heen —

Ik had veel gelezen over de collectieve nederzettingen. In grote lijnen kende ik de ontstaansgeschiedenis en begreep ik waar de bewoners heen wilden. Hier was de gelegenheid om er meer van te weten te komen.

Mijn nieuwe vrienden waren aanvankelijk wat terughoudend. Later heb ik dat begrepen. Zij zijn „moe van bezoek”. Voortdurend komen journalisten en andere „belangstellenden” en lopen in hun nederzettingen rond — ondervragen mannen, vrouwen en kinderen en schrijven boeken over het wonderlijke nieuwe leven. De „kiboetsnikken” vinden dat zij 't recht hebben om te leven zoals zij willen. Aan 'n discussie daarover hebben zij geen behoefte en zelf hebben zij allang gekozen voor hun nieuwe maatschappij. Zij zijn ook vaak teleurgesteld over de wijze waarop over hun kolonies wordt geschreven en Koestler, de bekende schrijver van 't boek: „Dieven in de nacht”, werd „bij verstek” zwaar veroordeeld door de leden van de soort nederzetting die hij beschrijft. De mensen van de collectieve nederzettingen - de kewoethsoth - zijn geen wonderkinderen, noch voelen zij zich of voelden zich hun voorgangers als Columbus op weg naar de nieuwe wereld.

Al lijkt het dat men uit ideologische overwegingen heeft besloten tot deze nieuwe manier van leven, het staat vast dat zij er uit economische noodzaak toe gekomen zijn. De voorwaarden waarop de immigranten aan het begin dezer eeuw moesten werken waren te hard om het vol te houden. Het idealisme waarmee zij naar Palestina waren gekomen werd gedood door de zware eisen die aan hun uithoudingsvermogen werden gesteld — door de behandeling van de rentmeesters der grote philanthropen die de kolonisatie op stoot brachten en door de bejegening van de zijde der eerste kolonisten die al „hereboeren” geworden waren.

Zij drongen er bij de nationale instituten op aan

om zelf een kans te krijgen. Zij hebben die kans benut en schiepen de vorm van kolonisatie die Palestina gemaakt heeft tot wat het is.

Zoals vanzelf spreekt zijn de economische factoren niet alleen beslissend gebleven. De velen die na de eersten begonnen zijn met gemeenschappelijke kolonisatie en . . . een gemeenschappelijk leven, hebben dit gedaan uit vrije keuze en omdat zij vonden op deze wijze de grondslag te leggen voor een nieuwe samenleving. Daarin zijn zij geslaagd. De kewoetsoth in Palestina zijn enig in hun soort. Zij zijn niet alleen de eerste collectieve nederzettingen op deze basis in de moderne wereld, maar in de gehele geschiedenis.

Eeuwenlang hebben de mensen gesproken over een gemeenschappelijk leven als vormgeving van een socialistisch streven.

In geen land werd deze beweging vrijwillig, een beweging van het gehele volk, vormde zij, zonder enige dwang, voor de jeugd de zin van het bestaan, leidde zij tot een vanzelfsprekendheid die aansporing noch premies behoefde om te slagen. Niemand probeert hier zichzelf te ontvluchten of de moeilijkheden van het alleen stand houden in de maatschappij. De leden worden geen meelopers want zonder de wil van allen en de bewust gevoelde verantwoordelijkheid van allen loopt het onherroepelijk spaak. Aan de collectieve nederzettingen ligt de leer van een practisch socialisme ten grondslag en de verschillende richtlijnen die de arbeidersbeweging in Palestina kent — rechts-socialisme — links-socialisme — religieus socialisme — ultra religieus socialisme — hebben alle hun neder-

zettingen waarin zij hun speciale opvattingen in het leven en de leiding van het geheel uitdragen. Maar de eigenlijke grondslag wordt gevormd door de idee die in alle nederzettingen dezelfde is: Dat het Joodse volk bezig is Palestina tot zijn eigen tehuis op te bouwen — dat door ontginning en wat verder nodig is, plaats gemaakt moet worden voor allen die willen komen — dat het Joodse volk hier leven kan en nergens anders en dat hier de nieuwe Joodse mens ontstaan kan — dat allen recht hebben op arbeid en dat allen verplicht zijn te arbeiden — dat dat betekent dat ieder zoveel mogelijk fysieke arbeid moet verrichten, wanneer aan die arbeid de meeste behoefte bestaat — dat niemand het recht heeft anderen voor zich te laten werken — dat de grond en alles wat er op staat - gebouwen bezettingen enz. - het eigendom zijn van allen. En dat de zorg voor ieder lid van de nederzetting, de zorg is van allen.

Ik ben mij bewust in deze opsomming te kort te schieten, maar dit zijn de voornaamste punten.

Hiermede is van het leven in deze nederzettingen nog niets gezegd. Nog niets van het begin....

Het begin.

Neen, dat begin is niet de nachtelijke tocht met de trucs waarop de pre-fabricated houses voor de nieuwe kibboets met wachttorens en al worden vervoerd. Het begin ligt veel vroeger. Een groep jongens en meisjes ergens in Europa, Amerika of Afrika komen bijeen.

Zij vormen een „kibboets”. Zij verhuren zich als

knechten bij boeren — werken in fabrieken — of doen het huiswerk voor de groep. Na afloop van de dagtaak studeren zij. Hebreeuws in de eerste plaats. Dat wordt straks hun taal. Zij proberen nu al zoveel mogelijk Hebreeuws te spreken. Maar ook bijzonderheden van hun „vak” leren zij. Zij volgen een landbouw cursus, halen het diploma, het melkersdiploma of promoveren tot smid of timmerman.

En verder bespreken zij met elkaar en met deskundige leiders uit „het land” de moeilijkheden die hen te wachten staan. Geen geringe moeilijkheden. Zij stellen zich geen gouden bergen voor. Maar gekozen hebben zij. Geleidelijk aan wordt de band met de vertrouwde omgeving losser en groeit de saamhorigheid met het oud-nieuwe land en met hun bestemming.

Na vaak lang wachten en vele omwegen (Cyprus!) komen zij eindelijk in Erets Jisraeel. Direct een kibboets beginnen? Het zou wat! Zij missen nog veel — ervaring, acclimatisering en . . . er is lang niet genoeg land beschikbaar en meestal geen geld. Dus gaan zij aan het werk. Een deel komt in een „oude” kibboets terecht, een ander deel werkt in de stad.

Soms gaan zij zo op in een bestaande kibboets en verliezen zij de band met de vroegere groep. Maar heel vaak blijft de band bestaan en gaan zij als loonarbeiders werken, terwijl zij al een gemeenschappelijk huis bewonen en al het gemeenschappelijk leven leiden dat zij straks in hun eigen nederzetting hopen voort te zetten. De wachttijd mag niet te lang duren. De verdienste gaat in de kas. Voor de noodzakelijke privé-uitgaven, buskosten enz. ontvangen zij geld. Maar de penningmeester is zuinig want anders komen zij er niet. Eindelijk is er een stuk grond beschikbaar.

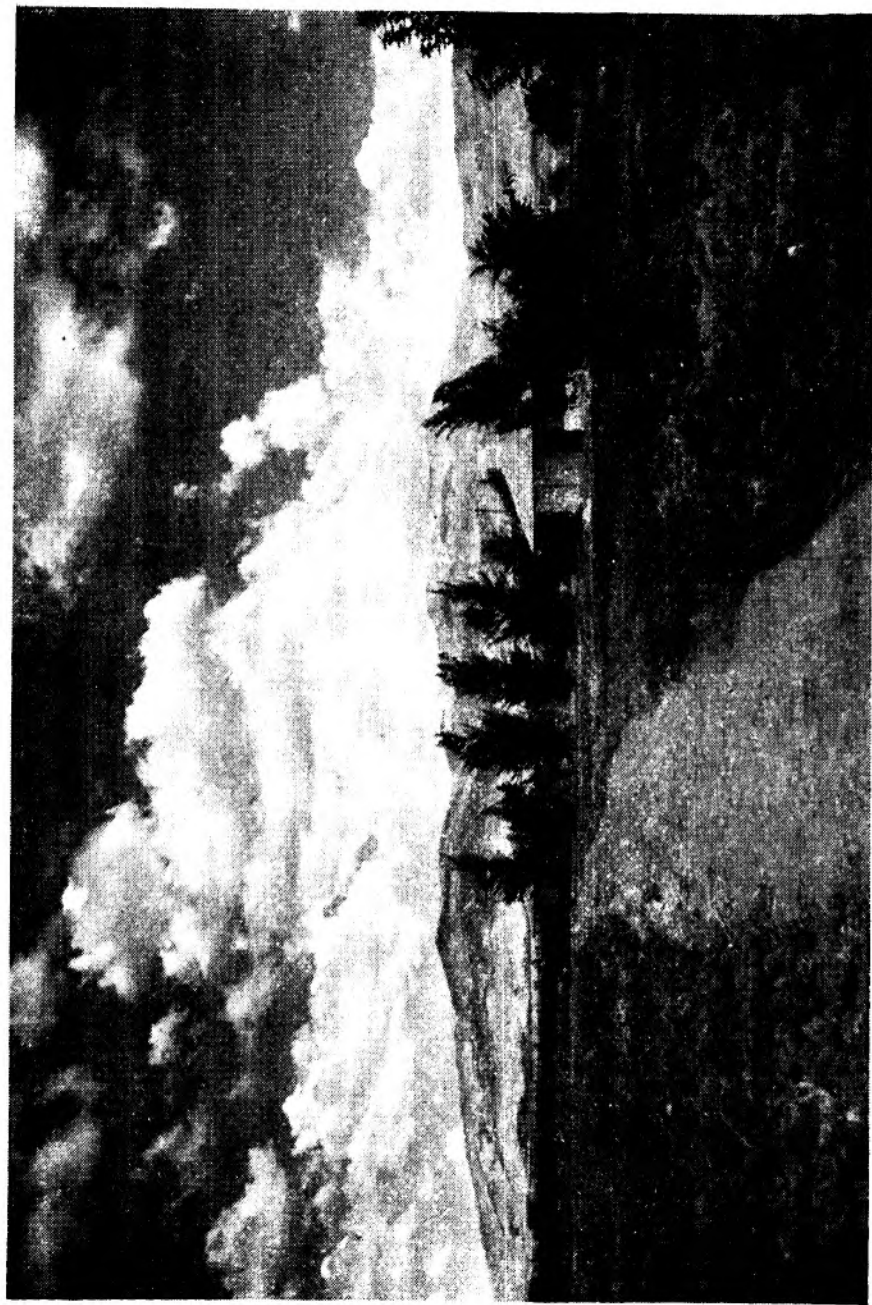

Het begin.

Foto E. Eichhorn

De opbouw gaat verder

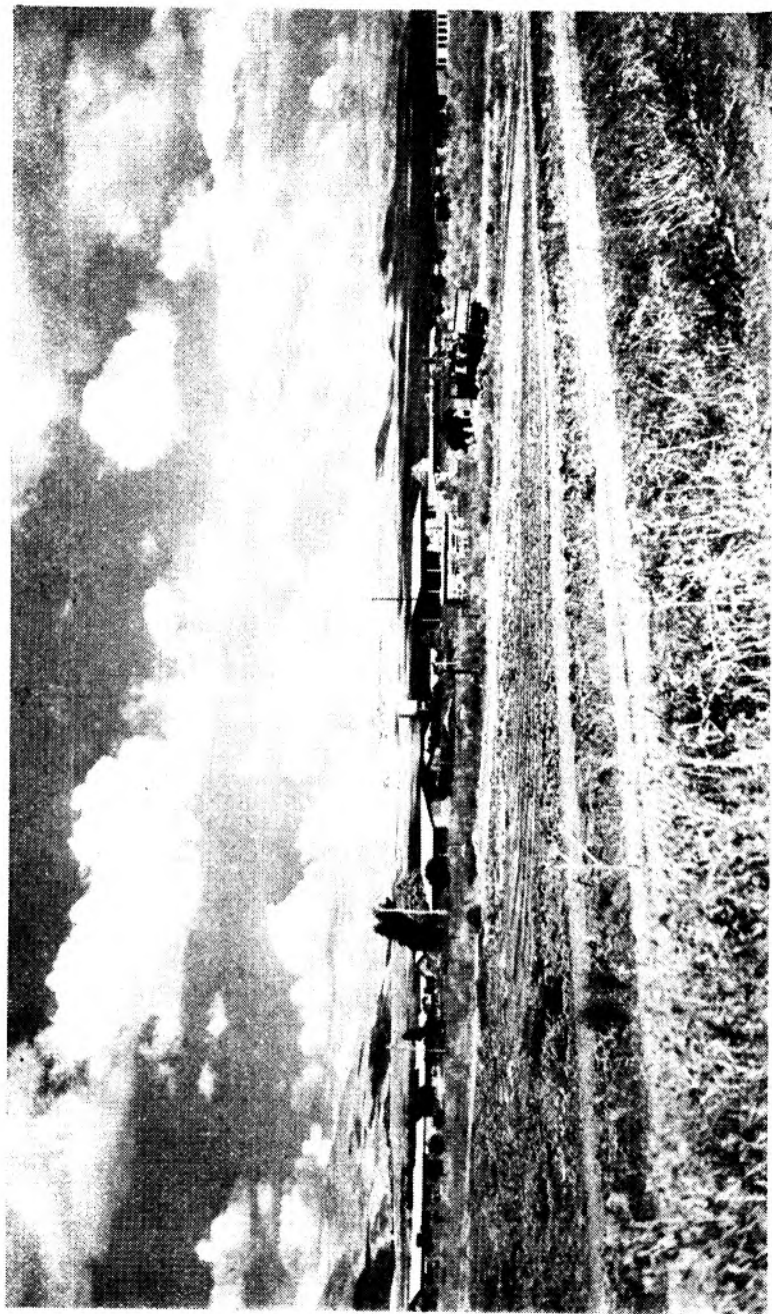

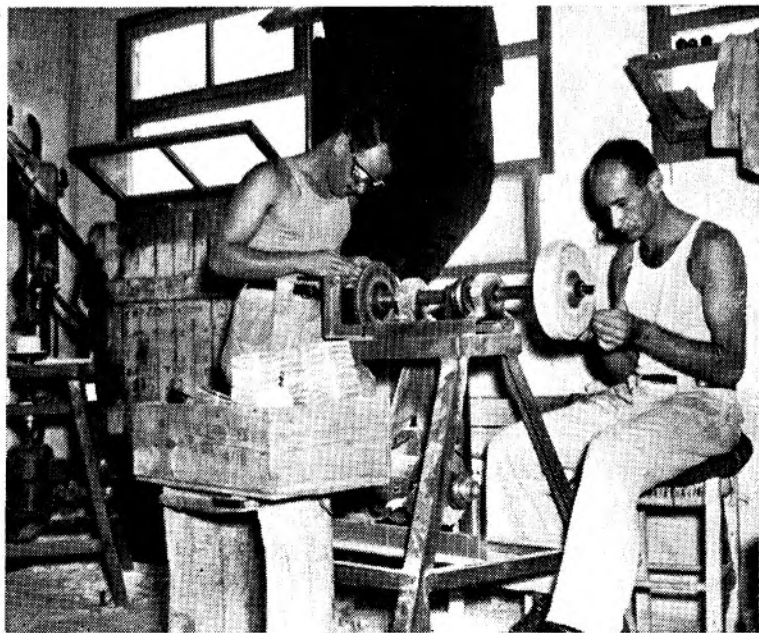
Foto E. Eichhorn

De tractor verdrift de woestijn.

Hoe moeilijk het is.

*Het begin van een plastic fabriek te Sdê Nehemia —
vle „Hollanders” begonnen hier opnieuw.*

Een lening van het Joods Nationaal Fonds voor de bodem — een lening van het Opbouwfonds voor de inrichting (altijd te weinig — want er is niet genoeg!) wat eigen kapitaal en heel vaak (en heel jammer) een particuliere lening en dan begint de verkenning van de grond. Als de voorbereidingen voltooid zijn volgt dan de oprichting van de nederzetting, zo voortreffelijk door Koestler in zijn vroeger reeds aangehaalde boek beschreven.

Ik heb een dergelijke oprichting niet zelf gezien, maar de verhalen die ik er van hoorde kwamen met deze beschrijving wel overeen.

Wagens met alles beladen in de nacht op weg — de tocht door onbekend land — de koortsachtige bouw aan de omheining en het opzetten van de toren — het eerste omploegen van het land (want dan pas is het hun land) en een enkele maal de eerste schermutseling met onwillige bureu. Dan begint het leven van de kolonisten op eigen gebied.

Het eerste vaste huis is de eetzaal — voorlopig en vaak heel lang — tevens recreatiezaal. De kolonisten wonen in tenten — later in houten barakken. Er moet in iedere kolonie van de aanvang af één stenen huis zijn. Gaat het goed en breidt de kolonie zich uit — loopt het mee met de oogst — lukt het wat ionende industrie eraan te verbinden om het gehele jaar te kunnen doorwerken en meer mensen te kunnen opnemen — dan volgen er meer stenen huizen. Er worden bomen geplant — huisjes voor de getrouwen — straks de trots van iedere nederzetting het kindertehuis-tehuizen, maar dan zijn we al weer verder en nog altijd weet U niets van hun leven. —

De organisatie.

De kibboets is een gemeenschap van personen met gelijke rechten — welk werk zij ook doen. Ieder jaar wisselen de functies om „ambtenaren” te voorkomen. Het bestuur berust bij het „Algemeen secretariaat”, dat jaarlijks door de Algemene Vergadering wordt gekozen. Treedt een nieuw lid tot de kibboets toe — dan blijft hij gewoonlijk een jaar lang adspirantlid tot de A.V. hem als lid accepteert.

Voor arbeidsverdeling — opvoeding — financiën — „planning” — cultuur enz. bestaan commissies die hun werk zeer serieus opvatten en veel tijd vergen van de leden na hun meestal zeer zware dagtaak. — Zoals vanzelf spreekt vervullen de leden van het secretariaat geen ander werk. Dit werk neemt het grootste deel van een etmaal en niet van de dag in beslag.

Iedere week wordt het werk voor ieder lid vastgesteld in verband met het schema der te verrichten werkzaamheden. Iedere dag wordt nagegaan of er veranderingen noodzakelijk zijn.

Er is een centrale keuken en een gemeenschappelijke eetzaal. Kinderen worden door ervaren leiders gemeenschappelijk opgevoed, zij slapen in het kindershuis.

Na afloop van de dagtaak komen zij bij de ouders. En ook de vrije dagen (Sjabbat en Joodse feestdagen) brengen zij daar door. Er wordt zeer verschillend over deze wijze van opvoeding gedacht. Alleen na een veel grotere ervaring en mogelijkheid tot vergelijking zou ik er over willen oordelen. De aanhanke-lijkheid van de kinderen aan hun ouders is niet minder

groot, maar voor veel individualistisch ingestelde ouders levert het moeilijkheden.

De gemeenschappelijke opvoeding door ervaren pædagogen heeft echter veel voordelen boven de altijd maar matige zorg die in een maatschappij, waar de ouders beiden moeten werken, aan de opvoeding kan worden besteed. De ouders doen hun dagelijks werk en hebben alle tijd en aandacht voor de kinderen in hun vrije tijd — hetgeen in de „normale” maatschappij toch zeker niet altijd kan worden beweerd.

Wat door sommigen als een bezwaar wordt gevoeld is de eetzaal met zijn gemeenschappelijke maaltijden, waarbij het intieme gezinscontact verloren is.

Maar de leden van de kibboets beweren ook niet dat ieder geschikt is voor dit leven. Voor velen uit Europa of Amerika zal de aanpassing zeer moeilijk zijn. Toch komt uittreden (dat voor ieder vrijstaat) zeer weinig voor.

En het meest opmerkelijke De kinderen hier opgevoed hebben allen één ideaal — op hun beurt een kibboets vestigen — in de nog nauwelijks ontgonnen Negew — of op de bergen in Gallilea.

Sociale verzorging.

De grote angst van de arbeider in het grootste deel van de wereld, ziekte en ouderdom, verliezen in deze maatschappij hun verschrikking. Wanneer iemand ziek wordt, wordt hij beter en niet minder goed verzorgd dan wanneer hij gezond is. Een hoogst enkele uitzondering daargelaten maakt hier niemand misbruik van. Daarvoor is het gevoel van absolute soli-

dariteit te sterk ontwikkeld. Het is onverdragelijk om de extra-arbeid van de eigen kameraden aan te zien wanneer je ook maar even in staat bent om zelf wat te doen. Ouders van leden worden zonder meer in de nederzetting opgenomen. Dit betekent voor iedere nederzetting een groot offer maar het wordt met een, elders ongekende, liefde en piëteit gebracht.

In de niet-religieuze nederzettingen wordt er bijv. voor gezorgd dat de ouders die dit wensen hun eigen rituele keuken hebben. De ouders verrichten als zij zich daartoe in staat voelen, wat licht werk.

Onderwijs.

Het onderwijs is zeer goed — in enkele nederzettingen bijzonder goed. De nadruk ligt meer op de praktijk dan bij ons. Van de niet-practische vakken nemen taal, geschiedenis en aardrijkskunde de voorname plaats in.

De onderwijzers leven in de kindergemeenschap en voeden de kinderen al van de prille jeugd op tot zelfstandige mensen. Na hun elfde jaar werken de kinderen een of twee uren in het bedrijf om met de praktijk vertrouwd te raken. Dit alles in het kader van het onderwijs.

Op 15-jarige leeftijd wordt het programma een halve dag werk en een halve dag school.

„Het grote avontuur.”

„Dus dan begrijp je er niets van”. Dat was het

antwoord op een lange lofrede van mijn kant op de opofferingsgezindheid en het grote idealisme nodig om het leven in een collectieve nederzetting vol te houden.

Het was mogelijk dat ik er niets van begreep. Je kunt tientallen boeken over een onderwerp lezen en de praktijk gooit al je boekenwijsheid overhoop en de indruk is geheel anders. Dat is meestal zo en ook de lezer van dit boek zal die ervaring opdoen als hij er door geïnspireerd mocht worden om zelf te gaan kijken.

Dus kreeg ik een college in de diepere zin van de idee der collectieve nederzettingen.

Het gesprek vond plaats in een klein huisje (één van de „burgelijke” woningen) in een grote kibboets, terwijl de Decemberstorm raasde en het huisje in al zijn voegen kraakte.

Ik leerde: Dat het geen „opoffering” is om het individuele leven zoveel mogelijk te beperken. Om geen winst of verdienste voor zich zelf te hebben.

Om van eigen comfort af te zien, zolang niet de gehele gemeenschap daaraan toe is. Om de gezamenlijke vooruitgang in materieel opzicht niet tot vergroting van comfort maar voor de hulp aan nieuwe immigranten en kinderen te geven.

Dat de bekende stelling uit de Thora: „Houd van de andere als van U zelf,” hier veranderd is in: „probeer meer voor een ander te zijn dan voor Uzelf.”

En dat dit alles heel gewoon is.

Laat mij U zeggen dat dit gezegd werd in een niet-religieuze nederzetting. De les geldt voor allen.

Sociale rechtvaardigheid — neen meer — liefde tot de mens vormt de basis van het kibboetsleven.

Ook hier zijn zwarte schapen, welke familie heeft ze niet? Maar deze beweging is zo volkomen nieuw ten opzichte van de aanpak en oplossing van sociale vraagstukken dat de les waarvan ik hier boven sprak nog maar ten dele een indruk geeft. Ik leerde echter onmiddellijk één ding — het vanzelfsprekende van dit alles. De man die het mij deed inzien was jarenlang reeds in de nederzetting werkzaam, zijn kinderen kenden geen andere maatschappijvorm. Er wordt hier gebouwd aan een nieuwe wereld, aan een ontzaglijk experiment een geweldig avontuur.

De zorg voor de jeugd is in de kolonies meer dan alleen maar onderwijs en opvoeding. Het is de vorming van een harmonische persoonlijkheid die men zich ten doel stelt.

Men stelt zich niet gauw tevreden en experimenteert voortdurend. Het is duidelijk dat dat soms leidt tot een wat onrustig beeld. Maar men vergete niet — men is hier bezig — het is niet af!

Ik heb met religieuze opvoeders gesproken die vertelden van hun streven om tussen leer en leven — tussen landarbeid en Thora-studie een zodanige synthese te bereiken dat het een niet meer gescheiden is van het ander. Daardoor worden de hoogtepunten van het religieuze leven hoogtepunten van *het* leven.

Beleving van het hoogste zijn — zoals zij het zelf noemen: de „volheid” van het Jodendom.

Ik was op een Vrijdagavond in een nederzetting van hun antipoden in religieus opzicht — de links-socialisten. Ook hier werd naar een synthese gestreefd — in socialistisch opzicht.

Een Vrijdagavond in de winter — de storm jaagt over de lage huizen.

Het grote gebouw baadt in een zee van licht. Het gebouw van het onderwijsinstituut — het centrale instituut voor het middelbaar onderwijs van de leden dezer kibboetsinrichting.

Vanavond zal de bijeenkomst gewijd zijn aan „De Winter.”

Langs de wanden van het ruime lokaal waren reproducties aangebracht waarop afbeeldingen van de winter door meesters uit alle tijden.

De jongens en meisjes bekeken met aandacht de afbeeldingen. Er waren er meerderen die er veel begrip voor hadden.

Een van hun „onderwijsvakken” is appreciatie van kunst.

Er werd gedeclameerd — gedichten en proza met de winter als onderwerp. Het koor zong — het fluitorkest speelde.

Maar het treffendste was het ballet.

Zowel de voordracht als de indruk van het jeugdig publiek was verbluffend. Ik geloof niet dat men in Nederland dit geheel voor en door jongens en meisjes van 12-16 had kunnen uitvoeren.

Ik heb het onderwijs in het instituut gezien. Het is naar onderwerpen en begrippen en niet naar vakken ingericht. Maar vooral is het op zelfwerkzaamheid en op een voortdurend contact met de levende natuur ingesteld.

De leiders en onderwijzers horen bij de jeugd. Zij leven met hen mee en zijn er altijd voor raad en bijstand. Er zou een boek te schrijven zijn alleen al over

de geest die daardoor ontstaat, over de samenwerking en kameraadschap.

Hier wordt vanaf de fröbelleeftijd de strijd aangebonden tegen hebzucht en heerszucht. Hier wordt de straf vervangen door „laten begrijpen.”

Hier wordt de plaat vervangen door het ding en het woord door de daad.

Ik heb hier de geest van de Haganah en van de pioniers in de Negew leren begrijpen.

Ik heb gezien dat het verschil tussen de religieuze kibboetsiem en deze niet-religieuze alleen uiterlijk is — hoe hard men dat van beide kanten ontkent.

Want in de „gewone” ouderwetse maatschappij waar men elkaar verdringt — dient men vaak de mens als men zegt God te dienen. Hier wordt de hogere eenheid van de mens — synthese van wat hij kan en wat hij moet — gediend. Hier wordt gebouwd aan een wereld die rechtvaardig is voor allen.

Als dit experiment slaagt — dan komt er niet alleen een Staat bij.... dan begint hier het keerpunt in de geschiedenis der mensen.

Zal de pelgrimstocht der mensheid eindigen als de zwervende Jood de stok uit de handen legt?

Het treurig demasqué der U.N.O.

TOEN ik deze opstellen na mijn terugkomst in Januari 1948 schreef, was het „vraagstuk” Palestina nog steeds in behandeling. De Engelse regering oefende nog het gezag uit in het land onder de verplichtingen verbonden aan het mandaat. De vertegenwoordigers van de U.N.O. die de eigenlijke verdeling moesten uitvoeren waren wel benoemd maar nog immer niet verschenen.

De niet-openlijke oorlog der Arabische naburige staten met half-openlijke steun van de Engelse mandataris ging ongestoord verder.

Nog was de Haganah in het defensief en bevatten de dagelijkse aanplakbiljetten op de muren in Jeruzalem en Tel Aviv **de namen van de vele slachtoffers** die in de strijd of bij een overval vanuit een hinderlaag waren gevallen.

Ik wilde mijn opstellen besluiten met een beroep op de wereld om eindelijk toch te willen zien waar het om ging. Hier was niet alleen de „wereldvrede” in gevaar. Wereldvrede is een woord en slechts weinigen beseffen de mogelijkheid tot realisatie van deze

droom van alle mensen en alle tijden. Hier werd een poging gedaan om oude cultuur en nieuwe cultuur te verbinden. Hier werd naastenliefde en socialisme voor het eerst in verwezenlijking gebracht. Hier trachtte een volk de pijn van eeuwenlang onrecht te vergeten. Hier werd een nieuwe mens geboren, de eerste fiere vertegenwoordiger van de „nieuwe aarde” die de Profeten hadden voorspeld.

Dit werk waaraan een geheel volk met alle inspanning werkte tot geluk voor allen en ten nadele van niemand, werd door de oudste vijand van het geluk der mensheid — ongebreidelde heerszucht en egoïsme bedreigd. Heerszucht van Arabische machthebbers en het streven naar eigenbelang van de grote mogendheden, die weigerden of onwillig waren om de beslissing van de U.N.O. effectief te maken.

In het Engelse Lagerhuis werden door de Minister van Buitenlandse Zaken, Bevin, verklaringen afgelegd die bij de Arabieren wel moesten leiden tot de overtuiging dat hun optreden de steun had van de mandataris. Leden van de Haganah in bezit van wapenen werden veroordeeld. De wapens van de Joodse bevolking van Naharia werden door de Engelsen weggenomen. Arabieren werden in bezit van wapens gesteld. En de Arabische wervingsbureaux bluftten over de grote aantallen Engelse oorlogsvrijwilligers in de tijd dat het aantal deserteurs uit Engelse dienst steeds groter werd. Maar niet alleen Engelse vrijwilligers waren er in het Arabische kamp van de beruchte „generallissimo” uit de opstand van '36-'39 Fawzi el Kakudji.

Naast Engelsen waren er Polen uit Anders' leger eens naar Palestina gebracht ondanks hun openlijke

anti-semietische gezindheid - Duitse ex-krijgsgevangenen onder wie oud-officieren der S.S., in Egypte vrijgelaten. Het kamp der Arabieren werd de verzamelplaats van hen die de wraak over de nederlaag van het nationaal-socialisme en de afkeer van een normaal leven in Europa wilden koelen op de weinige Joden die aan de terreur der nazi's waren ontkomen. Zij die niets te verliezen hadden omdat zij nimmer iets van waarde hadden willen en kunnen scheppen, werden de aanvallers op wat door Joods idealisme en zelfopoffering was geschapen. Waar zou men ooit met meer recht kunnen spreken van een „opstand der horden?”

Opnieuw werd de wereld door de aanhangers van het nationaal-socialisme bedreigd. In Irak waren de vroegere medestanders van Rashid Alih wéér aan de macht. Als vroeger gold het parool — vernietiging.

In naam ging het als in '33 tegen de Joden — in werkelijkheid tegen de wereld. De haat tegen vreemdelingen werd in de Arabische centra groter — zou de wereld dan nimmer leren dat men het kwaad moet stuiten wanneer het begint en dat men niet moet wachten tot de geweldenaar sterk genoeg is om zijn wil op te leggen. Zouden wij opnieuw een „München” beleven?

„Het is mogelijk dat de groten tot een nieuw „München” bereid zijn,” zeiden mijn vrienden. „Het Joodse volk is echter niet bereid tot een tweede Auschwitz.”

De dapperheid van de gehele bevolking en niet alleen van de strijdende jeugd was buitengewoon groot.

Men kon als buitenstaander niet anders dan met angstige gevoelens vervuld zijn voor het ogen-

blik waarop de strijd in volle hevigheid zou uitbreken.
Zo was het in Januari.

Het is nu een half jaar later. Een half jaar dat van beslissende betekenis is geweest voor het Joodse volk — voor de toekomst van Palestina en wellicht voor de gehele wereld.

Als een wervelwind hebben de gebeurtenissen ons overrompeld. Meer dan ooit werd de aandacht van de krantenlezer voortdurend opgeëist door vette koppen. Dagelijks was een groot deel van de vele berichten gewijd aan de gebeurtenissen in en om Palestina.

Ontwijken van de verantwoordelijkheid voor het gebeuren was niet meer mogelijk. Het Joodse volk heeft het lot in eigen handen genomen en geen langer uitstel geaccepteerd. Naast gevoel voor eigen verantwoordelijkheid heeft de houding der anderen daartoe geleid. Als eerste in de reeks gebeurtenissen die tot de climax hebben gevoerd was daar de ontploffing in de Ben Jehoadahstraat.

Engelse vrachtauto's, bestuurd door Engelse chauffeurs die als zodanig door Joodse wachtposten werden herkend, deponeerden een dodelijke lading in de drukste straat van Jeruzalem. Er waren veel slachtoffers, de materiële schade was zeer aanzienlijk.

Maar de morele schade was groter. Het Joodse onderzoek werd volledig van de hand gewezen. Een dom „es ist nicht wahr” was de officiële Engelse mededeling.

Kort tevoren was het gebouw van de „Palestine Post” opgeblazen — het onafhankelijk orgaan in de Engelse taal dat onomwonden de Engelse politiek aan de kaak stelde.

De Joden namen de uitdaging van het scheidende Engelse leger in Jeruzalem zeer ernstig. Voortaan moest er rekening mee gehouden worden dat de Engelsen volledig de zijde der Arabieren hadden gekozen, alle betuigingen van neutraliteit in Londen en Lake Success ten spijt.

Inderdaad maakte de Engelse commandant in Palestina niet lang daarna bekend dat hij niet bij machte was het doordringen van Arabische vrijwilligers in de Oostelijke driehoek gevormd door de plaatsen Nablus—Jenin—Tulkarem te verhinderen en dat in dit district (het district Samaria) het feitelijke bestuur in handen der Arabieren was. Dat dit vrijwillig afstand doen van autoriteit wel enigermate in tegenpraak was met de wijze waarop de Engelsen hun gezag in het Joodse gebied (bijvoorbeeld ten aanzien van de „illegale immigratie”) handhaafden, kon door geen neutraal waarnemer over het hoofd worden gezien.

Dus maakte de Arabische rebellenleider aanstalten voor een groot offensief om het Joodse gebied in stukken te snijden en daarna de afzonderlijke gebieden te bezetten.

Afgezien van plaatselijke vergeldingsacties, was de Haganah nog steeds in 't defensief. De mobilisatie van de groepen van 17-25 jaar was inmiddels voltooid en de verdediging werd met meer kracht dan ooit tevoren voorbereid. De Joodse leiding bleef echter vertrouwen hebben in de internationale organisatie die besloten had tot oprichting van een Joodse Staat op 15 Mei, al waren de besprekingen in de Veiligheidsraad niet zo dat van *actie* kon worden gesproken. De Engelse regering had verklaard, het mandaat neer

te leggen op 15 Mei. De troepen zouden dan nog niet alle vertrokken kunnen zijn, maar de evacuatie zou voltooid worden op 1 Augustus.

De eerste berichten spraken van het onderbrengen van de Engelse troepen op Cyprus, het „deportatie-eiland”. Dat de evacuatie sneller verliep en dat de troepen niet naar Cyprus gingen is 't gevolg van de onverwachte keer die de gebeurtenissen hebben genomen.

Naar van Joodse gezaghebbende militaire zijde werd medegedeeld, hadden Engelse officieren deel genomen aan het overleg van de generale staf der Arabische „bevrijdingslegers”. Daarbij waren kaarten getoond waarop Joodse stellingen waren aangegeven en waren de stadia van de evacuatie bekend gemaakt. Zo konden grote convoien Arabische troepen de grenzen van Libanon overschrijden en via het gebied van Englands bondgenoot Transjordanië, Palestina binnen komen, zonder (een enkel optreden daargelaten) Engelse tegenstand te ontmoeten.

De Joden waren genoodzaakt de voedselconvoien van en naar Jeruzalem zelf te beschermen en de periode van de grote „convooislagen” was daarmee aangebroken. Een enkele maal (bijvoorbeeld na de grote slag bij Kfar Etsion, Maart) beweerden de Engelsen dat de Joden verplicht waren de Engelse autoriteiten te waarschuwen, maar de Joodse legerleiding stelde daar tegenover dat ieder convooi, waaromtrent inlichtingen aan de Engelsen waren verstrekt prompt door Arabieren onder vuur was genomen en zij liepen liever niet het risico van deze „coïncidenties”.

De afweer van de Joodse verdediging was zo doeltreffend dat het de Arabische aanvallers nergens gelukte in de Joodse stellingen door te dringen, hoe-

wel het duidelijk was dat de Arabieren bij iedere aanval numeriek de meerderheid hadden.

Ondanks deze meerderheid bleven de mannen van de Haganah *en* bij de verdediging *en* bij de convooislagen overwinnaars. Een snelle overwinning van de Arabische „bevrijdingsarmee” was noodzakelijk. Hoe zouden zij anders voort kunnen gaan met hun brallende overwinningsberichten en — wat nog veel belangrijker was — hoe zouden zij voldoende vrijwilligers kunnen aantrekken en bij de Engelse legerleiding het vertrouwen in hun militaire kracht bevestigen?

Het offensief kwam. Het werd gevoerd vanuit het Noorden — het Centrum en het Zuiden. De grote strijd om Jeruzalem begon — vanuit Jaffa werd (met als centraal punt een Moskee) Tel Aviv aangevallen en het Jarmoekleger onder bevel van generaal Fawzi zelf begon de slag om Misjmar Haemek, de grote en strategisch zeer belangrijke nederzetting aan het knooppunt tussen de Emek en Haifa.

Aan alle fronten werd de aanval afgeslagen. De commandant van de groep bij Jeruzalem sneuvelde bij de bestorming van de door de Haganah bezette heuvel Kastel, Fawzi's leger werd met verpletterende verliezen teruggeslagen, een aanval op Tirath Tsewi werd een overwinning van een groep Joden op een tienvoudige Arabische overmacht. Men behoeft geen ander bewijs voor de Arabische overdrijvingskunst (zo men die nog wil bewijzen) dan de uitspraak van de bekende reporter John Krinche, die voor de B.B.C. verklaarde dat hij in de recreatiezaal van de kolonie Misjmar Haemek samen met de bewoners aan de radio zat en toen tot zijn grote verbazing en zeker evengrote hilariteit vernam, dat de Arabieren bericht-

ten dat de gehele kolonie verwoest was en de Arabische vlag op de kolonie wapperde.

De Joodse militaire successen vormden voor de Arabieren en hun vrienden een ernstige en onverwachte tegenslag. En zij zouden deze successen politiek zo hard nodig hebben.

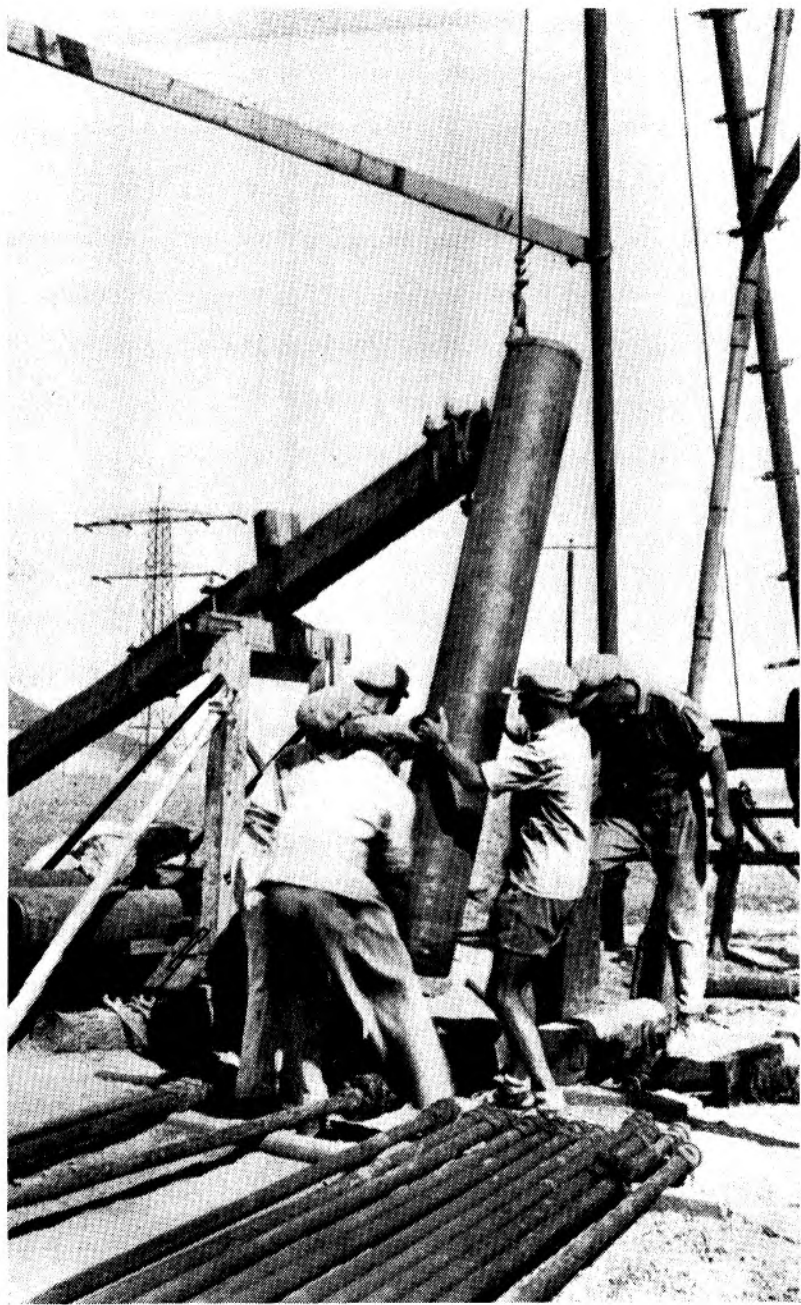
* * *

De achtergrond van de grote keer welke de gebeurtenissen namen zal wellicht nooit geheel duidelijk worden.

Op Vrijdagavond 18 Maart maakte de regering van de Ver. Staten bekend dat zij een nieuwe speciale zitting van de U.N.O. wenste om te beraadslagen over een nieuw plan voor Palestina.

De grondslag van het plan vormde een Trusteeship over Palestina, dat een definitieve regeling voor onbepaalde tijd uitstelde. Officieel was daarmee het verdeelingsplan niet van de baan, maar Amerika achtte doorvoering van het plan nu niet uitvoerbaar zonder veel bloed vergieten.

Dit werd gezegd op een ogenblik waarop de verdeling al grotendeels een feit was geworden en ieder die van de zaken op de hoogte was weten kon, dat niet-doorvoering meer bloedvergieten nodig zou maken, dan doorvoeren. De speciale zitting werd bijeen geroepen en „het spel der vergissingen” (anders kan men deze samenkomst van de regeerders der wereld moeilijk noemen) begon opnieuw. De regering van de Sovjet-Unie en de met haar verbonden staten leverden heftige critiek op de houding van de Ver. Staten. De Arabieren toonden zich tevreden. Na tal van militaire

Het aanleggen van een pijpleiding — zonder water geen leven!

Graaf Folke Bernadotte

nederlagen in de loop van hun agressie, behaalden zij een politieke overwinning. Zij ervoeren dat de politiek van dreigen en geweld gebruiken nog altijd met veel succes kon worden gehanteerd.

De stemming der Joden werd gekenmerkt door diepe teleurstelling. Opnieuw zou de stichting van de eerste onafhankelijke Joodse Staat na 18 eeuwen worden uitgesteld? Het scheen dat men opnieuw gekozen had voor geweld en niet voor recht.

Nu zou het Joodse volk moeten bewijzen of het inderdaad een andere houding en andere reactie zou tonen dan tijdens de eeuwenlange ballingschap. Eeuwenlang was het Joodse lot afhankelijk geweest van wat anderen dachten en besloten.

De leiders van de Joodse gemeenschap in Palestina aarzelden geen ogenblik. Zij gaven hun antwoord op het terugtrekken van de Ver. Staten door bekend te maken dat de Joodse Staat zou worden uitgeroepen op 15 Mei. De voorbereidingen voor het overnemen van het bestuur over het door de U.N.O. aan de Joden toegewezen deel waren ongeveer voltooid.

Wellicht hebben velen dit antwoord met een schouderophalen afgedaan. Wanneer de grote machten niet aan een verdeling zouden medewerken zou deze imers toch niet kunnen worden doorgevoerd . . .

De weerklank bij de Joden in en buiten Palestina was ontroerend.

Voor het eerst reageerde de Joodse gemeenschap anders — nam zij ondanks de houding der grote machten het lot in eigen handen.

Voor de geschiedschrijver zal het ogenblik waarop deze verklaring kwam belangrijker zijn dan het moment waarop de Staat werd uitgeroepen.

Van het grootste belang echter was dit optreden voor de Joodse strijdkrachten. Zoals een officier mij zeide: „Wij wisten plotseling — nu staan wij alleen. Wij wisten wat het volk van ons verwachtte, wij kenden onze verantwoordelijkheid en kregen een afkeer van dikke woorden. „Dikke woorden horen thuis in Lake Success,” voegde hij er sarcastisch aan toe.

Er werd onderhandeld over een samengaan van Haganah en Irgoen en er werd een voorlopig accord bereikt.

De regering was eensgezind — het leger verenigd. Tegenover een wijfelende U.N.O. — agressieve Arabieren en (om geen andere uitdrukking te gebruiken) een onbetrouwbaar Engeland begon Joods Palestina het offensief.

De convooislagen werden gewonnen. Er kwam weer voedsel in het geblokkeerde Jeruzalem. Tiberias en Safed werden bezet. De druk op de kolonies werd niet alleen verminderd maar de tegenaanvallen dreven de Palestijnse Arabieren op de vlucht.

Velen hunner hadden deze oorlog niet gewild. Zij stelden vaak hun bezittingen onder Joodse bescherming. En de Joden die ervaren hebben zowel wat vlucht der ballingschap als wat „inbewaring geven” betekent, zullen stellig het hun toevertrouwde met zorg beheren.

De grootste en militaire zowel als politiek best geslaagde actie was de bezetting van Haifa.

Haifa is zoals vroeger gezegd een stad met een gemengde bevolking.

De Engelsen wilden Haifa verlaten en slechts de haven tot na de volledige evacuatie bezet houden.

De leiding van de Haganah was op de hoogte. En voor de Arabieren er in slaagden om zich van Haifa meester te maken werden de centrale punten bezet. In zeer korte tijd werd de gehele stad met geringe verliezen door de Haganah genomen. Door de valse berichten van de Arabische pers misleid vluchtten de Arabieren in paniek. Daartoe bestond geen reden. Enkele duizenden zijn gebleven en de overigen hebben het plan in de Joodse Staat terug te keren, daar zij naar Arabische berichten melden in de landen hunner bondgenoten aan velerlei ontbering en onvriendelijke bejegening bloot staan. Na Haifa viel Jaffa in Joodse handen. Zoals vroeger gezegd werd Tel Aviv van hieruit aangevallen en werden hier de Arabische versterkingen voor de grote stormloop op de grote Joodse stad geconcentreerd. Jaffa ligt *niet* in het gebied dat door de U.N.O. aan de Joodse Staat is toegewezen. Maar het maakt toch een vreemde indruk, wanneer er alleen wordt gereageerd op het ogenblik dat de Joden *hun* gebied overschrijden zonder dat er iets werd ondernomen om de aanvallen op dit gebied tegen te gaan.

Maar voor Engelse ministers is geen redenering te dol en dus kwamen de Engelsen met alle vertoon van macht in actie bij de Joodse aanval op Jaffa. Zij kwamen in actie, maar Jaffa bleef in Joodse handen, daar de Arabieren direct met de Joden onderhandelden en de stad overgaven.

Zoals in deze wereld die naar de vrede streeft altijd het geval is, bleef het militair succes niet zonder invloed op de besprekingen in Lake Success. Men benoemde commissies die niet konden werken, men bepraatte maatregelen zonder enig or-

gaan om ze uit te voeren. Men trachtte Engeland te bewegen nog even langer het mandaat uit te oefenen, maar Engeland was daartoe niet bereid. Het bestuur had in de laatste weken van het mandaat een ware chaos op ieder gebied weten tot stand te brengen.

Het verkeer was ontwricht — de posterijen functioneerden niet normaal of in het geheel niet. De Joodse autoriteiten namen zelf de openbare diensten in handen, maar zij konden alle krachten pas ontplooien na 15 Mei.

Voorals in Jeruzalem heerste een zeer verwarde toestand daar in ieder deel van de stad de strijd gevoerd werd. Nog altijd handhaafde zich de Haganah in de oude stad en de nieuwe stad was ongeveer geheel in Joodse handen. De bevolking leefde echter volkomen in een oorlogstoestand.

Heilige Plaatsen.

De christelijke wereld werd slechts gealarmeerd op het ogenblik dat de Heilige Plaatsen der Christenheid in gevaar raakten. De Joden hadden de wereld op dit gevaar reeds veel eerder gewezen, geen der „christelijke staten” heeft metterdaad een hand uitgestoken om deze Heiligdommen te beschermen. De Haganah heeft met grote offers alles in het werk gesteld om deze plaatsen veilig te stellen.

De oude stad en vele andere plaatsen in dit land zijn heilig om wat er gebeurd is op die plaatsen. Er zijn Joodse, Christen en Mohammedaanse Heilige plaatsen. In het verleden zijn de Christenen naar het Heilige Land getrokken om deze plaatsen op de Mohamme-

danen te veroveren. Nu doet men het voorkomen alsof deze plaatsen beter door de Arabieren dan door de Joden zouden beschermd worden. Waarom stelt men in deze Arabische beschermers zoveel vertrouwen? Soms omdat zij hun eigen moskeeën als forten hebben beschouwd of omdat zij in het verloop van de latere oorlog alle Joodse heilige plaatsen in Jeruzalem hebben verwoest? Pastor Hall, een Engels geestelijke was in Engeland tijdens deze oorlog. Hij heeft in Engeland op een openbare meeting verklaard dat door de Joden alles gedaan is om de heilige plaatsen niet alleen te sparen maar te beschermen.

De Joden waren ondanks hun meerderheid in Jeruzalem bereid om deze stad die toch bij geen volk zozeer de naam „heilige stad” verdient als bij Israël onder internationaal bestuur te stellen.

De Arabieren aanvaardden ook *dat* niet. Zij wilden de koning van Transjordië plaatsen op de troon van David. Het blijft een eeuwige schande voor de Christenheid dat zij niets dan woorden heeft gevonden toen de Heilige Plaatsen moesten worden beschermd.

Of beseft zij dat een bescherming der Heilige Plaatsen slechts dan effect zou hebben wanneer ook het heilig recht werd beschermd — en was zij na zoveel halfslachtigheid daartoe onmachtig?

Jeruzalem te bewaren voor vernietiging door oorlogsgeweld — had ooit een generatie zo schone gelegenheid om van echte devotie, liefde en aanhankelijkheid te getuigen?

De enige martelaren die voor Jeruzalem vielen, zijn de jongens van Kfar Etsion de nederzetting van Joods-orthodoxe Zionisten, ter bescherming van de heilige stad, vlak bij Jeruzalem gesticht. De kolonie

werd herhaaldelijk aangevallen tijdens de onlusten.

Enkele dagen voor het einde van de mandaatsperiode smeekte de Opperrabbijn van Palestina — Raw Herzog — om toch enige bescherming voor deze nederzetting achter te laten of althans niet alle wapens, uitrusting enz. aan het Legioen over te dragen.

Beide verzoeken werden in de wind geslagen. De nacht van 15 Mei werd de kolonie door 5000 Legionairs overvallen. Slechts weinigen ontkwamen de dood.

Het Legioen belegerde Jeruzalem — het vernietigde de Joodse oude stad — en een van de Engelse officieren — Andrews — gaf bevel Jeruzalem te bombarderen.

Christenen wie Uwer huivert niet bij de gedachte aan de schuld van het land dat zich eens vol glorie „Gods own Country” noemde.

De Joden hebben Jeruzalem verdedigd — zij hebben er opnieuw geleden.

En weer hebben velen hunner hun leven voor deze stad gegeven. Want niet in Cairo, Bagdad of Lake Success, maar aan Babels stromen heeft Israëel de eed van trouw aan Jeruzalem afgelegd.

„Jeruzalem — zo ik U vergeet....

„Een Staat herrijst”.

En zo kwam de 15e Mei. De Engelse regering legde het mandaat over Palestina neer.

In de namiddag van Vrijdag 17 Mei (en niet om middernacht in verband met de Sjabbat) riep David Ben Gurion namens de voorlopige regering de nieuwe

staat uit. De Staat Israël was na 18 eeuwen van ballingschap opnieuw geboren.

Het spreken in Lake Success had tot geen resultaat geleid. Engeland gaf de voorkeur aan het losbreken van de chaos. De Joden gingen hun deel van de in Lake Success aangegane verplichting uitvoeren.

Met angstige spanning zag de wereld toe. Dat de oorlog Israël zou overvallen was zeker. De Arabische staten hadden de wereld van hun plannen niet onkundig gelaten.

Plotseling werd de wereld voor een nieuwe verrassing geplaatst.

De Ver. Staten van Amerika erkenden Israël de facto. Ziedende verontwaardiging in het Arabische kamp. Dat de taal van militaire feiten de facto een andere toestand had geschapen dan zij wensten te aanvaarden, zagen zij niet in. Hoe begrijpelijk hun verontwaardiging was (wie zou deze beter kunnen begrijpen dan de Joden die iets dergelijks in Maart hadden beleefd) zo onbillijk was ze. De Arabische staten hadden, hoewel lid van de U.N.O. hun troepen laten deelnemen aan een oorlog tegen de uitvoering van een besluit van de U.N.O. Zij waren van wapens voorzien door de verdragspartner Engeland, terwijl de uitvoerder van het U.N.O.-besluit de pas geformeerde Joodse Staat de dupe was van het Amerikaans wapenembargo.

De oorlog van de Arabische Staten begon. Tel Aviv was al tweemaal gebombardeerd — van alle kanten rukten de Egyptisch-Syrische-Libanese-Irakse legers Palestina binnen toen de Veiligheidsraad nog niet wist dat er oorlog in Palestina was en om „nadere inlichtingen” verzocht.

Al was de jonge Staat dan erkend door de Ver. Staten en al spoedig daarna door de Sovjet-Unie, Polen, Zuid-Afrika en vele andere staten, zijn positie was uiterst gevaarlijk.

Een ooggetuige vertelde mij van de buitengewone stemming in Tel Aviv. Er heerste geen paniek, ook niet in het begin, toen er geen afweergeschut was en er geen jagers waren. Na vier dagen was er afweergeschut, na 10 dagen schoot een jager van Israël een „Egyptische” Spitfire neer. De Egyptenaren waren bijzonder goed van alle belangrijke punten op de hoogte, „hun” secret service was blijkbaar goed. Na enkele weken was het desondanks de Egyptische luchtmacht niet meer mogelijk om laag te vliegen en was zij de mindere van Israël's luchtmacht.

Het roemruchte Legioen behaalde één overwinning. Het veroverde de oude stad van Jeruzalem. De Joodse nieuwe stad bleef in Joods bezit en de weg Jeruzalem-Tel Aviv grotendeels.

Het leger van Israël beperkte zich, zoals begrijpelijk was, niet langer tot de verdediging. N.-West Galilea werd veroverd, de kust kwam geheel in Joodse handen en de troepen van Israël drongen door op Libanees gebied. Een groot deel van de beroemde driehoek werd bezet en behoudens op één enkel punt lukte het de aanvallende legers die zoals hun Duitse officieren van een „frisch fröhlicher Blitz-krieg” hadden gedroomd, nergens in het gebied van Israël door te dringen. Israël daarentegen bezette reeds grote gebieden van de aanvallers. Er werd een poging gedaan tot het sluiten van een wapenstilstand. De Veiligheidsraad beval: „Staakt het vuren.”

Israël gehoorzaamde. De Arabieren weigerden. De

strijd ging door. De Veiligheidsraad in hoge mate verlegen, zocht naar een nieuwe weg. Er moest een bemiddelaar worden gevonden om aan de strijd een einde te maken. Graaf Bernadotte, die in de tweede wereldoorlog reeds belangrijk werk als bemiddelaar had verricht, werd bereid gevonden.

Hij bracht inderdaad na veel besprekingen een bestand van vier weken tot stand. Hij wilde meer. Hij wilde een duurzame vrede verzekeren en bood Joden en Arabieren een nieuw plan aan als basis van onderhandelen.

Beide partijen weigerden het plan te aanvaarden. De Joden omdat het nieuwe plan minder gaf dan waartoe reeds na eindeloos lange besprekingen door de U.N.O. was besloten, de Arabieren omdat zij geen Joodse Staat Israël, hoe klein dan ook wensten te erkennen.

De bemiddelaar vroeg beide partijen om onvoorwaardelijk verlenging van het bestand voor dertig dagen — de Joden accepteerden — de Arabieren weigerden — om verlenging tot tien dagen — Joden accepteerden — Arabieren weigerden — tot drie dagen (voor de evacuatie van U.N.O.-personeel) idem. De bemiddelaar vertrok naar Lake Success en Israël vroeg de Veiligheidsraad om maatregelen tegen de aanvallers — de Arabische staten.

De troepen van Israël zetten hun veroveringen voort.

In tien dagen bezetten zij een groot deel van het gebied dat voor de Arabische staat bestemd was.

Van het eigen gebied ging nagenoeg niets verloren.

In de lucht behaalde de jonge Israëlische lucht-

macht de meerderheid. Cairo - Damascus - Beiroet en Amman werden gebombardeerd.

De Egyptische luchtmacht werd verdreven bij Tel Aviv.

Van de 63 km lange weg naar Jeruzalem bezette Israël 58 km.

Daarnaast had Israel een „Birma-weg” gemaakt die Jeruzalem met de Joodse Staat verbond door een tot nu toe onbegaanbaar gebied.

In de oorlogsperiode tussen de eerste en tweede wapenstilstand was de overmacht van Israël zo groot dat de Arabieren geredelijk in een nieuw bestand toestemden, juist op het ogenblik dat de Joden op het punt stonden de oude stad van Jeruzalem te heroveren. 300.000 Arabische vluchtelingen vormen voor de wereld een nieuw probleem — het gevolg van het wijfelen van de wereld en het verkeerde politieke spel van Engeland.

Zou de schuld van het Foreign-Office wel ooit zo groot zijn geweest?

Israël bestaat. Het zal zijn bestaan handhaven ook wanneer de aanvallers vele zijn en de leiders der volken besluiteloos toezien.

Het is niet meer mogelijk langdurige conflicten te localiseren. Zal de wereld opnieuw in de ramp van een oorlog worden gestort? Zullen de volken toezien hoe het recht wordt vertrapt en de eerbied voor internationale uitspraken tot beneden nul worden teruggedbracht?

Het volk van Israël heeft de wereld doen zien waar-toe het bereid en in staat is.

Het vraagt zich af of de wereld niet eindelijk de tijd gekomen acht om zijn recht te erkennen.

Voor het geluk van de gehele mensheid. In het belang van een voortdurende samenwerking van Joden en Arabieren. Opdat Israël zijn grote taak temidden van de volken kan aanvangen.

De Staat Israël is herrezen.

Het volk Israël keert naar zijn land terug. Moge dit het begin zijn van de komst ener wereld, waarin liefde en recht heersen — de wereld waarin de vrede zal heersen waarop de mensheid wacht.

Amsterdam, Tewet-Menachem 5708

Januari-Augustus 1948

